

2010 / 4.

Ára: 600 Ft

folklórák MAGAZIN

XVII. évf.

4. szám

A TARTALOMBÓL:

6. In memoriam Bodor Anikó
Hajnal Jenő
7. Balogh Márton (1946–2010)
Bella István; Aranyos Károly
8. Dudaverseny magyar módra
K. Tóth László
11. Kinában járt a Mecsek Táncegyüttes
Molnár Péter
12. Népzene ízlés szerint (Tárkány Művek)
Ménes Márta
13. Új fórumok a tánckutatásban
Bolvári-Takács Gábor
14. EGYSZER VOLT, HOGY IS VOLT?
Kóka Rozália gyermekrova
16. A TÖRTÉNELEM SODRÁBAN
Margitka, a palóc népművész
Kóka Rozália
20. MAGTÁR
„A magyar nép művészete” I. kötetéről
Fülep Lajos
22. A X. Koprivsticai Fesztivál
Nagy Timea
27. Csizma az asztalon (Novák Ferenc)
Szentei Anna
30. A folklorista Vikár Béla - IV.
Pávai István
32. 20 éves a Muharay Szövetség
Antal László
34. A népzene a biztos talapzat
Zipernouszky Kornél
36. A pásztorfurulya... - II. rész
Bolya Dániel
38. „Zalai pontozó”.
Angelus Iván
42. Hová tűntek a táncosok?
Greco Krisztián
43. TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK...
46. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

„Elvetemült vélemény” a Táncháztalálkozóról...

Az alábbiakban egy internetes naplóban angolul megjelent szubjektív értékelés (<http://horinca.blogspot.com/2010/03/tanchaztalalkozo-hungarian-national.html>), majd az ahhoz érkezett válasz (http://tanchaztalalkozo.huleng/index.php?option=com_content&task=view&id=137&Itemid=1) magyar fordítását tesszük közzé.

A jó fesztiváloknak, akár a jó ételeknek, szavatosságai idejük van. Ha ez lejár, akkor frisset kell vásárolni, mert már kicsit penészesedik és kezdi átvenni a többi étel ízét a hűtőszekrényben. Sajnos ez a helyzet az Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásárral is, ami valószínűleg a leghosszabb és legnehezebben kiejthető nevű folklórfesztivál a világon. (A Táncháztalálkozó 1982 óta minden évben megrendezésre kerül a Budapest Sportarénában a Budapesti Tavasz Fesztivál részeként.)

Valaha ez volt a világ egyik legizgalmasabb népzenei fesztiválja. A korai '90-es években, amikor először nyitlak meg a kelet-európai határok és az amatőr gyűjtők elkezdtek felkutatni a szomszédos országokban az ismeretlen falusi bandákat, a Táncháztalálkozó volt az a hely, ahol igazi felfedezésekre és igazi barátokra lehetett lelteni. Mára a rendezvény nagyjából átalakult egy, a „néptánc-biznisz”-re épülő, kereskedelmi piaccá, a TV-szponzorok számára készült színpadi show-műsorra, és a vidéki néptáncegyüttesek bemutatójává, megfűszerezve egy kis szabad örömmel a buszparkolóban.

Folklórfesztivál egy beltéri sportcsarnokban – urambocsá, valljuk be, nem ez

a legalkalmasabb helyszín a hagyományörző kultúra bemutatására. Bár rengeteg barátom nagyon keményen dolgozik a fesztivál megszervezésén és tudom, hogy a rendelkezésükre álló korlátozott források ellenére nagyszerű munkát végeznek, mégis azt kell mondanom, hogy ezek a nehézségek nem tartoznak a látogatókra, akik azért jönnek ide, hogy élő, autentikus népzene hallhassanak.

Ahelyett, hogy az egész fesztivált temetném, inkább csak egy pár apróság miatt „nyafogok”. Az egykori Táncháztalálkozók legnagyobb vonzerejét egyrészt a szabad, improvizált muzsikálások jelentették – különösen vonzó volt a lehetőség, hogy erdélyi bandákkal lehetett együtt játszani –, másrészt a kézművesek, akik különböző vidékekről érkeztek, hogy itt árulják az eredeti viseleteket, az agyagedényeket, szötteket és faragásokat. Nagyszerű helyszín volt ez az egész évre való születésnapi ajándékok beszerzésére.

Mostanra a küzdőtér elüzletiesített szüvenir-piaccá alakult át, miközben a hagyományos kézművesek egy hátsó terembe lettek kiszorítva, ahelyett, hogy a fő helyszínen, a többi árus között kaptak volna helyet, mint régen. A régebbi fesztiváloknak a

Tatros együttes

fotó: Gorácz József

Címlap: „Édesanyám nővére”; belső borító: „Édesanyám és szomszédasszonya” - Holecz Istvánné Kanyó Margit archívumából

hangulat olyan volt, mint a falusi vásároké, barátkozhattál miközben régi viseletek között turkáltál és házi pálinkát kóstoltgattál. Többé nem. Most olyan, mintha szezonvégi kiárusítást tartanának egy zsúfolt metró-szerelvényen.

Székről továbbra is sok árus érkezik – a nők, mint mindig, piros szoknyában és fejkendőben –, emellett jó látni az erdélyi Gábor-cigányokat is, akik megragadják az alkalmat, hogy Budapesten áruljanak viseleteket.

A küzdőteret a „népi tömeg” lehangzó látványa tölti be... Tánctanítás egy kosárlabda-pályán: nem nyújt nagyobb élményt, mint megtanítani az embereket egy körben ritmusra ugrálni. A revival-bandák nélkülözhetetlen hozzátartozói ennek a látványosságnak. Szinte megállás nélkül váltják egymást a színpadon, a nem túl jó hangosítás miatt teleharsogva az egész küzdőteret.

A színpadi produkciókat csak akkor érdemes nézni, ha egyike vagy azon szerencsétlen iskolások szüleinek, akiket elbuzosztattak ide, hogy az eseményt támogató tévé kameráinak megfelelő mennyiségű hagyomány-felvételét biztosítsák.

Igazi zene a négy különteremben hallható, amik a lópatkó alakú Aréna egymással szemközti végén találhatóak – ez azt jelenti, hogy eljutni oda csak az Arénát körbejárva, néhány kilométeres gyaloglás után lehet, megmászva közben egy-két emeletnyi szintet.

Mellesleg a táncos programoknak szentelt különterem a lehető legalkalmatlanabb hely a táncolásra: alacsony mennyezetű és szőnyeggel borított.

Összességében az Aréna nem egészen elsőrangú helyszín egy olyan fesztiválnak, ami elvileg a néptáncról szól. Persze a látogató így is-úgy is szereti. De miért várják el tőlük, hogy beérjék a kevésbé jóval?

Mi a helyzet a kinti folk-kocsmá területeivel? Eredetileg ez a Stadionok állomás aló szintje, ami a buszpályaudvarhoz tartozik, egy félhomályos, visszhangos, betonterm. Mégis ez az a hely, ahol a legjobb zene található: én is idejöttem ebédidőben, hogy meghallgassam az erdélyi Palatkai banda bemelegítését.

A legnagyobb bánatom, hogy évről-évre egyre kevesebb autentikus zenész jelenik meg a fesztiválon, a hangsúly egyre inkább áthelyeződik a revival népzenei mozgalomra. Nem arról van szó, hogy már ne lennének falusi bandák, mert vannak!

A fiatal népzeneészeknek, akik nem Budapesten élnek, ez egy nagyszerű alkalom arra, hogy együtt zenélhessenek olyan muzikusokkal, mint például a Palatkai banda, ami életre szóló élményt jelent, és a legtöbb fiatal emiatt jön a Táncháztalálkozóra. A zenekarok és a rajongók is megérdemelnének egy kellemesebb atmoszférájú helyet, mint egy buszparkoló.

Hogy pozitívumot is említsek, idén rendeztek egy fotó-kiállítást „Apák és fiúk” címmel, a magyar népzenei életből válogatva szereplőit. Ott volt a mi Pumánk, akinek már a fia, „Kispuma” is vezető brácsás szerepet tölt be a fiatal táncházas zenészek között. Sőt, a Muzsikásból Hamar Dániel is ott pózol büszkén felnőtt fia előtt.

„Dumneazu”
(Bede Judit fordítása)

*

Nagyon meglepődtem, hogy a Táncháztalálkozó honlapján hivatkozást találtam egy bizonyos „Dumneazu” blogjára, amely valóságos panaszlejtromot sorol fel az idei fesztiválról. Ez nagyjából olyan, mintha egy vendég-lő a konyhájáról trt kedvezőtlen kritikát ki-tenné a kirakatba. Nem tudtam elképzelni, hogy miért. Talán a honlap szerkesztői nem olvasták át? Vagy hívei annak a hollywoodi bölcsességnek, miszerint rossz kritika nem létezik? Vagy talán a szervezők magabiztosan úgy gondolják, a Táncháztalálkozó van annyira élménygazdag, hogy elbír némi barátságos kritikát? Ha így áll a dolog, szerintem igazuk van. Kapásból tíz okot is összeírtam, hogy miért.

1. A táncháztalálkozó jellegéből fakadóan erre a nagyszerű eseményre nem passzív nézők, hanem aktív résztvevők jönnek el. Hol máshol, milyen más fesztiválon lehetne például közel 24 órányi táncoktatásban részt venni?

2. A résztvevőknek a találkozó bepillantást nyújt mintegy ötven tájegység zenei és tánchagyományába, és nem csak a magyarországi, illetve erdélyi magyarságéba, hanem cigány, román, délszláv, szlovák és más közösségekébe.

3. A Táncháztalálkozó több mint félévszáz zenekart, bandát, zenei formációt hoz össze, a csodálatos palatkaiaktól kezdve a művészeti iskolák ifjú növendékeiig, akik szorgalmasan tanulják falusi mestereik művészetét.

4. Ez a fesztivál annak a hagyománymentő mozgalomnak a kirakata, amely egyedülálló a világon. Itt gyerekseregeket, sőt kamaszokat is látni, amint jókedvűen tanulják elődeik hagyományait.

5. A Táncháztalálkozón csodálatosan kevere-

Moldvai táncoktatás

fotó: Gorácz József

Alba Regia Táncgyűttes

fotó: Gorácz József

dik a tervezett és a spontán. A látogató bármely pillanatban kikapcsolódhat a hivatalos programból, lemehet a folk-kocsmába, és része lehet az ott folyó, szinte állandó, szabadon alakuló zenei és táncseményeknek.

6. Az esti előadások a Kárpát-medence legjobb hagyományörzőit és revival csoportjait sorakoztatják fel. Sok-sok szereplővel, magas színvonalú előadócsoporthal kitűnő népzenei és néptáncélményt nyújtanak a közönségnek.

7. A fesztivál többsikú, mondhatnánk „multimediális” tünemény. A zenei és táncbeli főeseményeken túl népművészeti vásár, játszóház, kézműves foglalkozások, etno-mozi, hangszer- és fényképkiállítások gazdagítják a Táncháztalálkozót.

8. A Táncháztalálkozó a maga egészében csodálatos mikrovilág. Itt azt lehet látni, amit az ország és a főváros gazdaságilag és közösségszerűen szürke, sokszor deprimált világában nem: jókedvű, szerető családokat, fiatalokat, gyerekeket, akik élvezik az életet.

9. A Táncháztalálkozó tényleg „találkozó”! Itt összejöhetsz a mozgalmi barátokkal, ismerőseiddel. Itt találkozik a falu a várossal. Itt együtt mulat, táncol, énekel, zenél öreg és fiatal.

10. Annak ellenére, hogy „Dumnezeu” üzleti érdekeket sejt a Táncháztalálkozó mögött, ez

nem kommersz fesztivál, hanem a táncházmozgalom évente ismétlődő ünnepe.

Az utolsó ponttal visszatértem „Dumnezeu” kritikájához. Úgy veszem észre, hogy az újságírásnak (a blogokat is beleértve) sajnos elég utálatos hagyományai vannak: a negatív hozzáállás, a kákán is csomót keresés. Íme egy példa. A tavalyi Táncháztalálkozó után az egyik budapesti napilap riportere írt az eseményről. Tetszett neki. De az előbb említett „hagyomány” arra készítette, hogy valami negatívumot mégis találjon, ezért a riportját azzal a panasszal fejezte be, hogy a helyszínen milyen nehéz volt bankautomatát találni! Hogy harcba álljak e negatív hagyománnyal, hadd válaszoljak „Dumnezeu”-nak, aki egyébként régi ismerősöm...

Kedves Barátom, neked csodálatosan kifinomult ízlésed és párját ritkító tudásod van a kelet-európai hagyományos zenével és egyáltalán a térség szociográfiájával kapcsolatban. De minek ez a sok panasz? Nem volna célszerűbb segíteni, mint panaszkodni? Elvégre – annak ellenére, hogy biztosan csábító a magányos vándorzenész és etnográfus szerepe – Te tulajdonképpen nagyon is része vagy ennek a mozgalomnak. Ide köt érdeklődésed, ide kötnék a barátaid és zenésztársaid. Ők nem érdemelnék meg a segítségedet és tanácsaidat a felszínes, olcsó kritika helyett? Panaszkodsz,

hogy a találkozó egyes programjait nehéz elérni. Tényleg, pár lépcsőt meg kell mászni, és egy folyosón végig kell baktatni. Rettenetes... Panaszkodsz a helyszínrre. Tudod, valójában egyetértek veled, nem ideális hely. Bizonyos szempontokból egyenesen sz...r. De..., szerintem a szervezők a maximálisat próbálják kihozni az adott körülmények között. Nem így van?

„Idebuszoztatott” gimnazistákról panasz-kodsz! Nélkülük ki a fenének adnánk át a hagyományt? Hát nem pont erről szól a táncházmozgalom? Nem erről beszélt Kodály? „Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.” Nem éppen a fiatalok tanításának szentelték a mozgalom nagyjai szinte egész életüket?

Komolyan, Barátom, elkelve egy kis magadba tekintés! Illene óriási terepismeretedet és kitűnő intellektuális kapacitásodat megmozgatni a cél érdekében. Meséld el, hogyan javítanál a Táncháztalálkozón! De ne úgy, mintha ez egy amerikai etno-rajongók számára rendezett esemény lenne, hanem úgy, mintha az lenne, ami: a hagyománymentő táncházmozgalom ünnepe.

Ötleteidnek előre is örülök.

Dreisziger Kálmán
(A szerző fordítása)

In memoriam Bodor Anikó

(1941–2010)

A z ének, a zene hűség: hűség az otthonunkhoz, múltunkhoz, édesapánkhoz, édesanyánkhoz, történelmünkhöz, anya- és zenei nyelvünkhöz... Ennek a hűségnek volt szorgos gyűjtője, tudós kutatója, lelkes megszólaltatója, népszerűsítője és közvetítője Bodor Anikó magiszter, zentai népzene kutató, aki egy életre szóló szövetséget kötött a népi művészettel, a népzenevel, és aki hosszú, súlyos betegség után örökre itt hagyott bennünket.

1941. június 15-én született Zentán. 1960-ban a zentai gimnáziumban érettségizett, majd 1969-ig jogi tanulmányokat folytatott Újvidéken és Zágrábban. 1966 és 1972 között zenetudományi-, művészettörténeti- és magyar nyelvi tanulmányainak helyszíne Stockholm és Uppsala volt, ahol zenetudományi diplomát szerzett. Tanulmányait 1976 és 1980 között Belgrádban folytatta, ahol 1984-ben a népzene tudományok magisztere lett. Több mint fél-száz tanulmány, nagyobb cikk és népzenei kiadvány (könyv, kotta, lemez) tanúskodik immár lezáruló munkásságáról. Ezek közül a legnagyobb horderejű az öt könyvre tervezett Vajdasági magyar népdalok című sorozata volt, amelyből eddig négy kötet jelent meg (Lírai dalok, 1997; Balladák, betyár- és pásztordalok, 1999; Párosítók, lakodalmások, szerelmi dalok, 2003; Énekes népi gyermekjátékok, 2008). Szerkesztésében készült el a Daloló vajdasági fiatalok és a Vajdasági élő magyar népzene című népzenei lemez-sorozat. A Délvidéki Népzenei Archívum létrehozója és gondozója volt.

Fél évszázada töretlenül szolgálja a magyar népzene feltárását, terjesztését. Kimagasló tudományos, zenetanári munkássága mellett nagy hangsúlyt fektetett a délvidéki és a magyarországi népzenei csoportok szakmai munkájának segítésére is. A KÓTA-minősítés vajdasági indítását, sikeres kiterjesztését is neki köszönhetjük. Nélküle a Durindót és a Gyöngyösbokrétát el sem tudjuk majd képzelni. Nem csoda hát, hogy legnagyobb hatása a közművelődési tevékenységének volt. A népdal és a népzene népszerűsítése, megszerettetése, őrzése és ápolása terén a Kárpát-medence egyik legkiválóbb és legönzetlenebb népművelőjét tisztelhetjük szemé-

lyében, aki fáradhatatlan volt abban is, hogy szűkebb és tágabb pátriánkban minél gyakrabban teremtsünk nyilvánosságot mind-azoknak a lelkes öntevékeny fiataloknak és felnőtteknek, akiket a magyar népdalban, néptáncban és népzeneben rejlő, ihlető értékek felfedezésének igénye fog össze, s akik e néphagyományból első-sorban azokat az értékeket keresik, amelyek a mai életet is szebbé, élhetőbbé és gazdagabbá tehetik, megőrizve annak egy magasabb szinten, fejlettebb formában megvalósuló közösségi szellemét.

Vallomása szerint: „A népdal ma már nem termelődik újra, de a nagy zeneszerzők műveihez hasonlóan ránk maradt mint őseink öröksége, mint az egyén és a közösség egészséges egyensúlyából született műalkotás, és ez számunkra is eszköz az érzelmek viharai ellen. Nem csupán megbecsült művészi érték, hanem használati tárgy is, mely a közös éneklés és összetartozás örömét szolgálja.” Ez az igény pedig továbbra is bennünk él, mert ahogyan Andrásfalvy Bertalannal együtt ő is hirdette: „A dal szükségletből születik; az emberi lélek egészségének biztosítója. Nem műsor vagy szórakozás, hanem elemi igény, kenyér a lélek számára.” Köszönjük ennek a felénk nyújtott, mindig friss kenyérnek a tápláló melegét, testet, lelket vidító és építő énekét és erejét! Kedves Anikó, nyugodjon békében!

Hajnal Jenő

(A Vajdasági Magyar Művelődési Intézet igazgatójának búcsúszavai 2010. július 12-én, Zentán hangoztak el.)

Néptáncosok kellékboltja

MEGÚJULT WEBÁRUHÁZ

A Néptáncosok kellékboltja
megújult honlapján
elindítottuk webáruház szolgáltatásunkat!

www.neptanckellek.hu

Balogh Márton

(1946–2010)

„Amikor Balogh Marcit – bocsánat Balogh Márton! – énekelni hallom, föl-föllobbanó tábortüzet látok dalolni. A lobogó fény körül – csak úgy félkönyökre dülve – sokan és sokfelől vagyunk. »Szent István szolgái«, levágott kezű és orrú dacos szabadok. Koppány ivadékai, Dózsa-jobbágyok fehér kereszt-varral darócingünkön, szökött hajdú, Rákóczi-talpasok vállig érő hajjal, égő láng-sipkájú Damjanich-diák önkéntesek, elnyútt Doberdó-bakák lövészárók lucskor mundérban, reménytelen csillagú sorkatonák valahol az orosz égen.

Köröttünk – egymás fölött és alatt, szinte a levegőben – folyók és folyamok hömpölyögnek, csörgedeznek patakok. Itt folyik egyhelyütt és egyszerre a Duna és a Tisza, a Vág és Sajó, a Csele patak meg a Maros. Vízük néha vérrel veres, nem iszik belőle a csillag, máskor meg olyan lószem-fényes, hogy odajár fürdőzni az ég, hűsölni, megmártózni a Nap. A láthatár távolában – de még az éneklő tábortűz fényében, melegében – zsenge bokrok, kecses nyárfák, szúrószemű akácák. Vállukon fekete kendő az éjszaka, fehér kendő a nappal. Asszonyok. Lányok. Hallgatnak. Nem énekelnek. Csak tudják, ami történik. Csak fájják. Ezért némák. Szavuk, ha van, a hullongó levél sírása, fekete történelem-niagara.

Balogh Márton lemezén a katonasors, a katonaélet, az örök férfiének elevenül meg. A kötelességtudás, a szolgálat minden szépsége és szomorúsága. Mondhatnánk azt is, ez a lemez Krónika a mindenkori közkatonáról, a katonaélet: a katonának születés, a katonának vitetés minden stációjáról. De nem a diadalmas haditudósítók, nem is a higgadt történészek – az énekek biblikus nyelvén. Azok viharfúttá száján, akik rájuk mért, halálcsillagú sorsukat – »megyek katonának, hogy legyen katona« – danolva mondták ki. Viselték el. Még akkor is, ha a haza, az édesanyaföld, mostihájuk volt csak. Nem volt az övék, másoké volt, de mégis haza volt. Haza, magyarul anyaföld.

Balogh Márton a virágok közül kelt fel és indult el dalok jussán, ahogy azt a tajtékos pusztalélekű Fekete bojtár, Sinka István költő magáról írta volt. A virágok közül, dalok közül indult el azért, hogy »vihar fújja meg a szánkat«. Erről énekel. Ez az ő dalai jussa.”

Bella István

(Ajánlás Balogh Márton „Férfiének” c. nagylemezéhez – Hungaroton, 1991.)

*

Részlet Aranyos Károly – a Honvéd Együttes igazgatója – búcsúbeszédéből, amely 2010. július 29-én, az Óbudai temetőben hangzott el:

„Balogh Marci hitt abban, amit csinált, amire az életét feltette. Ebből a hitből, a népművészet iránti elkötelezettségéből adódott az a bátorság is, ami egy-egy sorsfordító pillanatban jellemezte. Amikor például a törkevei gyermektáncsoportnál szerzett alapokkal, szolnoki amatőr táncosként nagy merészen Rábai Miklós elé mert toppanni, hogy az Állami Népi Együttes hivatásos táncosa akar lenni. S ugyancsak bátorság kellett ahhoz, hogy a hosszú táncos pályának búcsút intve ki merjen állni ország-világ elé, megméretetni magát – immár népdalénekesként. Nem hiába bizott önmagában, ez sikerült is neki: 1981-ben Szvorák Kátival megnyerte a Magyar Televízió Repülj Páva népdalversenyét. Több évtizedes sikorsorozat következett ezután. Mint a Honvéd Együttes énekes, sok-sok emlékezetes népzenei produkció részese lehetett. Lakatanyáktól a külföldi színpadokig megszámlálhatatlan előadás közreműködője volt muzikus barátjaival, a Hegedős együttesrel és Szalai Antal népi zenekarával. Nagyon sok rádió-, TV- és lemezfelvétel örzi egyedi hangját. Jelentős, hiánypótló kezdeményezésre is vállalkozott később: 2000-ben az ő ötlete s kitarató kereső-kutató munkája nyomán jöhetett létre a »Bakanóták« címet viselő műsora, hangkasszettja és CD-lemeze, amely a világháborúk névtelen magyar katonáinak állított szép emléket. De nemcsak a népzenei és történelmi hagyományok őrzésére-ápolására szegődött, hanem arra is, hogy a népzenei gyökerű magyar rockoperák alkotóárdájához csatlakozzék. Így szerepelt az István, a király-ban, majd ő lett az Attila táltosa; ez utóbbi szerepet – amire joggal lehetett büszke – Szörényi Levente eleve neki szánta. Ezekben a produkciókban nemcsak mint énekes, hanem mint színész is emlékezetes alakítást nyújtott; tiszta és őszinte magyarságtudata segítette őt e szerepek megformálásában.”

„Táncház–Népzene” 2011

A Hagyományok Háza Népművészeti Műhelye (www.hagyomanyokhaza.hu/nmm) tízedszer ír ki lemez pályázatot hivatásos és műkedvelő népzenei együttesek, hangszeres és énekes szólóisták, illetve énekegyüttesek részére. A felhívás célja, hogy a népzenei mozgalom különféle előadóinak színvonalas produkciói egy igényes válogatás keretében CD-lemezen megjelenhessenek. Pályázni hagyományhű népzenei felvétellel lehet. A beküldött pályázati anyag időtartama együtteseknél legfeljebb összesen 15 perc, szólóistáknál legfeljebb összesen 10 perc (maximum 3-3 műsorszám!) legyen. Egy-egy műsorszám időtartama lehetőleg ne haladja meg az 5 percet. A pályázatban csak olyan összeállítások szerepelhetnek, amelyeket az előadók korábban CD-n még nem jelentettek meg, illetve párhuzamosan futó pályázatra (pl. Új élő népzene) a tárgyévben nem adtak be.

A beérkező pályázatokat a szakmai zsűri két fordulóban bírálja el. Döntésük alapján általában tizenhét-húsz produkció kap bemutatkozási lehetőséget. A lemezsorozat szerkesztője – szerkesztési okok miatt, korlátozott számban – olyan előadókat is felkérhet a kiadványon való közreműködésre, akik a pályázaton nem szerepeltek. A válogatásnál előnyben részesítjük a magyar népzenevel induló jelentkezőket. A pávakörök, a citerazenekari mozgalom együttese, a hagyományörző előadók, továbbá a népies műzenét játszó zenekarok és a hivatásos zeneszerzők tevékenysége pályázatunk körén kívül esik, így felvételeiket nem áll módunkban fogadni.

Kérjük, hogy a zenei anyag mellett egy kísérőlevélben tüntessék fel a műsorszámok címét, földrajzi eredetét (tájegység, falu), időtartamát, az előadók nevét. (Énekesektől a dalszövegeket nem kérjük mellékelni!) Feltétlenül adják meg továbbá postai, e-mail és telefonos elérhetőségüket! Minden pályázót értesítünk szereplése eredményéről, sőt az illetékes zsűritagok személyre szólóan is megfogalmazzák észrevételeiket, amennyiben erre igény merül fel. (Ezt segítő a pályázati anyagokat megőrizzük.) A nyertesek útiköltség-térítésben részesülnek és tiszteletpéldányt kapnak a hanghordozókból.

Beérkezési határidő: 2010. november 8.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük beküldeni: Mohácsy Albert, Hagyományok Háza Népművészeti Műhely, 1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 225 - 6086

Dudaverseny magyar módra

Beszélgetés Szabó Zoltánnal

Szabó Zoltán beszél a Kárpát-medencei dudatípusokról és arról, hogy miért szorult ki ez a hangszer a XVI. században a nemesi udvarokból, majd a XX. században a falvakból is. Ő is, „mint minden rendes gyerek”, a hatvanas-hetvenes években a gitárt kezdte püfölni, ám később nem csak megtanult dudálni, hanem komoly kutatómunkába is fogott, hogy feltérképezze ezen hangszer csodálatos világát. Tudását a néprajz szak elvégzésével is elmélyítette, később pedig, mint a Néprajzi Múzeum főmuzeológusa, közel ezer négyzetméteres kiállítást rendezett az ott őrzött hangszerekből. Jelenleg a Hagyományok Háza Népi Iparművészeti Osztályának vezetője, de zenét is tanít, és persze muzsikál. Nagy öröm számára, ha egy duda és egy szaxofon úgy szólal meg együtt, hogy nem kioltják, hanem erősítik egymást.

– Nemrég jelent meg új lemez „Tündérek ajándéka II. – Dudaverseny” címmel. Mi ennek a története?

– Az albumot, mint a korábbi négyet is, elsősorban zenészbarátimnak köszönhetem. Ha az ember elér egy kort – nálam ez az ötödik ikszet jelenti –, óhatatlanul visszatérek, hogy mit is művelt a korábbi időszakokban; milyen tervei váltak valóra, melyek voltak a legnagyobb kudarcok. 2004-ben látott napvilágot e lemeznek az első része („Tündérek ajándéka I.”), amelyen főként az addig elkészített népzenei feldolgozásaimat jelentette meg a Hungaroton. Ám ezzel párhuzamosan folyt egy másik jellegű munka is, már az 1990-es évek közepétől, amelynek a kiindulási alapja szintén a népzene volt, de jobban elrugaszkodott a hagyományos népzenei alapoktól. Ebből hallható válogatás a mostani albumon. Az utóbbi tizenöt év nyolc zenei formációjában megszületett, javarészt „dobozban tartott” zeneanyagaiból válogattunk: az Etnofon Zenei Társulás, a Carmina Danubiana, a SzABÓTAGE, a Dilibér, az Ágoston Dudás Formáció, a Dürer-dance, az Agostones és a Faragó Banda felvételeiből. Utóbbi egyben színházi muzsika is, amely a Bárka Műhelyhez köthető, hiszen hat esztendeje ott készítettük el a „Rómeó és Júlia” című, bosnyák környezetben játszódó színdarab zenei illusztrációját Faragó Bélával, amit Csányi János, a Bárka akkori igazgatója rendezett. A kiadó Kiss Ferencsel [Etnofon Records – A szerk.] és Ágoston Béla barátommal úgy gondoltuk, hogy e zenéket lemezzé gyúrjuk össze. Az albumot összefogó vezérmotívum a közép-európai és a balkáni dudák, dudatípusok zenei világa, ami természetesen az európai hangszerkultúra szerves része. Az ipolysági „kanászhangverseny” száz éves évfordulójának tiszteletére született a lemezen hallható Dudaverseny című szám, ahol a Kárpát-medence összes dudatípusát felvonultatjuk és egy balkáni, macedón duda is megszólal.

– A lemezen a dudák mellett klarinétokon, furulyákon és szaxofonon is játszol, de rólad mindenkinek a duda, főként a mohácsi sokácok hangszere, a gajde jut az eszébe. Mióta játszol ezen a hangszeren?

– Az első dudámat 1981-ben vásároltam Szlivenben, Pécs bolgár testvérvárosában, a cigány muzsikások utcájában. Ez a bolgár duda még csontdíszítéssel készült, nem műanyagból, s a basszuspíját máig nem kellett kicserélnem. Ugyanerre az időszakra tehető a gajdéval és a magyar dudával való megismerkedésem is.

– A dudáról szóló könyvedet az országhatáron túl is jelentős munkának tartják. Miért mélyedtél el ennyire e hangszer tudományos kutatásában?

– A Kárpát-medencei dudatípusokkal – tisztelet a kivételnek – méltatlanul keveset fog-

lalkozott a hazai és nemzetközi szakirodalom, pedig egyedülálló hangszercsaládot képviselnek Európában, sőt a világon is. E hangszerek sípszárába legalább két, de akár négy síp is kerül, így a játékos el tudja választani a dallamot és annak kíséretét. Magyarországon egyetlen népi hangszer sincs, amely annyit változott volna, mint a duda. Önálló ritmusszekcióval rendelkezik; a magyar duda a szerbek és a horvátok által használt gajde-hoz hasonló, de a dél-erdélyi románok is eféle dudán játszanak. A legutóbbi kutatások bebizonyították, hogy a moldvai „síp” szintén ehhez a családhoz tartozik. [Moldvában a csángók sípnek hívják a duplasípszáras dudát – A szerk.]

Nagyon érdekes, amikor különböző népcsoportok átvesznek egymástól kulturális elemeket, például a horvátok a magyaroktól és fordítva. A gajde-típus a Szentendre-Zágráb-Niš-Temesvár négyszögben található meg, attól délre pedig a balkáni – román, bolgár, macedón, rodopei – dudák fordulnak elő. A hagyományanyag, a tárgy elkészítése, a játékmód, a hiedelemháttér, a szokásrendszerben való hely viszont mindkét típusnál nagyon egységes.

– Miként találkozott először a dudával?

– Sárbogárdon születtem, tizenkilenc éves koromig a Fejér megyei Abán éltem, ahol a lakodalmakban még a hatvanas években is a helyi parasztbanda vagy a szomszéd községek cigányzenekari játszottak.

Persze, mint minden rendes gyerek, a hatvanas-hetvenes években a gitárt kezdtem püfölni, majd a Pécsi Tanárképző Főiskolán tamburabrácsás lettem, később basszprímes. Ezt Csányi Zsolt bunyevác harmonikásnak köszönhetem. Meghatározó volt az életemben, amikor megvásároltam egy Dráva menti dudát Gadányi Pali bácsitól, a Népművészet Mesterétől, aki még napjainkban is készí-

A Baranya Táncegyüttes zenekara a Pécsi Nemzeti Színházban, 1982-ben. (Bíró Zsófia, Gyorgyevics Jován, Piroška Gyula, Szabó Zoltán, Vizin Antal „Antus”)

ti a négysípós dudákat. Ő Dráva menti horvát, aki a Lakócsa melletti Tótújfaluban él. Készítettünk róla egy filmet Tari János rendező, operatőr, néprajzos barátommal, aki a Néprajzi Múzeum Filmstúdiójában dolgozik, amit a Duna Televízió sikerrel be is mutatott. Sajnálatos, hogy tudtommal ez az egyetlen dudakészítést megörökítő film a Kárpát-medencében.

Visszatérve a kezdetekhez, a főiskolán egy hónap elteltével a Baranya Táncegyüttes zenekarába kerültem tamburabrácsásként. Korábban olyan zenészek játszottak itt, mint Huszár Mihály és Cserepes Károly a Vízöntőből. Sőt, az első években a két Eredics a Vujicsicsból, Kálmán és Gábor is játszott a zenekarban, mert hiányzott egy bőgős és egy basszprimes. Elkezdtem járni a Csíkvár Józsi bácsi által szervezett „dudaiskolába”, ahol Tobak Ferenc, Csíkvár Gábor, Juhász Zoltán és Csoóri Sándor tanítottak a hangszer alapfogásaira.

Ekkor már különböző bálókön, táncházakban a bolgár dudámon játszogattam, s egy ízben rám szólt a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum Pécs környéki, bosnyák származású igazgatója, Sarosác György, hogy miért nem mohácsi gajdén játszom. Ezen felbuzdulva a gyűjtött és a múzeumi darabok alapján rekonstruáltunk egy mohácsi gajdét Türk István hangszerkészítővel. Ez volt az első nagy siker számomra, s ez az az instrumentum, amely teljesen megváltoztatta az életemet. Később jónéhány muzsikust sikerült találnom a Délvidéken. Így tanulhattam a baranyai Bárác Györgytől és Arday Józseftől, a Népművészet Mestereitől, Rade Maksimovič szerb dudástól, akit Szenttamáson találtam, Mohács-szigeten pedig az okarinás Kovács Istvántól, aki szegénysége okán a „Cár” becenevet kapta közösségétől. A gyűjtőmunkát az archívumokban is folytattam, hiszen a Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztályán, valamint a Magyar Rádió Pécsi Stúdiójának archívumában nagyszerű felvételek aludták „csipkerózsika-álmu-ka”. Rengeteg segítséget kaptam a mohácsi, baranyai tamburásoktól is, akik a népi kamaramuzsikálás „professzorai” voltak.

Tanítani kezdtem a Baranya megyei Pellérdén, akkor kaptuk meg a Népművészet Ifjú Mestere címet a Vizin Antus vezette „Vizin” zenekarral. Mint dudás, 1991-ben önállóan is pályáztam e

Henics Tamás és Szabó Zoltán – fotó: Klebercz Gábor

címre, sikerrel. Ekkor már borzasztóan érdekelt a népzene szokás-háttere, hogy milyen alkalmakkor, miért került elő a duda, miért és mikor játszottak a dudások. Miért vesztették el zenei egyeduralmukat, miért került a hangszer a társadalom perifériájára? Hiszen tudjuk, hogy a XVI. században a főúri, királyi udvarokban még az egyik vezető hangszer volt a duda, zenekari kísérettel.

A baranyai sokác, bosnyák falvakban a két világháború között a lakodalmakban a lányos házhoz még dudást hívtak, de a fiús háznál már tamburazenekar muzsikált. Ám éjfélok cseréltek, mert az idősek a dudazenére szerettek inkább táncolni és mulatni.

Amikor elkezdtünk bálákat, lakodalmakat játszani a bunyevácoknak, bosnyákoknak, sokácoknak, szerbeknek, és a szünetekben nekiálltam dudálni, jöttek az öregek énekelni, táncolni. A legnagyobb élményeim közé tartozik például a Szekszárd mellett élő medinai szerbek ünnepein való részvétel, ahol Kózi Milán bácsi-ékkal muzsikáltunk együtt a kétnapos(!) búcsúban. Nagy becsben tartottak, mint gajdést, hiszen bizonyíthatóan ebben a faluban muzsikált ki egy egész lakodalmat Ivo Jančić híres mohácsi dudás még az 1950-es évek végén. Az első nagy „muzsikus szigorlatom” Mohácson, a szőlőhegyen történt 1986-ban, ahol egyedül kellett Vince-napon dudálnom tíz-tizenöt sokác és néhány szerb szőlősgazdának. Megrázó élmény volt többszólamú énekük és fergeteges táncuk. Azon a farsangi napon nő nem tehette be a lábát a szőlőhegyre. Késő estig kint voltunk és a derékig érő hóban botorkáltunk le a hegyről, természetesen dalolva.

– Innen már csak egy lépés volt a néprajz szak...

– Gondoltam, a tudásom továbbfejlesztéséhez el kell végeznem az ELTE néprajz szakát. Ezt meg is tettem 1987 és 1992 között, s tanulmányaim teljesen új irányt adtak az életemnek. Ráadásul felvettek a Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztályára, ahol Magyarország második legnagyobb néprajzi gyűjteményében ismerkedhettem meg a néprajzi tárgyak világával.

Magyarlukafán, a Zselicben egy kecskenyájban volt néhány állatom. Akkoriban még óriási problémák voltak a dudabőr beszerzésével, nekem viszont minden évben volt négy-öt kecském. A nyári gazdájával úgy egyeztem meg, hogy a kora tavaszi vágásokból a bőrtök az enyé-

Az 1910-es ipolyisági kanászhangverseny dudásai

mek, a hús pedig a gazdáé, az éves tartás fejében. Viszont meg kellett tanulni „dudára nyúzni” az állatokat, mert akkor már ezt nem igen tudták a pásztorok. A speciális „magyar módra” való timsós bőrkikészítés elsajátítása volt a következő komoly feladat, ez is sikerült. Az öregek úgy mondták, egy jó dudásnak meg kell tanulnia a dudakészítés összes műveletét: a bőrt kikészíteni, az alkatrészeket bekötni, a sípokat megfaragni. Mert ha ezt nem tudja, nem lesz belőle jó dudás. Ekkor – még Pécsen – a dudabőrök kapcsán ismerkedtem meg Ágoston Bélával, akivel azóta együtt muzsikálok (Ágoston Dudás Formáció, Dürer-dance, Agostones).

– *Végül Budapesten kötöttél ki...*

– Igen, mert a feleségemmel, dr. Juhász Katalinnal mindketten állásajánlatot kaptunk a Néprajzi Múzeumtól. A fővárosban és környékén olyan muzsikusokkal, együttesekkel ismerkedtem meg, mint Kiss Ferenc, az akkor formálódó Etnofon Zenei Társulás vezetője, amelynek azóta is tagja vagyok, vagy a Halász László vezette tököli Kolo együttes, akikkel azóta is folyamatosan együtt dolgozom. A Vujicsics együttesrel is számtalan szép felvétel született ebben az időszakban. Ágoston Bélával is tovább folytattuk a közös munkát, a magyar és a horvát duda hangzásvilágának összeillesztését. Később Szokolay Dongó Balázssal kipróbáltuk ezt a speciális zenei hatást, amikor két különböző, A és E alaphangú dudával egyszerre muzsikáltunk.

– *2004-ben nyílt meg a Néprajzi Múzeumban az „Aki dudás akar lenni... – Dudák és dudások a Kárpátokon innen és túl” című időszaki kiállítás, amelyet a nagy sikerre való tekintettel meg is hosszabbítottak. Ennek kapcsán készítetted el „A duda” című könyvedet, amelyről Hugh Cheape, a Skót Nemzeti Múzeum főigazgató-helyettese, az intézmény dudagyűjteményének vezetője nagy elismeréssel írt recenziót a Review of Scottish Culture című szaklapban [magyar fordításban: folkMAGazin 2008/3, 40. o.], s a nyugat-európai zeneszerek és kutatók sora is kiemelkedően értékes és fontos munkának tartja. Miként élted meg ezeket a sikereket?*

– Ilyen kritikát, vagy egyáltalán bármiféle kritikát Magyarországon nem kaptam; úgy tűnik az ismert mondás továbbra is igaz: senki sem próféta a saját hazájában. A kiállítás megrendezése nagyon izgalmas feladat volt, mert nem csak az általam gondozott népzenei gyűjtemény hangszereit állítottuk ki, hanem a múzeum összes tárában megkerestük azokat az instrumentumokat, amelyek duduval, azaz szimpla vagy dupla náddal szólalnak meg. A kiállításához készítettem az említett, katalógusként is szolgáló könyvet. Munkám „jutalma” az volt, hogy huszonegy éves muzeológusi múltam ellenére eltávolítottak a Néprajzi Múzeumból. A sikerremet azonban nem tudták elvenni.

– *Ma már a Hagyományok Házában dolgozol...*

– Igen. Itt a Népi Iparművészeti Osztályt vezetem, s a fő feladatom napjaink „népművészetének” – amit néprajzos elődeink „népi iparművészetnek” neveztek el – irányítása, szervezése, a népi kézműves értékek fel- és bemutatása. Ugyanakkor nemrég nyitottuk meg Kiss Ferenc barátom hangszergyűjteményének kiállítását a Fonó Budai Zeneházban.

– *S a saját hangszereid által milyen örömeid érhetnek?*

– Először a „bánatokról”. Amikor a hangszereimet tudatlanságból „leskótozzák”. Ha a skótok, írek, flamandok, vallonok és mások büszké a zeneszerszámaikra, a speciális dudáikra, a nemzeti hangszereikre, akkor mi itt a Kárpát-medencében miért nem vagyunk büszké a világon egyedülálló duplasípászáras dudatípusokra (duda, gajde, dude, dudy, gajdy)? Szomorú, amikor egy tisztességes, 91 évet megélt dudás-pásztorral a TV-stúdióban pöffeszkedő, általános műveltségéből, tisztességéből megbukott celebek „szórakoznak”. A tereskei Pál István miért nem kap inkább Kossuth-díjat? Amikor úton-útfélen bizonygatni kell, hogy a száz évvel ezelőt-

Vizin Antus zenekara, Pécs, 1984. (Vizin Antus, Dervár Ferenc „Kumé”, Ozsvári Zsuzsanna, Piroška Gyula, Szabó Zoltán, Ráday Mária)

ti Szokolai-Györfly-Bartók által szervezett és lebonyolított, Móra Ferenc által „megénekel” ipolyi kanászhangverseny világszerte is kultúrtörténeti sarokpontja az aerofon hangszerkutatásnak.

De azért érik az embert kellemes élmények is. A legnagyobb öröm, amikor egy dudás tanítvány – hiszen tanítok az Óbudai Népzenei Iskolában – egy zenei folyamatot önállóan szerkeszt meg és ad elő. Amikor az önálló feldolgozások hanglemezzé érnek össze, mint a „Tündérek ajándéka”, a „Budavár tövében”, a „Tündérek és boszorkák”, vagy a fent említett „Dudaverseny” című albumok esetében. Amikor egy koncerten, fellépésen, kocsmában úgy zeng a duda, hogy a tiszta hangolástól a felhangok is megszólalnak. Amikor feleségemmel léphetek fel, aki énekhangjával időnként fantasztikusan imitálja a duda hangzását, vagy amikor Vincenapokon dudálhatok Mohácson a sokácoknak. Külön öröm, amikor Dervár Ferenc „Kumé” barátom horvát énekét kísérhetem. Amikor a Népművészet Mesterével, Pál Istvánnal, Pista bácsival beszélgethetek Tereskén a dudálásról.

Közben az is foglalkoztat, hogy a XIX. században a klarinét, a szaxofon és a harmonika miképpen szorította ki a dudát a társadalmi használatból. Vagy azzal, hogy idestova negyven éve reneszánszát éli a hangszer Európában és Magyarországon is, hála érte ifj. Csoóri Sándornak, Kozák Józsefnek, Juhász Zoltánnak és természetesen Pál Istvánnak, valamint a professzionális szintet elért dudakészítőknek, Tobak Ferencnek, Istvánfi Balázsnak, Besz Bontondnak, Végh Andornak. Még jónéhány nevet említhetnék, elnézést azoktól, akiket esetleg kihagytam. Az utóbbi időszakban még egy speciális „magyar” hangszer, a Schunda- vagy Stowasser-féle tárogató ad zenei és kutatói élményeket. Ezek a hangszerek a XIX. század végi „kulturális forradalom” gyermekei. Talán nem véletlen, hogy a pásztorok kezében váltották a dudát, a furulyát, hiszen kiválóan lehet „dudálni” rajta. Számomra nagy öröm, ha egy szaxofon vagy tárogató és egy duda úgy szólalnak meg együtt, hogy nem kioltják, hanem erősítik egymást.

K. Tóth László

Kínában járt a Mecsek Táncegyüttes

2010. május 6. és 13. között Kínában szerepelt a Mecsek Táncegyüttes. A pécsi táncosok és zenészek az Európa Kulturális Fővárosa program nagyköveteiként bemutakoztak a sanghaji Világkiállításon, valamint kétórás estet adtak Hangcsou városában.

Május 6-án indult útnak a huszonkilenc fős csapat, s Helsinkin át, mintegy kilencezer kilométert megtevé a levegőben, másnap reggel érkezett Kína legnépesebb városába. A küldetés célja Magyarország képviselete volt a Sanghaj Expón, ahol május 9-én nagyszabású parádéval és koncertekkel ünnepelték Európa Napját az Unió országai. Az expón kiállító huszonhárom uniós tagállam felvonulásán – a mintegy félezernyi résztvevő mellett – jelen volt a sanghaji magyar főkonzul, Pécs polgármestere, valamint a Pécs2010 Menedzsmétközpont igazgatója is. A látványos, több kilométernyire elnyúló menetet a folyamatosan szitáló eső ellenére is hatalmas érdeklődés fogadta. A legnagyobb ovációval a táncosok forgatagát gyarapító két busót üdvözölte a közönség – az ő jóvoltukból az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség reprezentatív listájára a közelmúltban, első hazai elemként felkerült mohácsi busójárás is megjelent a parádén. A maszkások mellett persze siker kísérte a díszes népviseleteket és a menet közben bemutatott kalocsai táncokat is. A parádét követően a táncosok a magyar pavilonban is hozzájárul-

tak a különleges hangulathoz, ahová a muzsikaszó és az együttes rövid műsora rengeteg látogatót becsábított.

Másnap két pár táncos tartott rendhagyó táncórát a Sanghaji Színművészeti Főiskola kereteiben működő táncintézet diákjai számára. A programot a Magyar Főkonzulátus szervezte, mely kapva kapott Kína egyik legjelentősebb táncoképző iskolájának érdeklődésén. A hagyományos kínai táncművészeti szakirányú hallgató fiatalok kíváncsian figyelték a jellegzetes magyar táncstílusok sajátosságait, majd lelkesen próbálták ellesni a lépéseket.

Baranya testvérmegyéjének központjába, a hat és fél milliós Hangcsou (Hangzhou) városába május 11-én utazott a csapat, ahol színházi esttel mutatkozott be a publikum előtt. A kétórás előadás keresztmetszetet nyújtott a Kárpát-medence táncos tradícióinak táji és történeti színezeteiből, de siker fogadta a táncszínházi kitérőként bemutatott „Tótek tánca” és „Lift” című produciókat is. A műsornak otthont adó város egyébiránt Kína egyik legnevezetesebb turisztikai látványossága. A határában elterülő Nyugati-tó és az azt szegélyező pagodák szépségéről az előadás másnapján a pécsi táncosok is meggyőződhetek.

A Sanghaj Expo egyébiránt – csakúgy, mint a tizenhétmilliós, számtalan felhőkarcolót az égbe szökötető metropolisz – lenyűgöző méretekkkel és számokkal jellemezhető. Több mint

öt négyzetkilométernyi területén, a csaknem 250 ország és nemzetközi szervezet pavilonjai közül kiemelkedik a vörösen izzó, monumentális kínai építmény, de jócskán akadnak még grandiózus és karakteres épületek. A magyar pavilon szerény mérete ellenére igen egyedi és kreatív belsőjével szolgál rá az érdeklődésre. A mennyezet felől folyamatosan mozgó cölöp-erdejében a központi motívumot egy magyar geometriai találmány, a gömböc adja. Összhatásához a külső megjelenés talán jobban is hozzájárulhatna, mindenesetre a világkiállításra hat hónap alatt várt hetvenmillió látogatóból biztosan ide is jut majd jócskán...

Kép és szöveg: Molnár Péter

Népzene ízlés szerint

Új terminológiát kellene bevezetni a műfajban

„Szükség van azokra, akik a tiszta forrást őrzik, s olyanokra is, akik kísérleteznek” – véli Tárkány-Kovács Bálint, a népzenei alapokon nyugvó dzsessz játészó, fiatal és friss formáció, a Tárkány Művek vezetője. A cimbalmassal a többi közt arról beszélgettünk, mennyire tartozik hozzá nemzeti öntudatunkhoz a népzene, s hogy egyáltalán létezik-e ma a műfaj autentikus formája.

– Korábban úgy fogalmazott, hogy egy mai zenésznek valahol kötelessége, hogy felismerje, sőt, be is építse az új hatásokat zenéjébe. Mennyire megy ez könnyen egy népzene építő csapatnál?

– Sok nehézségbe ütközünk, legfőképp amiatt, hogy mi az, amit a hagyományból meg kell tartani, s mi az, amit el kell hagyni. Ezek nem egyértelmű dolgok, mindenkinek az ízlése és a vilásképe szerint alakulnak. A magyar népzene igen erősen hozzátartozik nemzeti öntudatunkhoz, ezért is érzékeny téma, ha valaki nem a megszokott módon közvetíti azt. Ugyanakkor kultúránkhöz, identitásunkhoz való viszonyunk ellentmondásos. Elfogultak és büszkék vagyunk, máskor pedig teljesen indokolatlanul feladjuk a kultúránkat. A magyar néphagyománnyal ugyanez a helyzet, a népzenevel is. Én mindenestre fontosnak tartom, hogy az értékmegőrzés és az újítás is jelen legyen a zenei életben. Az autentikus népzenei játészó népzeneészek és a népzenei átdolgozásokkal kísérletező zenészek között nem ellentétet látok, inkább egymás kiegészítőinek tartom őket. Ez olyan, mint a könyvtáros és a könyvtárba járók viszonya. A könyvtáros hiába őrizgeti a régi könyveket, a tiszta forrást, ha nem megy be valaki, és nem használja fel azokat, mondjuk, egy mai szakdolgozat témájához. Az egyiknek szüksége van a másakra. Így van ez a népzeneészekkel is – szükség van azokra, akik a tiszta forrást őrzik, s olyanokra is, akik kísérleteznek, próbálnak valami újat létrehozni.

– Egyáltalán, létezik-e olyan zenekar, amely az autentikus zenét hitelesen tudja közvetíteni? Egy kortárs népzeneész tud-e még autentikust játszani?

– Először is új terminológiát kellene bevezetni. A népzene etnomuzikológiai szempontból egy történeti, szociokulturális közeget feltételező fogalom, amely a száz évvel ezelőtti Magyarország vidékeinek kultúráját takarja. Amit mi játszunk a városban pedig nyilván nem ez – még a legautentikusabb népzene sem. Egy urbánus underground szubkultúráról beszélünk, ami természetesen máshogy működik, így inkább táncházi zenének kellene hívnunk. Felmerül a kérdés, hogy akik ma a táncházakban táncházi zenét játszanak, azok népzeneészek-e egyáltalán? Ezt egy kedves professzorom a Zeneakadémián úgy fogalmazta meg: „Ti népzenei játészótok, de amit játészótok, az nem népzene.” Ha fel akarnám oldani ezt az önellentmondást, azt mondanám, hogy mi népzenei játészó, s amit játészó, az táncházi zene. Még zavarosabb a világzene fogalma, amit szerintem a kereskedők találtak ki, hogy a lemezboltban a rock és a pop mellé is ki tudjanak írni valamit. Ráhúzták ezt a fogalmat az etnoalapú alternatív zenékre.

– A magyar népzene dzsesszsel való házastítása nem új keletű, sőt, mára már trenddé vált. Mi kapcsolja össze a két világot?

– Azt azért szeretném kiemelni, hogy amit mi csinálunk, más, mint a többi etnoalapú kortárs zene. Eddig ugyanis inkább a dzsesszzenészek indultak a népzene felé, mi pedig fordítva, a népzene felől haladunk a dzsessz felé. Sok a kapcsolódási pont, ugyanakkor az ellentmondás is a két műfaj között. Például, hogy mindkettő improvizatív – persze, a dzsessz sokkal inkább, de alapvetően a népzene is az. Mi is ezen a ponton próbáljuk nyakon csípni a dolgokat. Tulajdonképpen a dzsessz is úgy indult, mint a táncházi zene. Létezett valaha egy afroamerikai folklór, ami lassan felvette az európai komolyzenei hatásokat, így városi zenévé alakult.

Megjelent a Tárkány Művek első CD-je „Arcomba az arcod vésted” címmel. Közreműködnek: Tárkány-Kovács Bálint – cimbalom; Paár Julianna – ének; Kovács Gergő – tenor- és szopránszaxofon, fuvola; Papp Endre – brácsák; Bogárnár András – nagybőgő, gardon (Szerzői kiadás, forgalmazza a Hangvető)

Hasonló folyamat megy most végbe Magyarországon is – a falusi folklórt először amatőr városi zenészek vették át, létrehozva a népzeneből azt, amit táncházi zenének neveztem, majd az elmúlt évtizedekben, a táncházmozgalom intézményesülésével az amatőröket fokozatosan leváltják a hivatásos, képzett zenészek. Ez természetesen új, mai hangot hoz magával. A táncházi zenélés is változik és szerencsére egyre többen merítenek a népzenei hagyományainkból mindenféle stílusban.

– A szakma nagyja, Balogh Kálmán és a fiatalabb generáció egyik legjobbjá, Lukács Miklós is tanította cimbalomra. Milyen alapokat adtak?

– Nekem Balogh Kálmán a mester. Tizennégy éves korom óta tanulok tőle, s tulajdonképpen miatta választottam ezt a pályát. Emberileg és zeneileg is ő volt az etalon. Lukács Miklóstól csak pár órát vettem, de azt mindenképp érdemes megjegyezni róla, hogy igazi úttörő a szakmában – ő mutatta meg, hogy a cimbalom több műfajban is megállja a helyét.

– Két éve alakult a Tárkány Művek, megjelent az első lemezük, de a zenekar még az út elején jár.

– Igen, hosszú távú céljaink között szerepel, hogy létrehozzunk egyfajta improvizatív zenei nyelvet, amely erősen kötődik a népzenei hagyományokhoz. De ez évtizedes folyamat, amelynek valóban az elején járunk. Egyelőre próbálunk és koncertezünk – ma Dobán, a Somló hangja fesztiválon lépünk fel, 23-án a panyolai határ menti világzenei fesztiválon, 25-én a Művészetek Völgyében, augusztus elején pedig a fővárosi Kobuci-kertben.

Ménes Márta
(Magyar Hírlap, 2010. július 15.)

Új fórumok a tánckutatásban

Megalakult a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Tánctudományi Munkabizottsága. Amint arról a Tánctudomány 2009/5. számában már hírt adtak, az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya 2009. október 26-án támogatta a Tánctudományi Munkabizottság létrehozására irányuló előterjesztést. A munkabizottság célja a Magyarországon folyó tánckutató munka összefogása, fő irányainak megtervezése, a tánckutatás tematikai és intézményi széttagoltságának enyhítése; továbbá a tánckutatás/koreológia, mint multi-, illetve interdiszciplináris tudományág meghatározásának előmozdítása és szerepkörének erősítése a tudományágak rendszerében; emellett a tánc társadalmi elismertségének erősítése a táncról való rendszerezett szakmai tudás hatékony növelése és népszerűsítése révén; s végül a Magyar Tudományos Akadémia általános kutatásméleti, módszertani, kutatásszervezési és tudománypolitikai ideáljainak és elvárásainak közvetítése a tánckutatás területén.

A testület, amely – hosszas egyeztetések és előkészületek után – 2010. május 19-én tartotta első ülését, az MTA felkérése alapján 15 fővel alakult meg. Elnöke Andrásfalvy Bertalan DSc, társelnöke Körtvélyes Géza DSc, titkárai Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD, tanácsadója Vitányi Iván DSc, tagjai pedig Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Fügedi János PhD, Jakabné Zórándi Mária DLA, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Ratkó Lujza CSc, Sirató Ildikó PhD. Az MTA nevében a megbízóleveleket Bartha Elek DSc, a Néprajzi Bizottság elnöke nyújtotta át. Ezzel a magyar tudomány történetében először került sor tánctudományi kutatással foglalkozó testület létrehozására az MTA keretein belül. A testület a továbbiakban számít Fuchs Lívia, Kővágó Zsuzsa, Major Rita és Szűdy Eszter táncörténészek és a tánckutatással foglalkozó más szakemberek közreműködésére is.

A munkabizottság elfogadta a programját, amelynek gerincét a tánctudományi kutatások helyzetének felmérése, a tánctudományi bibliográfia összeállítása, a források feltárása, a kutatói utánpótlás nevelése és szakmai rendezvények (elsőként november 10-én Dienes Valéria-emlékülés a Magyar Tudományos Akadémián) jelentik. A további üléseket kéthavonta, mindig más-más kutatóhelyen tartják, így a testület a helyszínen ismeri meg az ott folyó munkát. A következő fél évben az MTA Zenetudományi

Intézet Néptánc Osztálya, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma, a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke, valamint a Magyar Táncművészeti Főiskola Tánctudományi Kutatóközpontja lesznek a házigazdák. Elfogadták azt is, hogy ülésenként egy-egy tag kutatómunkájának eredményeiről „székfoglalót” tartson. A munkabizottság saját honlapot készít, amely ősztől lesz elérhető.

*

A Magyar Táncművészeti Főiskola Néptánc Tanszéke, valamint Pedagógusképző Tanszéke, az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya, az MTA Neveléstörténeti Albizottsága, valamint az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola Pedagógiatörténeti Programja, 2010. június 11-12-én tudományos szimpóziumot rendezett *A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a XX. században* címmel. A programnak a Táncművészeti Főiskola adott helyet. A szervezők arra törekedtek, hogy a tematikailag három csoportba sorolt előadások tükrözzék a konferencia címében rejlő sokszínűséget. Ennek megfelelően kulturális antropológiai, művelődéstörténeti, néprajzi, táncörténeti, zenetörténeti, táncesztétikai, táncszociológiai, táncpedagógiai és pszichológiai jellegű referátumok egyaránt elhangzottak. A felkért közreműködők a neveléstudomány és a tánctudomány legjelesebb hazai és határon túli műhelyeit képviselték Bécsből Nyíregyházig, Miskolctól Kolozsvárig. Közöttük egyetemi tanárok, tudományos kutatók, doktoranduszok, egyetemi hallgatók egyaránt akadtak. Fontos szempont volt a teljes részvétel elve, tehát az előadók nem csupán saját témájukért, hanem a többiek meghallgatásáért is jelen voltak, s az egyes szakaszokat érdemi vita követte. A reflexiók sok új gondolatot eredményeztek.

A tanácskozás első része *A táncos tudás átadásának és átvételének hagyományos modelljei* címet viselte, Felföldi László nyitó előadásával (*A hagyományos táncos tudás és transzmissziójának kérdései*). Itt kapott helyet Ratkó Lujza *A táncgyógyományozódás tradicionális és új módozatai a Felső-Tisza-vidéken a XX. században*, Dóka Krisztina és Karácsony Zoltán *A hagyományozás komplex modellje a táncfolklórban*, valamint Mizerák Katalin *A mongolok dualista testfelfogása a táncos tudás átadásában* című referátuma.

A szimpózium gerincét alkotó második blokk (*Életreform és művészetpedagógia: néptánc, népi kultúra és népnevelés*) beve-

tőjét Németh András tartotta (*Életreform – népi kultúra – tánc – népnevelés*). A felkért hozzászólások között hangzottak el Fügedi János (*Lábán Rudolf mozdulatkórusai és térharmonikus elméletei*), Pukánszky Béla (*Kodály Zoltán zenepedagógiai munkássága és a népi kultúra kapcsolata*), Pető Villó (*Kodály zenepedagógiai munkássága a nemzetközi recepció tükrében*), Bányász-Németh Tilda (*Népnevelés a népzene eszközeivel – a népművészet és az Éneklő Ifjúság ideológiája*), Sófalvi Emese (*A népi kultúra és az életreform elemeinek megjelenése Bartók műveiben*), Kovács Henrik és Megyeri István (*Népnevelés a néptánc eszközeivel – népművészet és a Gyöngyösbokréta ideológiája*), Vincze Beatrix (*Nép – népművészet – népi génusz és a népnevelés motívumai Szabó Dezső, Németh László munkáiban*), Boreczky Ágnes (*Mozdulatművészet és életreform*), valamint Fodor Antal (*A néptánc hatása a táncművészetre a század első felében*) kiselőadásai.

A tanácskozás záró, nem kevésbé fajsúlyos blokkja *A tánc metamorfózisa – mozgalmak és ideológiák a XX. század második felében* tematikát képviselte, Forgács D. Péter bevezető előadásával (*A tánc mint deviancia és normatíva a XX. század második felében*). Ezután az érdeklődők meghallgathatták Kővágó Zsuzsa (*A magyar néptáncmozgalom alakulása a II. világháború befejezésétől a „fordulat évéig”*), Bolvári-Takács Gábor (*Politikai és személyi tényezők a táncművészképzésben 1945 után*), Lelkes Zsófia (*A hagyományos közösségi táncok erőltetett szerepváltása 1945 és 1956 között*), Bernáth László és Séra László (*Változás a mozdulatok kifejezésében a huszadik század második felében*), Bán András (*Az iakiremak Miskolcon*), Antal László (*Adalékok a népi játék és néptánc iskolarendszerű oktatásának történetéhez*), Varga Sándor (*A globalizációs folyamatok hatása egy mezősi falu tánc kultúrájára*), Budainé Balatoni Katalin (*A néptáncoktatás megjelenése az iskolában, változásai a 60-as évektől napjainkig*), Zsámboki Marcell (*Az alapfokú művészetoktatás átalakulása napjainkban*), Könczei Csongor (*Helyzetkép a romániai magyar iskolai néptáncoktatásról*), valamint Bólya Annamária (*A balkán táncmozgalom jelentősége; múltja, jelene és jövője*) referátumait.

A Felföldi László és Németh András vezetésével tartott összegző beszélgetés tanúsította, hogy a történeti kérdések még számos mai tanulságot tartogatnak, s a kutatómunka további eredményeit hamarosan ismét időszerű lesz megosztani egymással.

Bolvári-Takács Gábor

Kóka Rozália: Ki jut be a mennyországba?

Első mesemondóm emlékére

Ötéveske lehettem, a húgom egy múlhatt. Egy este édesanyám szépen lefektetett bennünket.

Amikor már azt gondolta, hogy elaludtunk, édesapámmal ünneplőbe öltöztek, s óvatosan elindultak a kijárat felé. Addig csendben figyeltem a készülődésüket, de most hirtelen felkunkorodtam az ágyban:

– Hová mennek? Én is megyek!

Édesanyám egy kicsit bosszúsán visszatért az ajtóból és azt mondta:

– Kicsim, ma reggel meghalt Mihály bácsi a szomszédban, egy kicsit átme gyünk a virrasztóba.

– Én is megyek! – makacszkodtam.

– Rozikám, oda nem mehetnek gyerekek. Aludjatok szépen, mindjárt hazajövünk – ígérte édesanyám. Kívülről bezárta az ajtót, hallottam távolodó lépteiket, majd a kiskapu is becsapódott mögöttük.

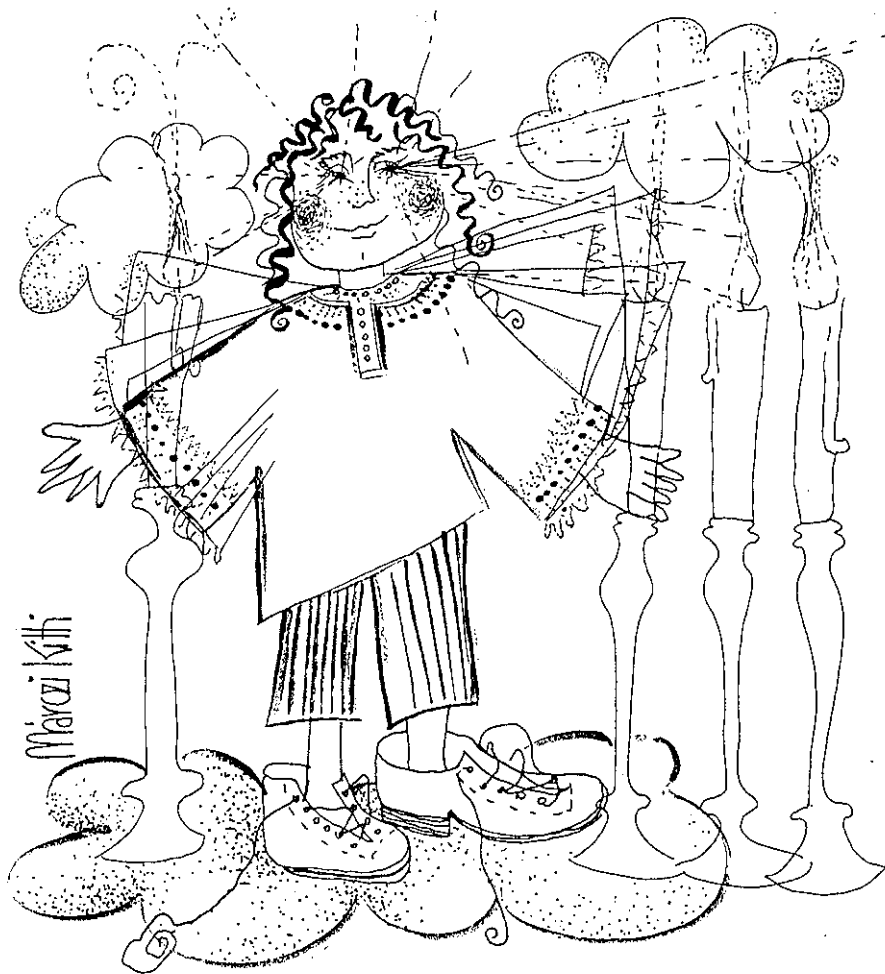
Lecsavarva pislákol a lámpa. Egy ideig csendesen szemlélődtem a félhomályban, Mihály bácsira gondoltam, aki annyiszor megnevettetett a múlt nyáron a meséivel, na meg az édes körtékre, amiket a császárkörtefáról rázott, valahányszor befejezett egy-egy mesét.

Egyszer csak megelégettem a dolgot, felébredtettem a húgomat, ráadtam valamit, én is felöltöztem, édesapám cipőjét kidobtam az ablakon, és mi is kimásztunk valahogy. A testvéremet a hátamra vettem, s a hatalmas cipőkben klaffogva beállítottunk a szomszédba, egyenest a halottas szobába.

Mihály bácsi égő gyertyák között, díszes párnákon feküdt. Körben feketeruhás asszonyok morzsolgatták a rózsafüzért, egyet-egyet énekeltek közben. A szüleim nem voltak ott. Az egyik asszony levette a hátamról Kiskatót, én kíváncsian a ravatalhoz léptem, fel is ágaskodtam, hogy jobban lássam Mihály bácsi arcát. Valaki felmelt, s azt mondta:

– Nézd meg, milyen szép! Olyan, mint egy vőlegény!

Én is gyönyörűnek találtam. Máskor mindig viseltes vászoningben, gatyában, mezítláb járt, most szép fekete ruha és még nyakkendő is volt rajta. Összekulcsolt kezére feketeszemű rózsafüzér volt tekerve, kipödört bajusszal, szelíd, titokzatos arccal feküdt a sercegő gyertyák fényében.

– Miért alszik cipőben? – tudakoltam.

– Nem alszik, meghalt. Elment a mennyországba – felelte az asszony.

Mári néni, Mihály bácsi lánya lépett a szobába egy üveg pálinkával, hogy megkínálja a virrasztókat. Összecapta a kezét, amikor meglátott bennünket.

– Édes gyermekeim, hogy kerültetek ti ide?

– Anyukámékat keressük – nyöszörögtem.

– Nincsenek itt anyukádék. Berta néniéknél is van virrasztó, lehet odamentek. Menjetez szépen haza, ne bolyongjatok a sötétben!

Kifele menet a konyhaasztalon megpillantottam egy nagy tányér aransárga tésztafélét. Piskótának véltem, úgy kívántam, hogy le se tudtam venni róla a szememet. Mári néni észrevette, és egy-egy darabot a kezünkbe nyomott. Aztán erélyesen ránk parancsolt:

– Azonnal menjetez haza!

Az ajtón kívül rögtön beleharaptam a lepénybe. Azóta se felejtettem el azt a mélységes-mély csalódást, amit akkor éreztem. Nem piskóta volt, hanem sós ízű kukoricalepény, vagyis pitán, azonnal odavetettem a láncon vinnyogó kutyának.

Újra elindultunk a sötét utcán, de nem haza. Édesapám cipői hangosan csattogtak, a húgom nyafogni kezdett. Az utca összes kutyája dühösen, vad csaholással a kerítésekhez rontott. Mindegyiket ismertem, a nevükön szólítottam őket, s így mind lecsihadtak, még egyet-egyet vakkantottak is barátságuk jeléül.

Berta néni éppen úgy feküdt, mint Mihály bácsi. A szüleimet itt se találtam meg, de itt volt Kati néném, idős rokonunk.

– Hát ti, hogy kerültetek ide? – sopánkodott.

– Anyukámékat keressük – feleltem bánatosan. – Azt mondták, hogy virrasztóba

mennek Mihály bácsiékhoz, de nincsenek ott!

– Apádék eljegyzésen vannak, nem virasztóban! – mondta Kati néném mérge-sen. Mindjárt üzenek nekik.

A testvéretem lefektette a konyhában, s engem bevitt a ravatal mellé. Az asszonyok itt is „kerülték a rózsafüzért”, Kati néni ösz-szetette a kezemet, s engem is imádkozta-tott.

– Berta néni is a mennyországba megy? – kérdeztem suttogva.

– Igen – hagyta rám Kati néni.

– Neki miért nincs cipő a lábán?

– A mennyországban nem kell cipő – mondta halkán.

– De Mihály bácsi cipőben megy! – erős-ködtem.

– Ők gazdagok, s ő menjen cipőben! A mennyországban a cipő nem számít, csak

az számít, hogy az ember jó legyen. Aki lop, hazudik, másnak rosszat akar, az nem jut be a mennyországba.

– Akkor csak Mihály bácsi jut be. Ő jó ember, mindig mesélt nekünk, adott kör-tét. Berta néni egyszer megkergetett ben-nünket karóval, mert felszedtük a fa alól a diót – jelentettem ki határozottan.

– Cs-s-s- s! Hallgass! – pissegett le Kati. Megérkezett édesapám. Kivezetett a halott mellől, alvó hűgomat a karjára vette, s el-indultunk hazafelé. Édesanyám már a ka-puban várt, s ott helyben jól elagyabugyált. Sokáig szidott, mint a bokrot.

– Te, kis istentelen, szégyelld magadat! Nem lehet tőled sehova elmenni! Te, kis Plútó! Menj a szemem elől, ne is lássalak!

Konokul álltam előtte. Nem sírtam, da-cosan leszegtem a fejemet, majd haragosan odavágtam:

– Nem is jut be a mennyországba! Édesanyám nevetni kezdett:

– Mit beszélsz, már megint mit hallottál, te kis boszorka?

– Édesanyám hazudott! Azt mondta, hogy virasztóba mennek. Aki hazudik, az nem jut be a mennyországba – kiáltottam, és ke-servesen sírni kezdtem. Édesanyám meg-ölelgetett, nagy nehezen megbékített.

Azóta is sokszor eszembe jut az az este. Úgy képelem, hogy Mihály bácsi a menny-országban, hófehér ruhában üldögél egy mennyei császárkörtefa alatt. Meg-megráz-za a fát, s az odavaló gyerekek felkapkodják, s jóízűen megeszegetik a nagy, édes körté-ket, Mihály bácsi meg elmondja nekik a Babszem Jankót.

Berta néni egy nagy karóval a kezében még ma is ott álldogál a kapuban, azóta se jutott be a mennyországba.

A róka, a farkas meg a sajt

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy nagy erdő. Az erdőben éledgelt egy róka meg egy farkas. Egyszer a róka nagyon meg-szomjazott a nagy melegben. Elment a csordakút-hoz, hogy egy nagyot igyon. Éjszaka volt, a holdvilág besütött a kútba. A róka a kút fölé hajolt, meg-látta a hold képét, azt gondolta, hogy egy nagy, ke-rek sajt van kút fenekén. Nagyon megőrült.

– Na, akármi legyek, ha én ezt a sajtot meg nem eszem!

Kapta magát, és beleült az egyik vödörbe, mert ebben a kútban két vödör járt.

Hej! – klok-klok-klok – leszaladt gyorsan a vödör a rókával. Mikor a róka leért a kútba, látta, hogy csak víz van benne, sajt nincs.

– Hű, az áldóját! Az még semmi, hogy éhen maradok, de hogy megyek ki innen? – töprengett a róka. Egyszer csak arra bandukolt a farkas, belenézett a kútba, mindjárt meglátta a rókát, azt mon-dta neki:

– Mit csinálsz itt, róka koma?

– Falatozok egy kicsit ebből a jó sajtból.

– Nem adnál nekem is belőle?

– Ó, dehogynem! Csak gyere le érte! – szíveske-dett a róka.

– Hát, hogy menjek le oda?

– Ülj bele abba a vödörbe, ami ott fönt van, s mindjárt itt leszel!

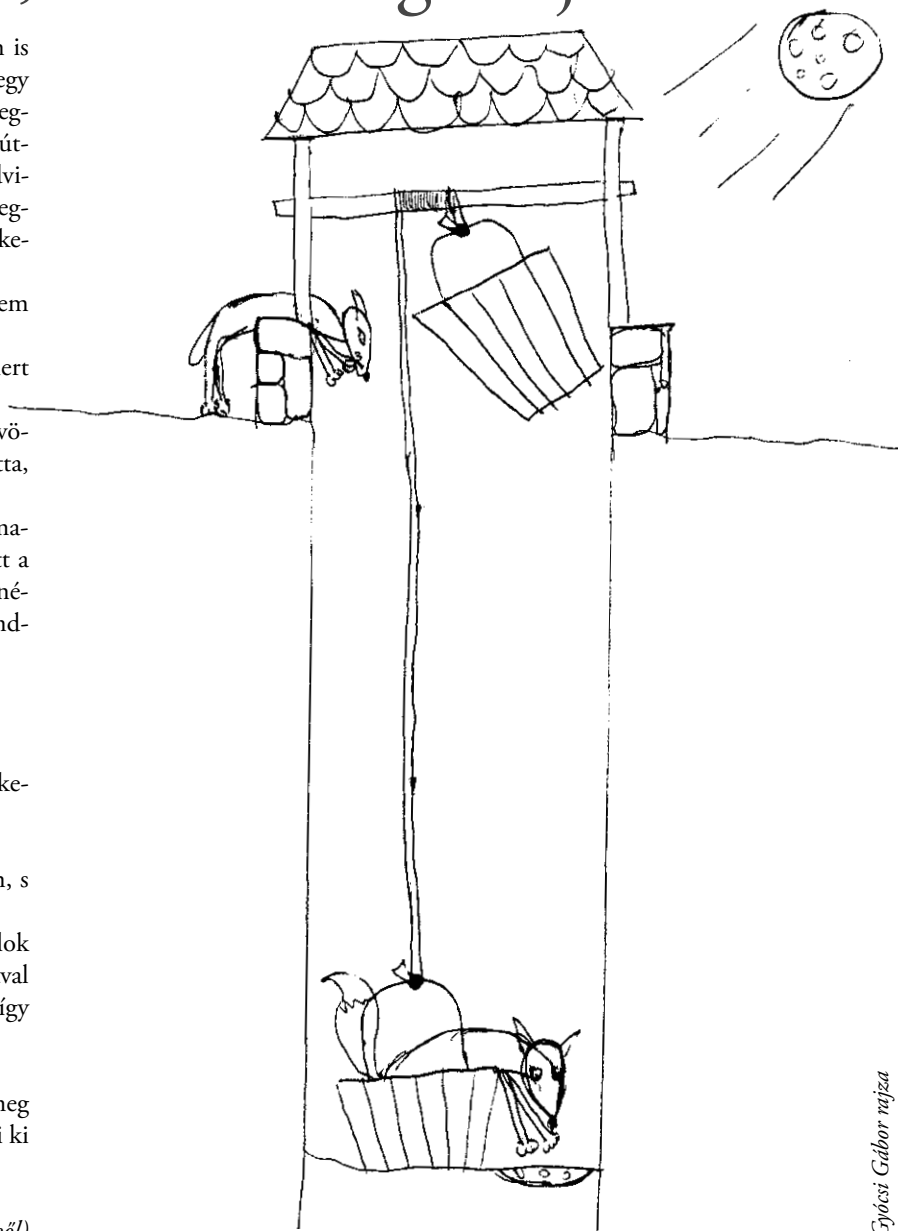
A farkas beleült, a vödör meg – klok-klok-klok – leszaladt a kútba. A másik vödör meg a rókával feljött. A róka kiugrott, belenézett a kútba és így szólt a farkashoz:

– Jó étvágyat a sajtevéshez, farkas koma!

A róka nagy hahotázva elszaladt, a farkas meg még a mai napig is a kútban ül, ha azóta valaki ki nem húzta.

Eddig volt, mese volt, itt a vége fuss el véle!

(Kóka Rozália: Mesemondó gyerekek c. kötetéből)

Margitka, a palóc népművész

Évtizedek óta ismerem. Ha eszembe jut, képek, jelenetek villannak fel előttem. Fesztiválok, Táncháztalálkozók, népzenei táborok, versenyek, különböző sokadalmak. Sokszor átéltem, hogy amikor énekelt, elszorult a szívem a szépségtől. Amikor táncolt festői rimóci öltözeteiben Vincze Ferencsel, vagy mostanában Bocsó Péterrel, az unokájával, szinte repesett a lelkem. Legszívesebben lemezen mellékelném szép, ízes beszédét az olvasóknak, mert a palóc dialektus lejegyzését meg se merem kísérelni.

– A nevem Holecz Istvánné Kanyó Margit. Rimócon születtem 1945. május 4-én, édesanyám egyedül nevelt fel. Sajnos, édesapát nem ismertem, a háborúban volt, amikor én születtem. Úgy hallottam, hogy folyóba fúlt, amikor már jöttek hazafelé a hadifogságból. Az apai nagyszüleimmel nemigen tartottuk a kapcsolatot. Nem nagyon örültek neki, hogy megszülettem, hogy én vagyok, talán azért, mert nekem is kellett adniuk a földjükből. Emlekszem kicsi koromból, mikor édesanyámmal mentünk a földekre, és találkoztunk apám rokonaival az úton vagy a határban, édesanyám mindig mondta, hogy köszönjél nekik! Később tudtam meg, hogy ők apám rokoni, testvérei voltak. Nem szerettek engem. Most már azért jobban szólnak hozzám, de én meg azt gondolom, amikor kicsi voltam, nem kellett, akkor most már minék?

Édesanyám szüleinél laktunk. Nagypám Pestre járt dolgozni, ő hozta a pénzt. Otthon meg nekünk kellett a földeken dolgozni. Édesanyám szántott, vetett, „embermunkát” végzett. Volt neki egy beteg lánytestvére, hátgerincferdülése volt, őt kímélni kellett. Helyette is dolgoztunk, mink, akik bírtunk. Én, amíg kicsi voltam, a libáinkat őriztem, amikor már nagyobbacska lettem marhákra vigyáztam, egy-egy sereg libát elvállaltam másától, azért aztán kaptam minden évben egy szoknyát. Nagyméretű szoknyát vetek, hogy nagykoromra is jó legyen, így gyűltek a szoknyák. A libák mellett még varrnom is kellett, mert édesanyám az ingvállakat elkészítette, de a kézeloiket keresztzemes hímzéssel nekem kellett kivarni. Máskor abroszt vagy törölközőt varrtam. Édesanyám mindig azt mondta: „Majd nagylány korodban jó lesz a staférunгодba!”

Tíz-tizenegy évesen már én is mentem anyámmal a földekre, hánytuk a ganajt, meg minden mást csináltam, amit kellett. Amikor már nem volt munka a határban, akkor elmentünk Szécsénybe napszámba. Behajtottunk biciglivel a kápónkához, Szécsény szélén van egy kápónka [kápolna]. Ott volt a fogadó hely, oda jöttek ki a gazdák és válogattak a napszamosokban. Hajnali öt óra ott kellett lenni. Olyan is volt, hogy meg se fogadtak bennünket, nagyon sokat kellett ott ácsorogni, míg elhívtak valakihez. Eleinte még gyenge voltam, reggel még bírtam rendesen kapálni, de délután már nem. Volt, amikor a füvet elhagytam, akkor a gazda szólt anyámnak, hogy másnap a kislányt ne hozza. Nagy melegek voltak! Sokat szenvedtünk. Jaj, Istenem, hányszor mondtam: „Édesanyám, én nem megyek!” De ő erővel elvitt.

Az ötvenes években bejött a téesz-világ. Édesanyámmal minden nap jártam a téeszbe, nekem nagyon keveset, naponta csak két tized munkaegységet írtak. [A munkavégzés értékmérője a munkaegység volt,

360-440 munkaegység között oszlott meg egy-egy téesz-tag évi teljesítménye.

– A szerk.] Mi még szombaton is jártunk dolgozni, Rimócon a gazdagabb lányok akkor otthon maradtak, de nekünk menni kellett.

– Az eddigiekből is kitűnik, hogy nagyon sokat kellett dolgoznod gyermekkorodban. Hogyan teltek az iskolás éveid?

– Az iskolában mindenben benne voltam. Olyan kis tűzről pattant lányka voltam. Szerettem énekelni, táncolni, a tanító néniknek én voltam a kedvence. Mikor második lettem, Rimócra jött négy fiatal tanítónő. Akkoriban még nem voltak tanítói lakások, hanem

házaknál laktak a tanítók. Augusztus vége tájékán kihajtottam a libákat a házunk mögé, a szérűre. A libák ettek, én meg felmentem a kazal tetejére, nagyon szerettem a kazal tetején énekelni. Torkomszadaktából fújtam. Tőlünk a negyedik háznál, Árva Ferencék lakásában voltak elszállásolva a tanító néni, meghallották az énekemet, mert nagyon hangosan énekeltem, egyszer csak, jaj! Láttam, hogy jönnek felém. Kérdezték tőlem: „Hogy hívnak, aranyos kislány? Jaj, de szépen énekelsz!”

„Férfjével 1969-ben”

Azt mondta az egyik: „Na, te majd az én tanítványom leszel! De jó leszel!” Kuti Marika volt a neve. A Balaton mellől, Litétről jött, ő nagyon megszeretett. A férjével, Holecz Istvánnal együtt jártunk iskolába, a tanító néni mindig vele együtt szerepeltetett. Egyszer én voltam a Varga Julcsa, Pista volt a Garzó Péter. Ő is nagyon szépen tudott énekelni. Szégyenlősek voltunk, Pista nem akarta megfogni a vállamat, mert a gyerekek csúfoltak bennünket, hogy így a szeretője, meg úgy, ilyeneket mondtak. Mi meg mondtuk, hogy nem! A Jóisten később mégiscsak úgy adta, hogy tényleg ő lett a férjem.

– Milyen tanuló voltál?

– Négyes voltam mindig, pedig otthon soha nem volt időm tanulni.

– Nem is szeretted volna továbbtanulni? A tanáraid se biztattak?

– Nem, mert úgyis tudták, hogy nem lehet. Meg is szólalt volna bennünket! A faluból csak a postás néni lánya ment felsőbb iskolába, más senki. Ahogy a nyolcadikból kimaradtam, napszám-ba jártam, meg a téeszbe. Mindenfelét dolgoztunk, krumplit ültettünk kézzel, kapával vágtuk ki a krumplifészkeket. Jaj, Istenem, milyen nehéz volt! Versenyeztünk egymással, senki nem akart lemaradni! A keresztapám elvitt a cséplőgéphez, én húztam a töreket a gép alól. Az volt legporosabb, a legpiszkosabb munka. Elmentem, mert azt mondták, hogy milyen jó lesz az a kis búza is, amit keresek! Nagyon nehéz munka volt, de kibírtam, mert ki akartam bírni.

Édesanyám nagyon „kaparkodó” asszony volt. Mindent előteremtett, ami nekünk kellett. Megteremtette a sok szép szoknyát

nekem, nagyon szépen öltöztetett és „örüt” bennem. A templomba is nagyon szépen öltöztetett. Szeretett.

(Margitka itt elérzékenyült, sírni kezdett. Hogy felderítsem, megkérdeztem, hogy kapott-e néha az édesanyjától egy-egy pofont? Elnevette magát.)

– Hát, miért? Nem emlékszem, hogy valaha is megverték volna.

– *Hogyan szórakoztatok Rimócon fiatal korodban?*

– Ahogy kimaradtunk az iskolából, kezdtünk járni fonóba. Hol hozzánk jöttek az utcabeli lányok, hol mi mentünk hozzájuk, egy este ide, egy este oda. Jöttek utánunk mindenhol a legények, a másik faluvégéről is odagyültek, ahol mi voltunk. El akarták venni az orsónkat, vagy el is vették, hogy csókoljuk meg őket. Téli esteken néha otthagytuk a fonást és elmentünk hurkát köszönteni. Nagyon szerettünk a legényekkel együtt menni, mert azok megőrizték minket a kutyáktól. Vittünk magunkkal nagy karókat, tepsit és énekeltük:

Itt is disznót öltek, zsíros hurkát ettek,
Én is fogtam fülit-farkát, nekem is egy darabkát!
Ha nem adnak szalonnát, levágom a gerendát!

A gazdák egy darab szalonnát húztak a botra, a tepsibe kását adtak, de csak akkor, ha táncoltunk vagy énekeltünk nekik, amit a gazdák kívántak. Utána megettük együtt, amit kaptunk.

Nagyon jó volt járni a tollfosztókba is. Mikor fosztottuk a tolat a staférungba, nekem vagy egy másik lánynak, egy hétig is dolgoztunk a libatollal, míg elvégeztük, mert a felvetett ágyba sok toll kellett. A felvetett ágyban volt egy derekalj, az le volt takarva szép cifralepedővel, utána tizenkét párna felrakva egymásra, a tetején a nagy dunna, az is szépen felállítva! Ez volt a staférung. Kellott lenni tizenöt szőtt, piros csíku zsáknak, negyven ingvállnak és vagy hatvan darab felszoknyának. Tíz brokátszoknya, minden színű, négy vasaltszoknya, hét rakottszoknya, kikeményített fehérszoknyák, vagy huszonöt pendely, lájbik. Jászakóhalomban csináltattuk a bútort, úgy igyekeztünk, hogy megteljen az egész bútor a ruhával. A ruháknak az élet minden szakaszának meg kellett fe-

„Fiammal”

lelniük. Például volt a feketegyászos, vagy mélygyászos, volt félgyászos. Mi, rimóciak gyászoltuk Kossuthot is, nálunk volt „Kossuth-gyász”. Mikor Kossuth Lajos meghalt, úgy gyászolták a rimóciak, hogy egy hétig kék-zöld-feketébe öltöztek. Sokáig megtartották ezt a szokást. Van az adventi gyász, az is félgyász. Négy vasárnap, az négy rend öltözet félgyászos, mind más. A lányok is gyászoltak, kék-zöld színű szoknyát vettünk fel, kék pántlikát kötöttünk a hajunkba, lángszín kendőt a nyakunkba.

Nekem lánykoromban mindenem volt a tánc. Tánc előtt a lányokkal összegyűltünk és mindig énekelve mentünk az utcán, hogy hallják a legények, mi már megyünk. A legények is nagyon énekeltek, hogy mi is halljuk meg, már ők is jönnek. Fújta nagyon a banda! Mikor odaértünk a „kultúrba” először a lányokkal egy nagy karikázót jártunk. Édesanyámék ott ültek körben és néztek bennünket. Aztán jöttek a legények, és aki velem akart táncolni mindjárt megfogott, bevitt vagy betolt hátulról a kör közepére, megfogta a derekamat és kezdett táncoltatni. Nagyon szerettek a legények velem táncolni, kézről-kézre jártam. A gazdag lányok is ott voltak sorban, a sok szép szoknyát felvették ők is, ki voltak öltözve, de bizony, sokan egész este „gödrot álltak”, nem kérte fel senki őket. Én meg csak úgy röppöltem! Másnap a lábam majd’ elszakadt, olyan izomlázam volt. Szerencsére a tánc szombaton volt, vasárnap nem kellett dolgozni, akkor csak a templomba mentünk.

Eleinte csak tízig, fél tizenegyig maradtam a bálban, aztán már éjfélig is. A legények sokszor haza akartak kísélni, de nem engedtem, édesanyámmal mi mindig elszöktünk előlük. Amikor hazaértünk, leoltottuk a villanyt, mintha nem is volnánk otthon, csak úgy, a sötétben levetköztünk.

Nálunk olyan szokás volt, hogy virágvasárnap előtti szombaton a legények barkát vittek a lányoknak, két szál kétméteres barkaszálát. Azt a barkát Rimócon egy ember, Holecz Ferenc, apósomnak a testvére „egyenesítette”. Ugye, az ágakon nincs végig szem, ő beragasztgatta végig, összekötözte szalagokkal, és úgy árulta a legényeknek negyven forintért párját. Ezeket a legé-

„Németh Ildikóval”

nyek elvitték a lányokhoz. Amelyik lány-
nak nem vitt senki, az másnap nem mert
eljönni a templomba szegyenletibe. Nekem
egyik évben Holecz Pista hozott barkát. Mi
lányok másnap délelőtt elvittük a temp-
lomba, azt jeleztük ezzel Rimócon is, hogy
virágvasárnap Jézus bevonult Jeruzsálemba
a pálmaágakkal. Három-négy sorban áll-
tunk nagy vasalt szoknyákban, azok a szép,
kétméteres barkák a csillárt verték. Olyan
volt a templom, mint egy gyönyörű erdő!
Később odahelyezték hozzánk Balassagyar-
matról Varga Jancsi kántort. Egyik virág-
vasárnap, ő meg a képviselő-testületből né-
hány ember, beálltak az ajtóba és ahogy
jöttek be sorban a lányok, az összes barkát
metszőollóval mind elvagdostatták. Azóta
szűnt meg nálunk a barkavivés. Most csak
az imakönyvünkben viszünk egy-egy kis
szálat. A barkáért a legényeknek hat vagy
tizenkét tojást kellett adni húsvétkor, ami-
kor jöttek öntözködni. Gyönyörű szép hímes tojásokat rajzoltunk!
Ezeket a tojásokat a legényeknek ki kellett tenni az ablakba. Va-
sárnap délután aztán énekelve végimentünk a falun, megnéztük,
hogy a legények kitétték-e a tojásainkat. Mindenütt ki voltak rak-
va szépen, csak úgy tündököltek kifelé! Felénk! Nagyon örültünk,
mert ez azt jelentette, hogy szeret a legény! Mondtam már, hogy
sok legény akart nekem udvarolni, de úgy láttam, hogy közülük
Holecz Pista a legkülönb. Édesanyám is nagyon dicsérte, én is tes-
szettem az ő szüleinek, így hát összekerültünk. Született egy lá-
nyunk meg egy fiunk. Van két unokám. A nagyobbik, Péter pont
olyan, mint én vagyok. Ugyanolyan énekes, táncos. Már három
éve megkapta a Fülöp Ferenc-díjat.

– *Csodálatos hagyományok éltek valaha a falutokban, még ma is na-
gyon sok minden megtalálható, ami másutt már eltűnt. Ebben neked
is nagy érdemed van. Hogyan kezdődött a te hagyományörző tevé-
kenységed, hogyan lettél együttesvezető?*

– Kicsi koromtól nagyon szerettem énekelni. Ahogy nagylány let-
tem, jártam a templomi énekkarba egészen addig, míg férjhez nem
mentem. Amikor beálltunk a téaszbe, az utcabeliekkel együtt dol-
goztunk a dohánnyal, ott is örökké énekelünk. Délben, amikor
leálltunk egy kicsit pihenni, akkor is mindig daloltunk. 1968-ban,
amikor a TV-ben ment a „Nyílik a rózsá”, azt mondták az asszo-
nyok, hogy mi is tudunk olyan szépen énekelni, mint azok, akik a
tévében vannak, alakítsunk mi is egy együttest!

1970-ben léptünk először színpadra itt a faluban. Azután már
hívtak a szomszéd falvakba is, Karancsságra, ide-oda és mi nagyon
szerettünk menni. No, elindultunk, de ki legyen a vezető? – Mar-
git, legyél te! – mondták a többiek. – Hívjunk inkább egy zene-
tanárt! – feleltem. Volt a faluban egy tanárnő, Pócsik Sándorné-
nak hívták. Szóltam is neki, hogy mit akarunk, vállalja el a veze-
tést. El is vállalta, de nem volt nagy kedve hozzá, nem is mentünk
semmire. Utána Szécsényből hívtunk egy idősebb tanárt, Dom-
bóvári Józsefet, valamikor kántortanító volt Rimócon. Beteges-
kedni kezdett, hol jött, hol nem. Egy ideig én vittem az asszonyo-
kat, majd egyszer elkísért bennünket egy szereplésre Kobeláné, aki
most a másik együttes vezetője. Fellépés után azt mondta nekünk,
hogy itt volt hiba, ott volt hiba, hát az egyik asszony rávágta: „Na,
ha annyira tudod, hogy kell énekelni, gyere, legyél te a vezetőnk!”
Ő volt velünk 1981-ig, a Röpülj Páva Népdalversenyig. Az nagy
idegmunka volt, egyszer csak ő is belefáradt, fáj a szíve, nem jött
többet. Akkor az asszonykórusunk a középöntőig jutott, én be-

„Néhai táncos partnerem, Vincze Ferenc, A Népművészet Mestere”

jutottam a döntőbe. Így aztán engem választottak meg vezetőnek,
úgyis mindenki engem hívott, ha fel akartak valahol léptetni ben-
nünket.

1981 szeptemberében Béres János meghívott a Rádióba, az Élő
népdal című műsorába, éppen a századik adásba. El is készült itt
Rimócon a felvétel a citerásokkal és az asszonyokkal, azóta aztán
én vagyok a vezető.

Mindig „fúrt az agyam”, mit kellene énekelni, mit tudok még
újat tanítani, minden télen mentem a rimóci öregasszonyokhoz,
öregemberekhez gyűjteni.

– *Hogyan gyűjtöttél? Magnetofonnal?*

– Ó, nem! Csak vittem a tollat meg a füzetet, oszt' leírtam a szö-
veget, a dallamot meg megtanultam. Kérdezgettem az öregeket,
hogy milyen dalokra emlékeznek, hogy volt ez a dal vagy az. Sok-
szor azt mondták: „Már nem tudom, Margitkám, nem jut eszem-
be semmi.” Faggattam őket: „Nem tudna valami dalt a gémeskút-
ról, a fonóházról vagy a gulyáról?” Olyankor aztán valami mégis
eszükbe jutott.

Nyolcvankettő-nyolcvanháromban összeszedtem azokat az idő-
seket, akik a harmincas években a Gyöngyösbokrétaban táncoltak.
Vagy hat időse asszony élt még, és emberek is voltak. Akkor tanul-
tuk meg tőlük a Rimóci táncok, játékok című műsort. Ezt később
filmre is vette Pesovár Ernő tanár úr. Először Miskolcon, a Borso-
di fonó című versenyben mutattuk be. Kiemelt nívódíjat kaptunk
érte, Arany-diplomát! Ez volt az első nagy sikerünk. Azóta ez a si-
ker olyan nagy erőt adott nekem, hogy máig kitarzott. Eleinte ok-
leveleket kaptunk, aztán megyei nívódíjakat, miniszteri dicséretet,
kitüntetések, a Vass Lajos Szövetségtől Arany-oklevelet, Nagydí-
jat. Négyyszer minősültünk „Országosan Kiváló”-ra a hagyomány-
örzésben. A KÓTA Aranypáva-díját is elnyertük; a csoportnak is,
meg nekem is megvan. 1999-ben A Népművészet Mestere kitün-
tetést is megkaptam. Nagyon boldog vagyok, hogy tudatlanul, is-
kola nélkül, parasztasszony létemre ilyen szép eredményeket értem
el. A szakemberek sokat segítettek, Varga Editke a táncban, Bor-
bély Jolika főleg a viseletben, Olsvai Imre, Gerzanics Magdika a
népdalválogatásban, te is sokat támogattál.

Negyven éve dolgozom az együttesben, mostanában sokszor azt
gondolom, hogy abba kellene már hagyni, de sajnálom otthagyni
a csoportot, mert most is szakadatlanul hívnak bennünket. Ri-
mócnak a táncban mi vagyunk a lelke.

Kóka Rozália

Összefogás a Dráva mellett

A Társadalmi Megújulás Operatív Programjának (TÁMOP) Nevelési-oktatási intézmények tanórai, tanórán kívüli és szabadidős tevékenységeinek támogatása c. pályázatán nyert támogatást a Drávagyöngye Ifjúsági Néptánc Egyesület.

Az egyesület működésének a közösségi életre való nevelés mellett a legfontosabb célja és feladata a magyar néptánc-hagyományok és népszokások felgyűjtése, megőrzése és átadása a következő generációk számára.

Az összefogás a térségen belül a hagyományörzés jegyében jött létre, melynek része a néptáncoktatás, kézműves foglalkozások és népi mesterségek szerinti témnapok tartása a kicsinyeknek Zákány, Zákányfalu és Örtilos községek óvodáiban; néptánc, néprajz, Zrínyi Program, népköltészet szakkörök indítása a Zákányi Körzeti Általános Iskolában és tagintézményében, a Zrínyi Miklós Általános Iskolában Zákányfaluban; valamint néprajzi témnapok tartása a két iskolában. A projekt kézműves és hagyományörző táborkkal zárul Örtilos-Szentmihályhegyen.

A projekt 100%-ban támogatott, összesen 13.453.995 Ft-os uniós támogatással valósul meg. Az ünnepélyes megnyitóra 2010. szeptember 10-én került sor a Zákányi Általános Iskolában, melyen az egyesület táncosai és a résztvevő intézmények tanulói működtek közre. A „Hagyományörző összefogás a Dráva mellett” 2011. augusztus 31-én zárul.

A népmese napja

A Magyar Olvasástársaság hatodik alkalommal rendezi meg A népmese napját, amelyet minden év őszén Benedek Elek születésnapjához legközelebbi hétfőjén rendeznek meg. Az immár mozgalommá vált népmese napja központi programját az Olvasástársaság rendezi meg. A további programokat az önkéntesen csatlakozó (rendszeresen jóval több mint száz) határon innen és túli intézmény, civil szervezet, illetve magánszemély szervezi. Az Olvasástársaság honlapján keresztül idén is lehetőség nyílt a programsorozathoz való csatlakozásra.

A népmese napja idei központi programja a 2010. október 1-jén Százhalombattán a VI. Országos Népmese-konferencia lesz (Rendezvényközpont, Szent István tér 12.). „A családi olvasás éve” keretében a konferencián neves tudósok, pszichológusok szólnak a család semmivel sem pótolható fejlődés- és személyiség-lélektani, szociálpszichológiai és pedagógiai szerepéről. Könyvtárosok, pedagógusok számolnak be a napjainkban népszerű népmesei rendezvényekről, bemutatkoznak a népmesével foglalkozó intézmények, valamint egyéni tanítási módszereket alkalmazó szakemberek. Választ keresünk arra, miért van a hagyományos, szóbeli mesemondásnak különleges ereje és szerepe napjainkban is, és hogy vajon tanítható-e a mesemondás.

Benedek Elek születésnapját az idei évben is számos határon túli vendéggel ünnepeljük. Hagyományteremtő szándékkal

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almássy utca felől
telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042
E-mail és Web Site:
pro@t-email.hu, http://www.afolk.hu

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

megkezdjük egy-egy kiválasztott népcsoport, nemzetiség mesekultúrájának bemutatását is. A konferencia, illetve a hozzá kapcsolódó népmeseprogram kiemelt vendége 2010-ben a Drávaszög és a hazánkban élő horvát nemzetiség lesz. A konferencia „més hangulatáról” szakavatott mesemondók gondoskodnak. További részletek megtalálhatók a www.hunra.hu vagy www.hbv.hu honlapokon.

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – SZÍNHÁZTEREM

október 1. péntek, 19.00

Édeskeserű – Magyar Állami Népi Együttes

október 7. csütörtök, 16. szombat, 19.00

Nagyidai cigányok

ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

október 10. vasárnap, 19.00

Barocco Rustico – Duna Művészegyüttes

október 13. szerda, 19.00

Ezeregyév – ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

október 14. csütörtök, 10.30 és 15.00

Csipkerózsika (gyermekelőadás) – Honvéd Táncszínház

október 17. vasárnap, 10.30, 28. csütörtök, 10.30 és 15.00

PITYPANG BÉRLET 1.

Zene-Bona, Szana-Szét – Honvéd Táncszínház

október 26. kedd, 19.00

Bonchida háromszor – Honvéd Táncszínház

október 30. szombat, 19.00

Fitos Dezső : A fekete malom

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – REFLEKTÓRIUM

október 28. csütörtök, 19.30

Vári Bertalan : Játék?

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA – FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

október 10. vasárnap, 15.00 és 19.00

október 30. szombat, 15.00 és 19.00

Boldogság 69:09

ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

október 19. kedd, 15.00 és 19.00

A Tenkes kapitánya

Táncjáték Örsi Ferenc forgatókönyve nyomán

Honvéd Táncszínház

október 20. szerda, 19.00

Naplegenda – Magyar Állami Népi Együttes

www.nemzetitanctaninhaz.hu

Első kötet: A kalotaszegi magyar nép művészete.
Számos szakértő és művész közreműködésével
írta Malonyay Dezső. A Franklin-Társulat kiadása.

Kiderült, hogy míg az őseink lóhúst, a mai paraszt művészetet puhít a nyerge alatt. Kínlódik, robotol, éhez, pusztul, de azért bölcsőjétől a koporsóig és fejfaig művészetet rak minden holmijára. Művészetet, melyért nem állanak finom esztéta urak – nemcsak üvegen néző etnográfusok, hanem jóhiszemű esztéták –, nem állanak hepehupás, görbe vidékek rongyos faluiban mászkálni, nem állják a kultuskormány ezt a mászkálást tőle telhetőleg támogatni, s nem állják az írott, rajzolt, füstött, fényképezett eredményt egy előkelő kiadó cég pazar kiállításban közreadni. A leereszkedésnek az a fajtája ez, hol csak a leereszkedő nyerhet, és büszke lehet arra, hogy – leereszkedett. Megyünk tanulni a paraszthoz, megyünk, mert bizonyosan muszáj.

A kérdés az, vajon a népi művészettel való ilyen bibelődés nem hat-e úgy, mintha úri kertészek, akik íriszsel és orchideával szoktak bánni, a mezőről tépett virágokat, a pipacsot, kakukkfűvet, szarkalábat, nefelejcsot akarnák belepántálni az üvegházak agyondolgozott földjébe, s minél trenírozottabb kézzel nyúlnak az egyszerű virágokhoz, minél jobban óvják, gondozzák őket, annál kevésbé mennek velük valamire? A nép lelkének elementáris megérzésére van itt szükség. Arra, hogy a virágokat nem kitépni kell a földjük-ből, hanem együttéreztetni őket az egész földdel, a föld szagával, életével, szépségeivel és piszkával, a földön élő emberekkel, mindennel együtt és egyszerre, valami nagy művészettel életre kelteni előttünk, városi emberek előtt azt, ami nekünk csak halott, a falu földjét, a mezejét, egét és – a parasztot. Hogy mindez együtt éljen, s én érezzem bennük a megtörhetetlen közösséget. Érzem a nagy erőt, mely életeti a földet és a földön görnyedő parasztot, érzem azt az erőfölösleget, mely munka után művészkedésre, gyönyörűségek, szépségek termelésére kicsordul a parasztból, mint ahogy a búzakalászt izzadó földnek még van elég ereje és kedve a kék búzavirág és a piros pipacs éltetésére. Mert ebben tér el a paraszt a városok emberétől. Többet dolgozik, mint a városi ember, mégis jut benne kedv és erő a művészkedésre. Mi, kiket a megélhetés és egyéb ügyek teljesen igénybe vesznek, ha éppen művészet is kell nekünk, megvásároljuk, de legnagyobbbrészt ocsmány, stíltelen lakásokban élünk, míg a paraszt kiformálja a maga egyéniségét minden holmijára.

De be lehet-e oltani minket népművészettel, mint ahogy himlő ellen valamilyen nedűt szivárogtatnak a vérünkbe? Nem szakadt-e már meg köztünk és a paraszt közt minden összeköttetés? Nem élünk-e annyira európai kultúrában, hogy mindegy nekünk, skót, dán, német, francia, angol, magyar stílus? Nem értjük-e őket egyformán sehogy? Egyáltalán – a képzőművészetekben – megvannak még azok a különbségek, amik hajdan? Az építészetben és iparművészetben kívül lehet másutt nemzeti stílusról beszélni? Mi az angol Turnerben, mi a francia Cézanne-ban, mi a magyar Ferenczyben? Milyen a magyar kép, a magyar szobor? Megmondta ezt már valaha valaki? Amelyiken fokos van, csizma és árvalányhaj, szürkankó és zsinóros lajblí? Nem? Hát? Pendely Zsuszka bepördül a szalonunkba, és Helyre Kati elrikkant-

ja magát – így? Ha az unalomig hajtogatjuk, hogy legyünk magyarok, azok leszünk tényleg? Lehet mondvacsinálni az ilyet? Lehet az európai művészetek iskoláját megjárt, elfinomodott művész-intellektusoknak a népművészetet keresztül újjászületniök – megrendelésre? Képzeltető ennél nagyobb ellentét? Itt a bökkenő: a paraszt minél piszkosabb, annál tisztább a művészete. Minél messzebb esik a vasúttól, annál érdemesebb volna szállítani a holmijait. Minél írástudatlanabb, annál mesésebb formákat ír keze a vászonra, fába.

Nekünk magyaroknak mindig speciális az esetünk. Anynyira speciális, hogy már természetes, és anynyira természetes, hogy már észre se vesszük. A mi speciális esetünk jelenleg az, hogy adva van egy kész népies stílus, és azzal művészbereknek kellene valamit tenniök. Igazi művészekre gondolok, akiknek mindene a maguk egyénisége, akik annál erősebbek, minél jobban magukban tudnak lenni, annál értékesebbek, minél kevésbé mérhető másokkal, mert nem hasonlítanak csupán magukra. Ezek az emberek egy kész stílussal kerülnek szembe, melyet nem ők csináltak. Nem is látták ennek a stílusnak az eredetét. Ennek a stílusnak valahol Ázsiában ringott a bölcsője, s ma itt, Európában, becsülettel, nagy erővel és egészséggel képviseli ma is Ázsiát. Olyan stílus ez, kérem, melynek legközelebbi rokonai Ázsia közepében találhatóak, s színei és vonalai, többek közt, pl. a perzsa művészettel mutatnak elég közeli atyafiságot. Egy gyönyörű szép, gazdag, exotikus stílus. És *befejezett* stílus. Mi a stílus? A rokon törekvések harmóniája. Egység, összetartás, centralizálás. Itt a bökkenő: évtizedek óta mindenfajta művészetekben onnan indulunk ki, hogy egyéni-e valami vagy nem, ha stílusról van szó, egyéni stílus-e vagy nem. Szétrobbantottunk mindent, ami az egyén szabadságát legkevésbé is korlátozhatta, rábíztuk őt saját magára, tegyen, amit tud, bocsássa át a maga temperamentumán a világot. Irtóznak az egyöntetűségtől, attól, amit meg lehet tanulni, irtóznak a vörös fonáltól. Az ellentétek és elágazások szabad mezejét jártuk, s most – az ellentétek igazodjanak bele egy kész stílus határaiba, erről van szó. Reakció ez vagy nem? Lehet az eredmény egyéb *reflektált* művészetnél?

Pedig, lám, a vészharangok azt kongják, nincs idő habozásra, gyorsan kell tenni, most vagy soha, mert nemsokára késő lesz, nem lesz magyar paraszt, és nem lesz népművészet, amelytől tanuljunk. De lesz – a múzeumban. Megmentjük, beszállítjuk Ázsiát a múzeumokba. Rajtunk múlik, vajon múzeumi adalék-e a Malonyay könyve, vagy pedig egy éltető művészet eleven megnyilatkozása? Hogy a népművészet felé való fordulás új fejlődésének kiindulása-e? Avagy a magyar erőnk utolsó föllobbanása ez a végső kísérlet? Csak gyorsan, gyorsan összeszedni mindent, megmenteni, ami menthető, mert elvesz minden, kapjon ki-ki, amihez ér, a haza, a magyarság szent nevében, mert rögtön elvesz minden, minden – nem az utolsó föllobbanás ez, a végső, görccsös, elkeveredett kísérlet? Talán a szellemét nem is értjük már ennek a művészetnek, csak egyes darabjait látjuk, töredékeit, roncsait, letört tagjait, egyszóval „adalékokat”, amiket meg is fogunk menteni becsülettel. De éltető szellemét!

Hogy lesz a holt anyagból új, eleven művészet? Ki érzi ma azt a hatalmas alkotó kedvet, azt a végtelen, minden bajon diadalmaskodó, naiv öserőt, mely ezt a művészetet megteremtette vígan, örömmel, játszva. Öntudatlan? Népművészet – milyen dohos, halottas szagú szó. Vajon benne van-e a lelke a népnek, él-e benne, világít-e, megihlet-e bennünket, megrészegít-e? Vagy csak rideg számításra ösztönöz, megfontolt spekulációra, a veszendőbe menőnek józan fölhasználására és értékesítésére? Hol a kedv, a nagy kedv, a duzzadó, lehetetlent nem látó erő kicsattanó kedve? Ha a népben már nincs, meglesz bennünk? Jönnek a tudós emberek, a magyarság, a művészet nevében, és beleturkálnak a paraszt szűziességébe. Kihúzzák a párnát a feje alól, lehúzzák az inget testéről, és viszik a múzeumba, ahova majd eljárnak speciális magyar ihletért. Ha múzeumokat tudunk csinálni, összegyűjteni és „közleni” az adalékokat, akad majd ember, akinek lelke rezonál ezekre a melódiákra? Akinek ne kelljen megalkudnia az egyéniségével, mikor egy kész stílusba nyúl, ne kelljen az erejéből, függetlenségéből, szabadságából semmit feladni, mert egész lénye arra van teremtve, hogy mondanivalóit ennek a stílusnak a nyelvén mondja el. Eljön ez az ember? Ha eljön, hódolat neki.

„Hiszünk a dolgunkban” – ezt írja Malonyay, s ez a legszébb hitvallás, ami művész, író, tudós szájába illik. Optimistának lennünk a munkánkban. Szeretnünk kell. Íme, egy értékes tanulság Malonyay könyvéből: a paraszt addig csinált igazi művészetet, amíg magának csinálta, amíg szeretettel csinálta, a maga gyönyörűségére, amióta vásárra dolgozik, vásári holmi kerül ki a keze alól. Ami a mienk, abban nyilatkozik meg őszintén és tökéletesen a tehetségünk, lelkünk.

Csak az a mienk, ami ránk hasonlít, legbensőbb életünkől fakadt, akár egy egész népről, akár egyetlen egyéniségről van szó. Ha mi csakugyan magunkra ismerünk a nép művészetében, és lassankint, önkéntelenül beszívjuk levegőjét, hogy vérré és hússá váljék bennünk, akkor nem kell mondvacsínálni a magyar művészetet, jön az magától, mint ahogyan ma is van néhány elszórt eset a népművészet egészséges termékenyítő hatására. Csak merev szisztémát nem szabad kovácsolnunk ebből a törekvésből. Malonyay könyvének többek közt megvan az a kiváló kulturális jelentősége, hogy elénk, tompult művészi értékű emberek elé idevezeti a magyar parasztot, s megmutatja, miként szövi tele stílussal az életet a primitív ember. A művészek és a szalonok számára írott könyv ez, könnyű, tárcszerű, mindenkinek érthető és érdekes. Célja, hogy minden művelt család asztalán helyet foglaljon egy kis népművészet. Malonyay a kutató módjára járt el, nem sokat filozofált, elmélkedett, hanem – ezúttal Kalotaszeg vidékén – fölkeresett mindent, amihez hozzáférnie módjában állott, s most átadja nekünk: íme, ezeket találtam. („Ha úgy tetszik, csak egyszerű képeskönyv ez, a magyar nép művészkedéséről beszámoló képeskönyv.”) Aki többet akar, kiolvashatja a teóriákat a föltálat anyagból, a tömördek rajzból, fényképből, színes reprodukcióból, melyeket fejtett technikával nyomott könyvbe a Franklin-Társulat. Díszmű ez, mely bármely szalon asztalán helyet foglalhat, és aránylag olcsó: ára 28 korona.

Fülep Lajos

(Megjelent A HÉT című folyóiratban, 1907-ben.
Forrás: A HÉT. Politikai és irodalmi szemle 1900-1907.
Válogatás. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1978.)

A X. Koprivsticai Hagyományörző Fesztivál

2010. augusztus 6–8.

Bulgáriában sokan megfordulnak, elsősorban a tengerpartra igyekeznek kipihenni az eltelt év fáradalmait. Pedig jó néhány helyet tudnék ajánlani, ami szerintem kihagyhatatlan. Az egyik ilyen a festői szépségű Koprivstica. Szófiától mintegy nyolcvan kilométerre, a pirdopi főútról letérve, erdős hegyoldalokban kanyargó szerpentinnek után, hegyi legelők, szelíd hegycsúcsok félkörívében tárul fel a Topolnica-patak két partján épült városka. Az 1050 méter magasán fekvő, hegyek koszorújában elterülő település az elszigetelt helyzetének köszönheti nevezetességét. Szófia közelében ez az egyetlen hely, ahol a bolgár népi építészet sok szép emléke fennmaradt. Éppen ezért Koprivsticát, ahol jelentős munkák folytak a pusztuló műemlékházak megóvása és konzerválása érdekében, műemlékvárossá avatták.

A városka felett húzódó hegyoldalban ötévente rendezik meg a híres Koprivsticai Fesztivált, melyre az egész országból érkeznek hagyományörző együttesek. Három napon keresztül, hét színpadon egyszerre, napkeltétől napnyugtáig nem láthatunk mást, csak hagyományos néptáncot, és természetesen meghallgathatjuk a bolgár autentikus népzene csodálatos dallamait is. Ez a fesztivál a táncörtörténeti középkorba varázsolja a látogatókat. A lánc táncok reneszánszát örökítette meg a balkáni kultúra, így nem csak a bolgár táncokkal foglalkozóknak lehet ez érdekes. Egész Európa átélte ezt a kort, de nyomait már csak foltokban, a peremvidékeken fedezhetjük fel. (Ismerünk még hasonló fesztiválokat, melyek szintén csak a Balkánon találhatók, pl. Anatóliában.)

A bolgár táncok sokszínűségét egyetlen más fesztivál sem tudja ilyen részletesen, hagyományhűen bemutatni. Arról nem is

beszélve, hogy nem nekünk kell bejárni Bulgária száz és száz faluját, hanem ők jönnek ide, egy helyre, a festői Balkán-hegység lankáira. Itt nincs koreográfia, nincsenek stilizált dallamok, giccses, utángyártott viseletek. Az autentika, az értékek megőrzése az egyetlen szempont, melyet minden színpadnál szakértő zsűri értékeli. Talán ennek is köszönhető, hogy minden résztvevő a legszebbet, legértékesebbet szeretné megmutatni. Elképesztő gazdagság jellemzi a viseleteiket, nem győztünk ámulni! Szófiai táncos-koreográfus barátnőmmel jártuk végig a színpadokat, akinek sok esetben rá kellett kérdeznie, hogy honnan is jöhetnek, mert ő bizony közel húsz éves pályafutása alatt ilyen viselettel még nem találkozott. Az idős emberek pedig készséggel magyarázták, honnan érkeztek, hogy hívják az egyes ruhadarabokat, hogyan készítették, mikor viselték stb. Sőt, örömmel álltak „modell”, hogy meg is örökíthessük őket fényképezőgépeinkkel.

A legszebb dallamokat és az egy-egy szokás bemutatása közben zajló jeleneteket a közönség mindig tapsal hálálta meg. Ők ugyanis még a mai napig értik a szokások jelentését és nagy becsben tartják azokat az embereket, akik ezt a kultúrát életben tartják. Sajnos egyre kevesebb virtuóz táncossal találkozunk, hiszen „öregjeink” egyre fogyanak. Láthattunk azért kiválóan táncoló falusi fiatalokat is, bár kis létszámban.

Mindent összevetve, hála istennek nem lett igazsága annak a magyar folklorista ismerősömnek, aki már húsz éve elsírta ezt a fesztivált. A hagyományok, táncok, zenék élnek, ötévente ámulatba ejtenek minket. Ez volt a jubileumi, tizedik találkozó, számomra pedig az ötödik. A helyzet nem-hogy rosszabbodott volna, bizonyos értelemben még javult is. A korábbiakkal el-

lentétben a fesztivál helyszínéről, de még a faluból is eltűntek a giccsárusok. Tényleg csak elvéve találkoztunk velük, talán a szervezőknek köszönhetően. A válság miatt az árak is nyomottak, igen olcsón vásárolhattunk eredeti viseleteket, szötteket, kerámiát, különböző kiegészítőket és még hangszereket is.

Az idei fesztivál egyetlen negatívumaként róhatjuk fel a színpadok közötti spon-tán öröme és tánc hiányát. Beszélgetve az emberekkel, úgy tűnt, mintha a szervezőknek nem tetszene az előre leszerelt programokon kívüli mulatozás. De végülis nem derült fény a konkrét okokra. (Talán az is közrejátszhatott, amiről persze nem szívesen beszélnek, hogy a hangulatuk nem volt az igazi. Náluk a válság sokkal nagyobb mértékben érezhető, mint nálunk, sokan hónapok óta dolgoznak úgy, hogy egy fillér fizetést sem kaptak. Tekintettel arra, hogy még az útiköltségüket sem fizeti senki, ebben a helyzetben már az is becsülendő, hogy saját költségre ideutaztak Bulgária legkülönbözőbb vidékeiről.)

Esténként lent a városban szervezett és spontán programok, mulatozások vártak ránk, bár nem értettük, hogy ahol ennyi zenész van, mégis hogyan fordulhat elő, hogy péntek este a főtéren CD-lejátszóról szól a zene... Azért itt sem tökéletes minden! Nem maradt el viszont a szokásos parázstánc, melyet persze kevesen láthattak az óriási embertömeg miatt. Barátnőmnek köszönhetően végignézhettem, hogyan készítik elő a parázstánc mérnöki precizitással és a Nesztinárt (a parázstáncost) is kifaggathattam a titokról, miért nem ég meg a talpa. Nem árulom el, Kedves Olvasó, inkább gyere és nézd meg, éld át mindezt Te is öt év múlva!

Kép és szöveg: Nagy Tímea

Koprivstica 2010 – foto: Nagy Timea

Koprivstica 2010

fotó: Nagy Tímea

Koprivstica 2010 – fotó: Nagy Tímea

Csizma az asztalon

Beszélgetés Novák Ferenc koreográfussal

A néptáncnak a pártállami időkben hivatalos szerepe is volt: reprezentálnia kellett a magyar dolgozó nép optimizmusát. Ám a háttérben a szocializmus költségén kinevelődött egy generáció, amely kortárs művészetté avatta a néptáncot – meséli Novák Ferenc „Tata” koreográfus, akivel többek közt a népi kultúrában rejlő lehetőségekről és a nemzeti összetartás hiányáról beszélgettünk.

– A pártállami kultúrpolitika kirakatműfaja vagy művészet? Mi volt a népi kultúra valódi szerepe a rendszerváltás előtt?

– A néptáncelőadásokban nem volt beszéd, éppen ezért nem jelentettek veszélyt az uralkodó ideológia számára, ellentétben a színházi prózai darabokkal. Amikor avattak egy szobrot vagy átadtak egy emlékművet, hívták a helyi néptáncgyűttest, hogy járjanak el valami lelkesítőre. E téma nélküli koreográfiák nem tartoztak a veszélyes alkotások kategóriájába, én is készítettem ilyeneket, ahogy kortársaim közül is sokan. A néptánc támogatott dolog volt, hiszen alkalmas volt arra, hogy reprezentálja a dolgozó magyar nép optimizmusát. Cserébe azonban nem figyeltek ránk, és a próbatermekben azt csináltunk, amit akartunk, fantasztikus művek sora született. Persze ezek az újszerű, értékes munkák általában nem a

hivatásosoknál, hanem a színvonalas amatőr táncsoportoknál készültek. Az általam alapított Bihari Táncgyűttesben többek mellett olyan művészek dolgoztak, mint Szigeti Károly színházi rendező, koreográfus, Pesovár Ernő, Galambos Tibor, Györgyfalvy Katalin koreográfus, Foltin Jolán Kossuth-díjas koreográfus. Egyébként ő kezdeményezte Stoller Antallal és Lelkes Lajossal az első magyar táncház elindítását 1973-ban. Aztán Szögi Csaba, aki ma a Közép-Európa Táncszínház vezető személyisége, Mucsi János, a Duna Együttes vezetője, vagy Lelkes Lajos, aki a Mezőgazdasági Könyvkiadó igazgatójaként néprajzi tárgyú sorozatokat adott ki. Szigeti Károly ’58 őszén készített egy szólótánc-koreográfiát, amelyet Karácsony Ferenc táncolt el, a címe: Siralomház. Nagy siker volt, mindenki tudta, hogy Nagy Imréről szól, de senki sem szólt, nehéz is lett volna bizonyítani, hiszen egyszer sem hangzott el Nagy Imre neve. Ez is mutatja, hogy a gyárak, a szakszervezetek

fotó: Somfai Sándor

NOVÁK FERENC „TATA”

Kossuth-díjas, Erdemes művész, Prima Primissima-díjas koreográfus-rendező, néprajzkutató, a magyar koreográfiai iskola egyik megteremtője. 1931-ben született Nagyenyeden. 1965-ben az ELTE magyar-néprajz szakán, 1969-ben a Színház- és Filmművészeti Főiskola rendező-koreográfus szakán szerzett diplomát. 1954-ben alapította meg a Bihari János Táncgyűttest, amelynek 1982-ig művészeti vezetője volt, jelenleg az egyesület elnöke. 1965-től 1975-ig, majd 1982-től 2006-ig a Honvéd Táncszínház művészeti vezetője volt. Évekig dolgozott az amszterdami Folklór Táncszínház koreográfus-rendezőjeként és a szegedi Nemzetközi Néptáncfesztivál művészeti vezetőjeként. 1986 és 2003 között a Magyar Táncművészeti Szövetség főtitkára, társelnöke volt, 2004 óta a tiszteletbeli elnöke. 1996 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Főbb koreográfiái, rendezései: Várj rém (1965), Betlehem (1977), Aska és a Farkas (1979), Passió (1983), Csíksomlyói passió (1983), Magyar Elektra (1984), Antigone (1986), Széki Rómeó és Júlia (1989), Szarvassá változott fiúk (1985), Örök szertartás (1981), A kerekasztal lovagjai (1982), Kőműves Kelemen (1981, 1991), A csodaszarvas (1996), Egri csillagok (1996, 2005), István, a király (az 1983-as előadás koreográfusa, a 2003-as csíksomlyói előadás rendezője)

úgy fizették a táncgyűttesek működését, hogy fogalmuk sem volt – vagy egyszerűen nem akartak tudni róla –, milyen műhelymunkát támogatnak. Kétarcú volt ez a helyzet. Május elsején a felvonulásokon több száz néptáncos ropta, a háttérben pedig, a szocializmus költségén szép csendben kinevelődött egy olyan koreográfus-generáció, amely kortárs művészetté avatta a néptáncot. Megszületett a magyar néptánc-színházi iskola.

– Vagyis a néptánc betört a színház addig zárt világába. Mi állt az új műfaj megszületésének a háttérében?

– Az új alkotói nemzedék, a „magyar iskola” – mások mellett Györgyfalvy Katalin, Kricskovics Antal, Szigeti Károly, Timár Sándor és jómagam –, úgy gondoltuk, hogy mi, táncírók, koreográfusok nem akarunk kimaradni a kortárs idők problémáiból, ugyanarról szeretnénk be-

szélni, mint ami a kortárs filmművészetet, irodalmat, képzőművészetet foglalkoztatja. Erről nagy viták voltak a szakmán belül. Sokan úgy gondolták, nem tisztességes dolog a néptáncból színházat csinálni, inkább meg kell őrizni autentikus formájában. A kérdés az volt: a tiszta forrást kell bemutatni vagy a tiszta forrásból alkotni? Mi a néptáncot anyanyelvnek, szótárnak tekintettük, amit ha kellett, széttördeltünk, hogy e mozgásanyelv segítségével fejezzük ki azt, amit a világról gondolunk. Úgy éreztük, ha ezt nem tesszük meg, a néptánc múltó, egzotikus különlegességgé válik. A viták azóta elcsitulak, világossá vált a szakma egésze számára, hogy a tradicionális előadásokra és az új formákra egyaránt szükség van.

– Az István a király legendás királydombi bemutóján, 1983-ban ön volt a koreográfus. Az ellen nem tiltakozott a szakma, hogy a rockzenéhez párosítja a néptáncot?

– Ezt az előadást óriási lelkesedéssel fogadták. A bemutató előtt majdnem egy évig, minden csütörtökön találkoztunk Szörényi Levente Törökvész úti házában. Rengeteget beszélgettünk, és előre megállapodtunk, hogy milyen tánc kísérete lesz a zenének, a formával, a mozgatással, a darab vizualitásával kapcsolatban nem volt vita köztünk. Én magától értetődőnek éreztem, hogy a folklóranyagot használom ehhez a muzsikához, amelyben egyébként eredeti népdalmotívumok vannak. Például Koppány egyik nótájának ritmus-világa egy mezőségi csárdásra rímelt, így természetesnek találtam, hogy ezt a táncot felhasználom a koreográfiában. Ebben a rendező, Koltai Gábor és a három alkotó, Bródy János, Szörényi Levente és Boldizsár Miklós teljesen egyetértett. Ez a hatalmas rockzenei szövet, amely elemeiben, dallamvilágában magyar, szerintem nem is tűrt volna meg más formát. Talán ebben rejlett a sikere. A próbák csodálatosak voltak, a budapesti néptáncgyűttesek zöme fellépett az előadáson. Később, 2003-ban Csíksomlyón a rendezője voltam az István, a királynak: megismételhetetlen élmény volt, háromszázren nézték a darabot. Persze a helyszín is magában hordozta, hogy páratlan lesz az előadás, hiszen Csíksomlyó a magyarság szent helye.

– A színpadokon már bizonyított ez a műfaj, de ehhez szükség volt a néptánc kutatásra, majd a tánc ház-módszer kidolgozására. Európában ismerik a magyar modellt?

– Nemcsak ismerik, de le is másolják. Nemrég Dél-Franciaországban, Toulouse-ban tartottam előadást, ahol az okszitánok élnek. Sokáig nem tanulhattak az anyanyelvükön. Amikor Francois Mitterrand elnöksége alatt ezt engedélyezték, hatalmas nemzeti fellángolás indult el ezen a vidéken. A franciák és az okszitánok ráébredtek arra, hogy a néptáncaikat vissza kell tanulniuk, éppen ezért egy az egyben lemásolták a magyar tánc házmodellt, s talán jobban működtetik, mint mi. Ezen a toulouse-i konferencián egyébként a néptánc kutatásról is tartottam előadást. A franciák óriási hátrányban vannak hozzánk képest, nálunk a húszas évek végén már megkezdődött a néptáncok gyűjtése, filmezése, ami példa nélküli Európában. Ahogyan az is, hogy a néptánc kutatás és a koreográfusi munka összekapcsolódik. A magyar együtteseknél hitelesek a koreográfiák, míg ezt a szlovák vagy a román tánc csoportok már nem mondhatják el magukról. Ha eredeti román vagy szlovák néptáncot akar látni valaki, erdélyi vagy felvidéki magyar tánc csoportot kell néznie. A kutatásra visszatérve: az MTA Zenetudományi Intézetében több mint kétszáz ezer méter film van az egész Kárpát-medence területén fellelt tánc dialektusokról.

– Ezek szerint nincs már olyan, ami ne lenne felgyűjtve?

– Az említett kétszáz ezer méter filmből néhány ezer métert írtak le kinetográfiával (táncjelírással), vagyis minden tánc típus legjellemzőbb formáját megörökítették. Nem kell minden variációt feldolgozni, a századik alfaj leírása már nem szükséges. Az elmúlt húsz évben még volt olyan eldugott kis falu, ahol nem járt a filmfelvétel, ma már nincs ilyen terület. Ám a még élő, idős adatközlőket, akiknek a lábában, az idegrendszerében még benne van a tánc, érdemes újrafilmezni. Mert akit felvettek harmincöt éves korában, hatvan éves korára a figuráit bonyolítja, hozzátesz. A kalotaszegi Magyarvistan élte Mátyás István Mundruc, aki egyszerű földművelő volt és zseniális táncos. Mikor felvették szalagra a táncait, mindig azt mondta, ne csak utánozzatok engem, hanem csináljatok figurákat! A figurát egyébként pontnak hívják Kalotaszegen: a pont nyolc kétnegyedes taktusból áll, ez egy tánc figura-sorozat. Mundruc bizonyíthatóan – egész Kalotaszeg területén egyedülállóan – legalább harminc pontot talált ki. Ha Pesten születik, zseniális koreográfus vált volna belőle, ez egészen biztos. De ez is a folklór lényege: egy-egy gyönyörű tánc típus mögött ezer anonim koreográfus alkatú táncos áll.

– A tánc tudás apáról fiúra öröklődött?

– Nem, a fiúk mindig a néhány évvel idősebbtől tanulták meg a nehezebb táncokat, például a legényest. Ez egyébként nehézséget tekintve a Kárpát-medencei táncok csúcsa. Ahogy beszivárogtak Európából a történelem során a tánc divatok, az aktuális divat mindig eltörölte az előzőt. Erdélybe a XVI. században gyűrűzött be a dréh tánc vagy forgós tánc, az előzőt, az ugróst átalakították, így született meg az erdélyi magyarságnál és románságnál a legényes. Képzeld el, micsoda botrány lehetett: széttört a körtánc, és az emberek egymással szembe kerültek, s úgy táncoltak. Nagyobb botrány lehetett, mint később a rock and roll. Az új forgató pá-

ros táncokat már a barokk zene hozta el, a vonós hangszereken a legprimitívebb ugrós dallamokból gyönyörűen díszített és kísért dallamok jöttek létre. A legények pedig nyilván elkezdtek próbálgatni valamit erre az új muzsikára: román, magyar egy időben. A XVIII. században már táncoltak legényest, ami aztán tovább fejlődött. Itt, Magyarországon olyan korán kezdtünk el gyűjteni, hogy még eleve ségében láttuk, hogyan formálódik ez a kultúra. A néptánc sosem volt egy megmerevedett dolog, hiszen ahogy a generációk követték egymást, mindig új formák jöttek létre. Nem lehet azt mondani, hogy a XIV. században ugyanúgy táncoltak, mint a XX. században. Ám ez a folyamat, a folklorizáció – hogy generációról generációra átöröklődött a tánc, az ének – mára megszűnt. Már csak mesterségesen lehet fenntartani.

– Így megőrizhető ez az örökség a maga tisztaságában?

– Talán igen. Erdélyben nagyon jól működnek a néptánc csoportok, persze azért, mert például egy kis csíki székely faluban a néptáncpedagógus három generációnak tartja a próbákat, a fiatalok együtt táncolnak az idősekkel. Ennek az a veszélye, hogy megáll a folklorizáció, és nem tud új dolog születni, de legalább megőrizhetjük ezt a kultúrát. Egyébként sok minden változott a '70-es évek óta. Akkor nagy volt az igény a tánc házakra, ma már ez nincs így. A rendszerváltás utáni években a magyarságtudat a háttérbe szorult. A liberális értelmiség nemzetközi szinten gondolkodott a kultúráról, és nem volt számára jelentősége annak, hogy egy nép megőrizze eredeti kultúráját vagy sem. Amikor aztán hatalomra kerültek, ezt

foto: Somfai Sándor

bevéltották a gyakorlatban is: megszüntették a zenei általános iskolákat, csökkentették a zenei oktatást. Egyedül a művészeti alapskolákhoz nem mertek hozzányúlni. Ezekben az iskolákban ország-szerte kétszáz ezer gyerek tanul, zenélnek, énekelnek, táncolnak, népi mesterségeket tanulnak, múzeumba mennek, ismerkednek a magyar néprajzzal, éppen ezért pótolhatatlan a tevékenységük. Az elmúlt évek alatt vére menő küzdelmet folytattunk azért, hogy ezek az iskolák megmaradjanak, és ne csökkentsék a végtelenségig a fejkvótát. Ezeknek köszönhetően ugyanis olyan gyermek-néptánc-mozgalom van Magyarországon, amilyenhez még hasonló sincs a világon. Ajánlanám sok, egyébként kitűnő, de kételkedő értelmiséginek: nézzenek meg egy gyermek-néptánc-fesztivált. Garantáltan visszanyerik a hitüket az életben, és nem fanyalognak majd többet.

– Eszerint az oktatási rendszer lehetne a nemzettudat ébredésének kulcsa?

– Igen, az egyik. Vissza kell állítani a zene- és művészetoktatást az iskolákban. A mai gyerekek nem tanulnak művészet-történetet, sem zenetörténetet. Műveletlen gyerekek kerülnek ki a közoktatásból, amihez az elmúlt nyolc év szocialista kormányzata jócskán hozzásegített az oktatáspolitikájával. A számítástechnikát megtanulják önszorgalomból, a művészet-történetet viszont a katedráról kell tanítani. A magyarságtudatnak meg kell gyógyulnia. Nincs még egy ország, ahol előfordulhat, hogy egy baráti társaságban az embernek szorongania kell azért, mert rajong a magyar kultúráért. Nekem sok barátom van liberális értelmiségiek között, mind a két oldal vezető értelmiségei itt ettek, beszélgettek, vitáztak '90 előtt a lakásomban, ennél a képfestő-terítős asztalnál. A rendszerváltás

után viszont ehhez az asztalhoz együtt már nem ültek le. Persze van ellenpélda is, Jancsó Miklós jó barátom, és tiszteletben tartjuk egymás nézeteit, de sajnos ez nem általános jelenség. Visszamehetünk a történelemben egészen a felvilágosodás koráig, már akkor divat volt a széthúzás. Mikor II. József kezdte az arisztokrácia és az egyház jogait csorbítani, mit gondol, kik voltak a lelkesei ennek a politikai lépésnek? A magyar plebejus költők, mint például Csokonai, mindannyian üdvözölték a császári intézkedéseket, amelyben a német nyelv fontossága elsőrendű volt: ezek az emberek egy pillanatra sem vették észre, hogy ezzel nemzeti szempontból retrográdok lettek. S ugyanakkor az arisztokrácia lett nemzeti szempontból progresszív. Ők inkább latinul beszéltek a hivatalos helyeken, csak ne kelljen németül megszólalni. Ha jól megnézem, az urbánusok kontra népiek vitája csírájában már létezett a felvilágosodás időszakában is.

– *A szomszédos államoktól sokat lehetne tanulni, ami a nemzeti öszszetartást illeti.*

– Valóban, ami nálunk van, az Romániában, Szlovákiában, Szerbiában nem fordulhatna elő. Itt nincs nemzeti kérdésekben összetartás, ez magyar átok. A környező államokban még akkor is, ha ellentétes politikai véleményen vannak az emberek, nemzeti szempontból létrejön a konszenzus. Van egy kedves ismerősöm Bukarestben, egy történelem-irodalom szakos professzor, fantasztikusan művelt, felvilágosult gondolkodású ember. Megjegyzem, a román értelmiség általában műveltebb, mint a magyar, nem fordulhat elő például az, hogy nem beszélnek idegen nyelven. Nálunk a magyar népi írók legjobbjai közül sokan nem beszélnek nyelveket az anyanyelvükön kívül. S aztán csodálkoztak, amikor a liberálisok, akik tudtak kommunikálni Európával, megteremtették a kapcsolataikat ahhoz, hogy akár Nobel-díjat kapjanak. Szóval a román professzorral beszélgettünk egyetértve a legkülönbözőbb nemzetközi művészeti kérdésekben, ám arról nem volt hajlandó vitatkozni, miért is kell magyarul tanulniuk a magyar diákoknak az egyetemen. Mereven elzárkózott a témától. E példa is mutatja, milyen reflexek működnek a román értelmiségben – és ez igaz a többi szomszédos állam gondolkodóira is –, azonnal összezárnak, ha a nemzeti kérdés szóba kerül.

– *A Magyar Táncművészeti Szövetség tiszteletbeli elnökeként, koreográfusként mit vár a következő időszakról?*

– A most megalakult kormánynak rendkívül nehéz lesz a dolga, mert sok a sértett ember a szakmán belül is. Az elmúlt nyolc évben a tradicionális, nemzeti értékeket felvállaló együttesek nem kaptak egyenlő lehetőséget, és ez a pályázati rendszerekben, a pályázati pénzekről döntő kuratóriumok összeállításában is tükröződött. Sorozatosak voltak az olyan pályázati kiírások, amelyek néhány jól körülhatárolt társulatra íródtak. Történt mindez úgy, hogy a Nemzeti Táncszínház költségvetését lefaragták, ahol egyébként a kísérletező kortárs táncdarabok is bemutatkozási lehetőséget kaptak. Novemberben egy petíciót adtunk át a döntéshozóknak, amelyben a táncszakmát érintő megszorítások csökkentését kértük, ez süket fülekre talált. Egyelőre nem tudjuk, az új kormánynak lesz-e hajlandósága arra, hogy kérdezzen. Meg kell érteniük, hogy a szakma képviselőivel folytatott párbeszéd nélkül nem tudják megoldani a megörökölt problémákat. A másik rendkívül fontos dolog, hogy ne engedjenek a sértetteknek. Szakmai körökben hallani már olyan hangokat, hogy meg kellene fordítani az eddigi gyakorlatot, és a nem tradicionális táncegyütteseket kellene háttérbe szorítani. Ezt nem szabad engedni. Az alternatív műhelyeknek is megvan a helyük a hazai táncpalettán. Az egyensúlyt kell megtalálni, ez a legfontosabb.

Szentei Anna

(Megjelent a Magyar Demokrata, 2010/24. számában)

Új élő népzene 2011

Ismét meghirdetjük lemezpályázatunkat népzenei és énekegyüttesek, énekes és hangszeres szólolisták részére. A pályázatra olyan műsorszámokkal lehet jelentkezni, amelyek a Kárpát-medencei magyarság, illetve a hazai nemzetiségek anyagából készültek.

A szakmai zsűri minden tagja a teljes anyagot meghallgatva teszi meg javaslatát. Szólistáktól legfeljebb hat-, együttesektől legfeljebb tízperces hangfelvételt várunk. Szerkesztési okokból kérjük, hogy egy blokk ne legyen hosszabb öt percnél! A zsűri tagjai arról döntenek, hogy mely műsorszámokat javasolják hangfelvételre; külön nem értékelnek, de a szavazati arányról minden pályázót tájékoztatunk.

A zenei szerkesztő-rendező (Havasréti Pál) a stúdióban rögzített felvételekből – szakmai és szerkesztési szempontok alapján – állítja össze a CD anyagát. A stúdiófelvételre 2011 elején kerül sor; a hangfelvételre érkezők előzetes egyeztetés alapján útiköltség-hozzájárulást kapnak.

A CD megjelenését 2011 tavaszára, a XXX. Országos Táncszínházalkotó és Kirakodóvásárra tervezzük. A válogatásra felkerülő előadók lehetőséget kapnak a Táncszínházalkotón megrendezésre kerülő „Új élő népzene 17.” lemezbemutató koncerten való szereplésre és tiszteletpéldányban részesülésre.

A pályázat beérkezési határideje:

2010. október 29., péntek, 17.00 óra

A pályázatokat lehetőleg CD-n, esetleg hangkasszétán kérjük benyújtani, egy minden szükséges információt tartalmazó melléklettel együtt. Ebben szerepeljen a pályázó neve, levelezési címe, telefonszáma és e-mail-címe. A pályázók tüntessék fel az egyes műsorszámok címét, időtartamát, a tájegységi hivatkozásokat (esetleg a gyűjtők nevével), számonként a közreműködők nevét és hangszerét, valamint az elhangzó dalok szövegét. Hiányosan dokumentált és késedelmesen benyújtott pályázatokat nem veszünk figyelembe.

postacím: Táncház Egyesület, 1255 Budapest, Pf. 153
személyesen: Budapest I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
tel./fax: (36.1) 214-3521; e-mail: tanchaz@mail.datanet.hu

A FOLKLORISTA VIKÁR BÉLA – IV.

Képek és dokumentumok a Hagományok Háza és a Néprajzi Múzeum kiállításából

Szerkesztette: Pávai István

„NÉPVIZSLÁK” A SZÉKELYFÖLDÖN

„Egyik főállomásom az erdélyi gyűjtőúton Enlaka volt. Nagy unitárius falu ez, amelynek temploma büszkén hirdeti mennyezetén a székely betűkkel felírt jelmondatot: Egy az Isten.

Nagy meglepetést hozott részemre az iskola. Egy olyan tanító állt ennek az élén, aki maga is dalszerző minőségben már bizonyos nevet vívott ki magában a Székelyföldön. El akarta venni a kedvünket az ottani puhatólózástól népdalok irányában. Az ő népe már csak olvasgatja Krizát, de azok a réges-régi dalok ott már nem élnek. Új költés járja, mégpedig teljesen irodalmi színvonalon. Az egész község fiatalsága »négyzölamos kórusokra van kiképezve. Négyes hangon folyik a templomi ének is«.

A nagytiszteletű úr, aki tizenötödik éve volt a község lelkésze s az egész tanítószemélyzet férfi- és nőtagjai mind egy húron pendültek a főtanítóval, ezt mondta: Enlakán nincs mit keresünk népdalok irányában.

De nem azért jártam én végig a finn népköltéstudomány iskoláját, hogy egykönnyen beadjam a derekamat. Azt mondtam: gyerünk csak az iskolába s hallgassuk ki a gyermekhadat.

Az iskolában felállítottam a fonográfot. Megszóltattam a gépet. A Rákóczi-induló hangjai zendültek fel tárogatón, s a végén

bemondta a gép a M. Kir. Operaház tárogatóművésznének nevét s az előadás időpontját.

Ebből meggyőződött a fiatalság, hogy a beígért csoda csakugyan él és megvan. Türelmetlenül mozogtak a helyükön. Mikor felhívtam őket, mondják meg, nem hallottak-e otthon valamilyen ősi éneket, pl. Kádár Katáról, Kőműves Kelemenről és más efféléket, egyszerre többen emelkedtek fel helyükről. Egymás után jelentették ki, hogy egyiknek az anyja, másiknak a nagyapja-nagyanyja tudnak ilyeneket.

Nos hát, vállalkoznék-e valaki, hogy beleénekeljen a masinába, ha tud valami ilyet?

Bátran kijöttek a pódiumhoz és egymás után kilenc szebbnél-szebb régi dalt fűjtak bele a gépbe. Mindenegy dal után belemondtuk a gépbe a dalos fiú, vagy leány nevét. El sem képzelhető, milyen rajongás lett a rögtönzött hangverseny következménye.

De a java még hátra volt. A leleplezett szülők és nagyszülők lakásait a nagytiszteletű úr vezetésével sorban fölkerestük. Mindenütt örömmel és székely barátsággal fogadtak. Harapnivaló és jóféle itóka sem hiányzott sehol. Az egyik nagyobbacska leány, akit már az iskolában hallottunk, igazi nótafának bizonyult. Különösen a Krizánál oly gazdagon összegyűjtött kiházásító dalok hiánytalanul, sőt újjakkal megszerzve kerültek elő tőle.

Az említett dalos leánykát: Kerestély Mártát mindjárt le is foglaltam egy székelyudvarhelyi előadásra.” (Vikár B.: *Erdélyi út a fonográfal*, 1943)

„Vikár Béla [...] március hó közepén Udvarhely-vármegyébe jött, hogy itt tanulmányozza a székely népköltést. Néprajzi tárgyak gyűjtése céljából társául szegődött Kovács Géza, az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkára. Csatlakoztak hozzájuk dr. Herrmann Antal és fia. 14-én hajnalban érkeztek Székely-Kereszturra s innen gyalog indult a fonográf és fotográf készülékkel felszerelt [...] társaság Nagy-Kedére. [...] Már javában esett a hó, mikor ide érkezett társaság a lelkészi lakba, a hol az unitárius pap és kedves népe rendkívüli előzékenységgel fogadta őket. Megnézték a templom érdekes festett deszkáit, melyekből valamit fel lehet talán használni a kolozsvári néprajzi muzeumban, s aztán a pap végigvezette a falun, annak régebbi házaiba, a hol többnyire ajándékképpen, vagy csekély pénzbeli kárpótlásért egy csomó néprajzilag, többnyire régebbi tárgyat szereztek a muzeum számára. Közbe Vikár fonográfba énekeltetett néhány székely dalt. [...]

Jóízű villásreggeli és ebéd után a társaság Medesrére indult. [...] Minthogy éppen a március 15-ének előestéje volt s a község férfi népe valami közügy megbeszélése végett együtt volt az iskolában, elhatározta a kiránduló társaság a lelkes lelkéssel egyetemben, hogy márciusi ünnepélyt rögtönöznek. A derék tanító azonnal összehívta az ifjusági vegyeskart, elhívták a híres Balogh János prímást, a ki híres régi székely kesergőket tud huzni olyan igazában, kis bandájával. [...]

Nagytiszteletű Ferenczy Áron lendületes megnyitó beszédben hívta fel a gyűlés figyelmét a nap jelentőségére. A vegyeskar lelkesen zengte el e Hymnust, a

Tekerődő menyecske.* Sárköz, Tolna vm., 1903.
(Gyűjtötte: König György. Készítette: Vikár Béla, Néprajzi Múzeum)

jelenlevők felállva vettek részt az énekekben. Erre ifj. Herrmann Antal lépett elé és igen rokonszenves hangon, nagy ügyességgel és nagy hatással szavalta el Petőfi alkalmoszerű, gyönyörű költeményét: »A székelyek«. Balogh János hatásos játéka után dr. Herrmann Antal tartott teljesen rögtönzött idő és helyszerű ünnepi beszédet. [...] Buzdította a székely népet, hogy haladjon a modern civilizációval, de mellett ragaszkodjék régi tiszta erkölcsihez, ősi szokásaihoz és hagyományaihoz. [...] A dalárok éneke és a zenekar játéka után az elnöklő lelkes zárta be az ünnepélyt, köszönetet mondván a közreműködőknek.

Az ünnepély után Vikár Béla vette fel fonográfjába a Balogh bandájának székely kesergőit és egy csomó székely népdalt, és mutatja be az igen értelmesen érdeklődő népnek a fonográf csodáit. Izletes ebéd után a társaság kocsin Siménfalva felé kerülve (s a közbeeső 8–10 falut a nagy havazás miatt etnografizálás nélkül hagyva) Tordátfaluba ment át.[...] A kedves házi asszony fényesen ellátta a »nép-vizslákat«. Vikár egy pár nem értéktelen székely népdallada-varianst szedett az éneklő gépébe.” (Nyikái: *A Fehér Nyikó völgyéből, 1900. április 18.*)

„BUZGÓLKODJÉK KIKI TEHETSÉGE SZERINT”

„...teljes tisztelettel vagyunk Vikár érdemei, eszméi, ideális törekvései és nemes fáradozása iránt, a melyeknek szépsége és haszna felől hadd világosítsa fel olvasóinkat a napisajtó következő, lelkesítő közleménye: »...Gyűjtése leginkább, az elbeszélő fajta népköltemények dallamának megmentését célozza, minthogy a dallamok már csak egyes emberek ajkán élnek, s így a pusztulásnak leghamarább ki vannak téve. Vikár e gyűjtés céljából kéri mindazokat, a kik a nép közt ily dallamokat ismernek, hogy őt azokról tájékoztatván, a fonográfba való felvételt lehetővé tegyék. Az értesítést nevére Budapestre a képviselőházba kell címezni.«

Habozás nélkül felhívjuk olvasóinkat, hogy küldjenek Vikárnak mentől hamarabb ilyen értesítést mindazok felől a szép vagy érdekes nóták felől, a melyek még nem jelentek meg sem a Bartalus-féle, sem más népdallamgyűjteményekben. Buzgólkodjék kiki tehetsége szerint; ha legkisebb tudását is, szellemi kincseinek csak filléreit is áldozza a hazá, a nemzeti szellem, a magyar zene ápolására s fenntartására: a magyarok Istene, meg fogja áldani érte! – Ez a téma, a nemzeti szellem hűségese szolgálásának témája, soha nem fogyhat ki; ennek minden nap fenszóval hangoztatása, közönségnek, kormánynak, művésznépnek fülébe döngése szent kötelességünk!” (ty: *Az örök téma. Zenelap, 1899. nov. 5.*)

„Népdalgyűjtés, phonograph-felvételek – A néprajzi tárgyak gyűjtésén kívül szükségesnek tartotta az igazgatóság, hogy a nép kedélyvilágába is behatolva, a népköltészet termékei is össze legyenek gyűjtve nemcsak, hanem azoknak dallamai úgy, a mint azokat a nép maga kiejtésével, hangsúlyozásával éneklé, tehát a maguk eredetiségében megörökíthetők legyenek. A szöveggyűjtésre vonatkozólag az igazgatóság a vármegyei tanítókat kérte fel, hogy a nép ajkán még fennmaradt ballada vagy románszerű népénekeket, továbbá régebbi vagy újabb keletű, de ott helyben szerzett népdalokat írják össze s küldjék be a múzeumba. Azonkívül jelöljenek meg néhány egyént, kik ezen dalokat eléggé tiszta hangon énekelni is tudják. A felhívásnak ugyan kevés helyen lett eredménye: alig néhány községből kaptunk szövegeket, ezeknek is legtöbbször nem eredeti helyi termék, hanem országszerte ismeretes népdal. Külö-

Vikár Béla felvételt készít Balogh János zenekarával. Medesér, Udvarhely vm., 1900. (Készítette: Kovács Géza, Néprajzi Múzeum)

nös köszönetünket érdemli Bocskár Ferencz őcsényi ref. tanító, ki az igazgatóság intencióit felfogva, Ócsényből több mint 300 népdalt gyűjtött össze. Mivel a szöveggyűjtésnek oly csekély eredménye volt, hogy a népdaloknak phonographba való beéneklése végett az illető községekbe külön látogatást tenni nem lett volna érdemes: ennél fogva az igazgatóság ezen működését leginkább a néprajzi tárgyak gyűjtése végett rendezett kirándulásokkal kötötte egybe. Decsen, Alsó-Nyéken, Bogyzslón és Ózásk-pusztán 40 drb hengert énekeltetünk be.” (Tolna vármegye szegzárdi múzeumának jelentéseiből. Az 1900. évről.)

„...legyen szabad a Társaságnak különös figyelmébe ajánlanom egy másik gyűjtőnek, Magyar Sándor gépésznek ide csatolt kész gyűjteményét (I–VI. füzet), mely a dallamokra is kiterjed és a népköltemények történetére, különösen az alföldi betyárvilág megdalt alakjaira vonatkozólag számtalan becses följegyzést tartalmaz. A gyűjtő jelenleg a pestmegyei Csengőd faluban él s buzdításomra és útmutatásaim szerint ott is folytatja gyűjtéseit. Ő nyarankint a cséplőgép mellett dolgozván, alkalmá van feltűnés nélkül ellesni és gyűjteni a népköltési kincseket. Följegyzései, bár sok ismertet foglalnak magukba, igen értékesek. Mint volt pásztorcsalád sárja, kivált ebből a körből gazdag anyagot szedett össze. A játékdalokra is nagy gondot fordít, valamint a szokásokhoz fűződő költői hagyományokat szerencsével kutatja. Dallam-átírásai bár hiányos technikájuk szembe ötlük, teljesen megbízhatók és mint nyersanyag egészen jól használhatók; ez iránt Szendy Árpád akad. tanárra hivatkozhatom. Ez az ember, aki nagyon szűk viszonyok közt pillanatra sem szűnt meg lelkesedni a népdalgyűjtés ügyéért, megérdemelné, hogy a m.t. Társaság felkarolja. Részemről azt ajánlanám: méltóztassék Magyar Sándornak állandó megbízást adni a gyűjtésre azzal, hogy bárhol gyűjthessen és gyűjtéseit évről évre a Társaságnak küldje be.” (Vikár Béla jelentése a Kísfaludy Társasághoz. Budapest, 1902. máj. 25.)

* Az új asszony Sárközben használatos neve, ami ünnepi viseletük megkülönböztető elemére, a fejük köré tekert fátlyokendőre utal.

SZÁMVETÉS

20 éves a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

A Muharay Elemér Népművészeti Szövetség ünnepi évének is tekinthető 2010 első feléve eltelt. Vagy inkább elrohant. Egy pillanatra állítsuk meg a rohanó időt, és tekintsünk vissza az elmúlt két évtizedre!

2010. május 29-én kettős ünnepre gyűltek össze a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség együtteseinek képviselői. Ünnepeztük az 1990. május 26-án megalakult szövetséget és köszöntöttük a „nagy öreget”, a megalakulásának 74. és újrakialakulásának 60. évfordulóját ünneplő bagyi Muharay Elemér Népi Együttest.

Az egész napos találkozó délelőtti konferenciájának előadói, *Felföldi László, Szabadi Mihály, dr. Szabó Géza, Tóth Mihály és Varga Sándor* azt vizsgálták, hogy miként hatottak a gyöngyösbokréta mozgalom megalakulásától napjainkig tartó népművészeti mozgalmak a nemzeti közgondolkodásra, a néptánc kutatásra, a néptáncművészetre, a falusi közösségekre és az idegenforgalomra. A referátumokat követően a szövetség közösségeinek képviselői számoltak be munkájukról. Végül Héra Éva elnök tekintette át a célokat.

A konferenciát és a közgyűlést követő ünnepi műsoron az együttesek képviselői tánccal köszöntötték a nap ünnepeltjeit, elsősorban a Muharay Elemér szellemét őrző bagyi népi együttest és tagjait, öregeket, ifjakat és gyermekeket, akiknek a falu hírére és nevére köszönheti e hazában és sokhelyütt a világon. Mert ebben a több mint hét évtizedben sokféle széljárás uralkodott e honban, így Bagon is, de az együttese megmaradt és tette a dolgát; megtartotta, védte, tovább örökölte az elődök örökségét, a *maradandót*. A nézők ebből láthattak izelítőt hallatlanul energikus, pontos és stílusos előadásban.

A másik ünneplő és ünnepelt, a húsz éves Muharay Szövetség is számba vette eddigi életét, munkásságát. A megalakulást követően kiadott programjának megfogalmazásához a névadót hívta segítségül: *„...életünk átalakítására, új és maradandó életforma kialakítására, a nemzet újjászületésére a múlt befogadása nélkül nincs reményünk.*” Muharay Elemér többször hangsúlyozta a kultúra fontosságát, azt, hogy a szellemi és művészeti élet csak úgy élhet egy egészséges társadalomban, ha annak mindennapi életébe, mély rétegeibe szervesül. *„...Európa sem arra kíváncsi, hogy átvettünk-e mindent, amit az európai művelődés nyújthat, hanem arra, hogy a magunkból mivel gyarapítjuk az európai művelődést!”* (Hagyományunk, műveltségünk, életünk. 1942.)

A szövetségnek története során fokozatosan kikristályosodott célja, hogy a hagyomány ne csak színpadi mozgalmaként legyen jelen életünkben, hanem meghatározza egy tágabb közösség, egy település saját kulturális örökségével kapcsolatos viszonyát. Törekvése, hogy a települések közösségi hagyományai, az ünnepekhez, munkaalkalmakhoz kapcsolódó szokások, a folklór különböző, az adott településre jellemző elemei mindennapjainknak is részei legyenek. A cél nemcsak a hagyományok színpadra állítása, hanem az is, hogy a hagyományörző közösségek megismerjék és továbbvigyék mindazokat a tradíciókat, melyek az egészséges közösségek, a társadalmak összetartói az egész világon. Módszert, tudásanyagot, ízlést, „eszmeiket és elveket” adni ehhez a tevékenységéhez.

A célkitűzések a következőkben fogalmazódtak meg: a helyi emlékezet számbavétele, a helyi kulturális örökség értelmezése, örökségvédelmi feladatok meghatározása, az ezzel összefüggő helyi, regionális stratégiák, kapcsolatok kialakítása, országos érdekérvényesítés. Ezek sikeréhez arra van szükség, hogy ezt a nagy múltú

színpadi mozgalmat a szövetség segítse abban, hogy megváltoztassa szemléletét, növelje civil társadalmi bázisát és szakmailag felkészüljön arra, hogy képes legyen minderre saját szűkebb pátriáján belül.

Ezért szervez tagjai számára központi továbbképzéseket, amelyeken a legkorszerűbb szakmai és gyakorlati tapasztalatok, ismeretek átadásával készíti fel az együttesek vezetését, tagságát, a vezetői utánpótlást a XXI. századi elvárásoknak megfelelő munkára. De megjelenik a régiókban való gondolkodás is. A „ne várjunk a központi akaratra” gondolat megerősödését bizonyítják a tagszervezetek egyre szaporodó helyi és regionális bemutatói, szokásfelújításai és továbbképzései.

Mindezt erősítik és segítik a szövetség által megjelentetett módszertani kiadványok, videóanyagok. A *„Helyi emlékezet, kulturális örökség, örökségvédelem”* c. sorozat füzetei (*Felföldi László: Örökségünk van. Mit kell tudni róla? A szellemi kulturális örökség védelméről; Bathó Edit: Viseleti örökségünk; Gombos András: Tánccs örökségünk; Varga Sándor: A hagyományörző munka folyamatai. Tervezés, módszerek, források, gyakorlatok; Németh István: Népzenei örökségünkről; Tátrai Zsuzsanna: Ünnepi szokások*) a helyi hagyományok feltérképezéséhez, értelmezéséhez és használatához adnak szakmai tanácsokat. A *„Magyar Népi Viseletek”* című sorozat pedig két jeles falu, Bag és Decs, továbbá a Jászság, Kalocsa-vidék, Rábaköz, Baranya, Felvidék, Kalotaszeg paraszti viseleteit mutatja be tizenegy kisfilmen. Sorolhatnánk a szövetség szervezeteinek, egyéni tagjainak kiadványait is, amelyek mind a szövetség célkitűzéseinek megvalósulását segítik.

A helyi emlékezet felkutatását, számbavételét szorgalmazta és annak komplex bemutatását, közzétételét szolgálta a 2009. szeptember 5-6-án Bogyzslón lezajlott *Hagyományörzők Országos Találkozójának* kiírása és lebonyolítása. A két nap lényege nem a színpadi bemutató, hanem a felkutatott és számba vett örökség, a komplex hagyomány sokoldalú, játékos megélése volt. Akik ebben segítettek a résztvevők munkáját, a már említett kötetek szerzői és a kiváló bogyzslói házigazdák voltak.

Az önállóvá vált kétévenkénti minősítési rendszer és a Fülöp Ferenc Szólótáncverseny letisztult, népszerűvé vált. Egyre több együttes tartja fontosnak a megmérettetést, a tapasztalatszerzést. A résztvevők véleménye szerint a minősítő fesztiválok, találkozók családias légköre, a zsűrizés elemző, kritikus, de megértő emberi hangja teszi vonzóvá ezen alkalmakat. A 2010-ben eddig lezajlott két minősítésen, Ráckevén és Kapuvárott huszonöt magas színvonalú együttest értékelt a zsűri.

A hagyomány örök megújítása jegyében a szövetség sikerrel lépett túl az éves antológiák megszokott sablonján. Ennek eredményeként kemény pillanatokkal, sok-sok kompromisszummal, önfeláldozással 2010. március 14-én megszületett az első Tavaszköszöntő, *Élő hagyományok a kalocsai Sárközben* címmel. Mind szakmai, mind közönségsikere miatt szenteljünk most ennek nagyobb figyelmet.

A népművészet az 1920-as évektől több újjászületést megért. Ezek mindegyikében mindig is fontos szerepet töltött be Kalocsa-vidék népművészetével, s e népművészetet ápoló közösségeivel, együtteseivel. Nem véletlenül került fel a Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékére sem. Az előadást megelőzően óhatatlanul felmerült az emberben, hogy egy szűk dialektus-terület anyagából, legyen az bármennyire gazdag, csak monolit, típusismétlő egész estés program jöhet létre. De nem ez történt. Az alkotó, újító

gondolat és nyolc együttes vezetőinek, táncosainak önmérséklő, önfeladó együttműködése kellett, hogy szemünk láttára valósuljon meg a követésre méltó csoda, amikor magyar, sváb és szlovák gyermekjáték, szakrális és profán szokás és táncgyomány színes palettája tárult a néző elé. Kemény munka kellett ahhoz, hogy hol emelkedett, ünnepélyes, hol megható, hol pedig vidám perceket szerezzenek nekünk. Egy változatos, dramaturgiailag arányos, kétrészes műsort élvezhettünk végig. (Itt tegyük egy kis kitérőt: a „feldolgozó irányzat” együttesvezetői és táncosai részéről, mint általában, most sem kísérté túl nagy érdeklődés a bemutatót. Pedig lehetne még a hazánk határain belül élőkötől is tanulni.)

A program dramaturgiai keretét a húsvétól farsangig felsorakoztatott egyházi ünnepek és munkaszokások adták. Ebbe épült be a nyolc közreműködő együttesnek, illetve a Népművészet Mestereinek tánca és a szokásfeldolgozások. A Liszt Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény gyermekcsoportjának hangulatos indító játékát követően a Kalocsai Piros Rózsa Néptáncegyüttes emelkedett hangvételű, ünnepélyes húsvéti körmenete adta meg a program első részének hangulatát. A kalocsai székesegyház vetített háttére előtt zajló játék és a kalocsai és homokmégyi asszonyok ezt követő gyönyörű karikázója idézte azt a hangulatot, amelyet Huizinga így fogalmazott meg: „*Minden dolog, minden titokzatos történet kapcsolatban van a legszentebb, s ez megnemesíti.*”

A Piros Rózsa együttes rendkívül lendületes és jóízűen előadott „Húsvéti locsolkodó és bál” című kompozíciója után ritkán megélhető perceket kaptunk Cselik Máriától, a Népművészet Mestereitől, Fülöp Ferenc-díjas táncostól, aki a róla készült archív film vetített háttére előtt táncolt nekünk a vele egyenrangú, öt alázattal kísértó Tóth József, Fülöp Ferenc-díjas táncossal. Mária táncát látva Sinka István sorai jutottak eszembe:

*„Egyszer volt szép az anyám tánca,
mikor kendőjét gyepre hányta,
a Korhány vizénél, Pusztapádon,
s bokázó lába pásztorútnél,
öles apám öröme,
szállt, mint illat a virágon.”*

Az ezt követő percekben az együttesek Fülöp Ferenc-díjasai homokmégyi táncokkal, kalocsai csárdással és marssal, a két táncblokk között pedig Miske és Homokmégy lányai, asszonyai gyönyörűen szóló szlovák karikázóval köszöntötték a tavaszt.

A műsor második részében az őszi hangulatot a Kalocsai Hagyományörző Népi Együttes arányos, hangulatos, jól komponált „Szüreti bálja” és a Liszt Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény gyermekjátékai, az uszodi táncokat biztos, belülről jövő technikai tudással bemutató uszodi hagyományörzők és Fülöp Ferenc-díjasok jelentették meg. Őket követték a sokak számára mind tánc tudásukkal, előadói kvalitásukkal, mind gyönyörű viseletükkel örömet okozó Hartai Német Nemzetiségi Táncegyüttes táncosai.

Az őszi pásztorfogadás és pásztor mulatság is több együttes és táncos (Kalocsai Piros Rózsa Néptáncegyüttes, Homokmégyi Hagyományörző Együttes, Miske-Drágszél Hagyományörző Együt-

Muharay-gála a 2010-es Táncbáztalálkón (fotó: Gorács József)

tes) együttműködésével készült. A jóízűen táncolt pásztoránc, söprűs, székes és sortánc, valamint verbunk és mars emelt hangulatát élvezhette a néző.

Az adventtől, az előkészület, a várakozás, a reménykedés szent idejétől vízkeresztig tartó karácsonyi ünnepekör szokásrendjét a Kalocsai Hagyományörző Népi Együttes mutatta be. A nézőt a Szent Család-járást bemutató asszonyok eszköztelensége, egyszerűsége ragadta magával, s készítette az együttéklésre. Ezt az ünnepi hangulatot végig meg tudták tartani az István- és János-napi, illetve újévi köszöntőjükkel, sibárolásukkal és a leányok által bemutatott lírai háromkirályjárással.

A karácsony áhítattal teli hangulatát követő farsangi mássá válás, szórakozás felszabadult világát Homokmégy és Miske-Drágszél együttesének fergeteges játéka idézte meg, az egész műsort pedig a résztvevő együttesek kalocsai táncokkal, végén az elmaradhatatlan és megunthatatlan marssal zárták.

Köszönet illeti a közös munkában résztvevő koreográfusokat, Bencze Károlynét, Illésné Koszta Krisztát, Illés Zoltánt, Kishegyiné Baráth Ildikót és Kishegyi Simont, akik a munkát összefogták és táncosaikat lelkesítették.

Ugyanezt az együttműködést, a közös gondolatnak való alárendelődést tapasztalhattuk a 2010-es Táncbáztalálkozó március 27-i „Tavaszi tánc” című programjában. A résztvevő hagyományörző együttesek felnőtt és gyermek táncosai, adatközlői, a Népművészet Mesterei és Fülöp Ferenc-díjasai a Kalocsa-vidéket, Bukovinát, Palócföldet, a Jászságot, Rábaközt és az eleki románságot képviselték produkciójukban, amit Széphalmi Zoltán rendezett színpadra. Bizton állíthatjuk, hogy a hagyomány és az egymás iránti megértés és szeretet az alapja annak az átütő erőnek, amelyet rendszeresen tapasztalhatunk ettől a közösségtől.

Végül térjünk vissza a bagi ünnepi programhoz! A megjelent együttesek egy nagy család tagjaiként, a vendéglátók megünneplését követően sok-sok virággal és szép szavakkal köszöntötték Héra Évát, a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség elnökét, aki fiatalos lendülettel, tenni akarással és kifogyhatatlan ötletekkel lelkesíti a szövetség százötvenkilenc közösségét és ötvenegy egyéni tagját. Legyen még sokáig ereje hozzá!

Antal László

Richter Pál: A népzene a biztos talapzat

Az első alapfokú diplomák kiosztásával történetének harmadik tanévét zárta a Liszt Ferenc Zeneakadémia Népzene tanszaka. Bár a népzene sosem hiányzott a Zeneakadémián oktatott tantárgyak közül, de az önálló szakos képzés újraindítása az MTA Zenetudományi Intézetében, a Zeneakadémia elméleti tanszékein és más népzenei műhelyekben dolgozó munkatársak, főleg Tari Lujza, Kobzos Kiss Tamás és Eredics Gábor hosszú évekre visszamenő törekvésein alapult. Richter Pál alapító tanszékezetével, zenetudóssal, a Zenetudományi Intézet munkatársával ennek az időszaknak az értékeléséről és a népzene mai funkciójáról, a világzene helyéről beszélgettünk.

– A népzene teljes értékű művészi nyelv – áll a tanszék egyik állásfoglalás-tervezetében. De az maradhat-e a jelenlegi, eredeti közegéből kiszakított szociokulturális környezetben is?

– Úgy kell tekintenünk, mint amikor egy Bach-kantátát hallunk koncerten, vagy egy misét, az is ki van szakítva az eredeti kontextusából, a liturgiából, csak mint zenei alkotás jelenik meg a hallgató előtt. A népzene is hagyományos kontextusától elszakadva, mint zenei produkció jelenik meg. Miután a népzenei számokat generációk használták, variánsok sokaságában éltették, ezek funkcionálisan és zeneileg kipróbált „művek”, így színpadra is feltehetőek. A színpadi megszólaltatásnak nyilván megvannak a maga szabályai, de ezt hozzáértő kezekben torzulás nélkül viseli a népzene is. Persze, jobb egy csárdásra táncolni, mint csak hallgatni, de hallgatni is nagy élményt jelent, és mindig voltak néhányan, akik a közösségből nem táncoltak, esetleg csak énekeltek rá. Nagyon fontos lenne, hogy ténylegesen megkezdődjön a közoktatásban a népzenei ismeretek visszatáplálása, hogy a felnövekvő generációknak valóban olyan közös kulturális kincsévé váljon, amivel élni tudnak. Ha összejönnek és közösen akarnak énekelni, akkor tudjanak is mit énekelni.

– Milyen a mérlege a népzene tanszak indulása óta eltelt három évről, az első felvételtől az első alapfokú diplomák kiosztásáig?

– Amikor valaki teljesen újba vág bele, még nem igazán tudja, hogy mi lesz abból. Egy kicsit mi is így voltunk a szak indításával, tulajdonképpen minden félévben új dologba kezdtünk. Bár a népzene gyakorlati tanításának több évtizedes hagyományai vannak, de hogy ezen a szinten, a felsőfokú oktatásban mire tegyük a hangsúlyt, melyek legyenek azok a pontok, amelyekkel a külvilágnak is meg tudjuk mutatni, hogy mit tanulnak a hallgatók ahhoz képest, amit például a táncházmozgalmon belül is el tudnak sajátítani, ezek teljesen újak voltak. Akik gyakorló zenészként, koncert- és táncmuzsaszalattal jelentkeztek ide, időközben rájöttek, hogy mi az, amit tőlünk, illetve a főtárgy-tanároktól tanulhatnak, mi az, amire figyelniük kell. Ha most összevetnénk a felvételin adott produkciójukat a diplomakoncerten játszottakkal, azt kell mondanom, hogy hál' Istennek mindegyikük nagyon sokat profitált a három év stúdiumaiból. Ez nagy öröm számunkra is.

– Ez azt jelenti, hogy elméleti alapon tudják kibontakoztatni az előadóművészetüket?

– Ha tudják, hogy egy moldvai havajgatás mögött milyen szelemtörténeti vagy milyen néphagyománybeli múlt van, már másként fogják megszólaltatni. Fontos a módszer elsajátítása, hogy egy zenei anyagot miként tudnak saját maguk számára feldolgozni. Ezen a téren nem is jutottak el a diákok azonos szintre, mint ahogy nem is azonos szintről indultak, de megtanulták, hogyan

kell visszakeresni a forrásokat, hogyan kell hasznosítani az eredeti felvételeket. Nem elég csak aszerint játszani, ahogy a táncházban játszanak, mert sajnos a táncházmozgalmon belül már sokszor nem az eredeti forrás ismerete alapján játszanak, hanem csak egymástól tanulják el a számokat. Így, ha valaki valamit rosszul adott tovább, akkor a hiba öröklődik. A másik lényeges momentum, hogy diákjainknak az alapképzés alatt sikerült közelíteniük a népzene esztétikájához, ami szintén fontos a megszólaltatásnál.

– Mik ezek az említett elméleti tárgyak?

– A klasszikus elméleti tárgyak, mint a szolfézs és a zeneelmélet, azért kellene, hogy népzeneészeink általános zenei alpműveltséget szerezzenek. Emellett szakmailag alapvető fontosságú, hogy tanuljanak népzene-elméletet, magyar népzene, folklórelméletet, ez utóbbit tematikus félévekre felosztva, mint népszokások, szövegfolklor, táncfolklor. Elméleti szinten kitekintést nyernek a szomszéd

népek zenéje felé és a rokon népek zenéje irányába is. Gyakorlati szinten pedig még néptáncot is tanulnak. Amennyire lehetőségeink engedték, szerveztünk továbbá alkalmi előadásokat, előadás-sorozatokat, amelyeken különböző részterületekről hallhatnak népzene-, néprajzkutatóktól, népzeneészekről. Sikerült több mesterkurzust is összehoznunk. Ezeket egy-egy területnek vagy az adott hangszernak a még élő, hagyományörző zenésztől vagy revival művésztől tanulhatnak diákjaink, tágítva ezzel látókörüket. Hasonlóan a klasszikus hangszeroztatáshoz, itt is jó, ha nem csak egy tanár irányítja őket, ha más, esetleg külföldi zenészegekkel ismerkednek és találkoznak.

– Említetted, hogy az előadóként gyakorlottabb hallgatóitok is komoly fejlődést mutattak. Észrevették-e ezt klasszikus zenei körökben? Felfigyeltek-e a Szokolay Balázssal tartott koncertetekre?

– Nagy örömünkre már a diplomakoncerten, annak mind a három estéjén jelen voltak más műfaj képviselői is. Néhányan a tanár kollegák közül is beültek meghallgatni néhány számot, vagy egy egész félidőt, többek között a rektor úr és az oktatási rektorhelyettes asszony is tiszteletét tette. Nagyon jó visszajelzéseket kaptunk, de még fontosabb számomra, hogy a klasszikus szakok diákjainak milyen élményt jelentettek a koncertek, és mennyire felvillanyozta őket a népzene. Ugyanezt tapasztaltuk május végén Bécsben is a Szokolay Balázssal tartott előadáson, ami nagyon jó és tartalmas együttműködés volt, mert a népzeneészek egyúttal bepillanthattak egy klasszikus zenész világába, és a klasszikus előadások kockázatába.

– Mindeközben a tanszék elvi alapon is állást kíván foglalni a népzene és feldolgozásának esztétikai kérdéseiben is.

– Ezeket a kérdéseket nem kerülhetjük meg. Már csak azért sem, hogy az oktatók is megismerjék egymás véleményét. A hallgatók

gyakran ostromolnak minket ilyen jellegű problémákkal. Az oktatás célja, hogy a mindenkori etalont, a népzenei „ősformát”, a variációkban élő „műalkotást” tanítsa meg, ez a kiindulás mindenkinek. A piac diktálta sztár-gyártó korszakkal az a probléma, hogy anélkül születnek meg ezek a feldolgozások, hogy készítők ezzel az eredeti formával, az eredeti felhangzással, eredeti stílussal, ennek az egésznek a szellemi háttérével, esztétikájával tisztában lennének. Persze tehetségtől függ, de emiatt gyakran esztétikailag és zeneileg elborzasztó torzszülöttek jönnek létre. Ugyanakkor a médián keresztül kapott nagy mértékű támogatás miatt a széles közönségnél ez vagy úgy csapódik le, hogy ez egy fajta népzene, vagy hogy ez lenne fontos a népzeneből, és ezért érdemes a népzenevel foglalkozni. Nekünk meg az a célunk, és ebben egyetértettünk a tanszéken, hogy számunkra a népzene önmagában olyan érték, amelyet szeretünk, amelyet – a gyakorló zenész kollégák – nagyon szeretnek játszani, ez jelenti számunkra a biztos talapzatot. Amilyen alapként a nagyok kezelték a népzeneét. Magatartásbeli, művészi, esztétikai és etikai kérdés is egyben, hogyan viszonyulunk a népzenehez. Fontos lenne az emberekkel tudatosítani, hogy önmagában ez a szilárd alap is nagyon jól „fogyasztható”, önmagát képes művészeileg, zeneileg is fenntartani. Ugye, az fel sem merül az emberekben, amikor egy Bach-feldolgozást hallanak, hogy az Bach lenne. Persze a komolyzenei feldolgozásnál sokkal hamarabb kiderül az átlag hallgató számára, hogy valaki milyen szinten tudott hozzányúlni, de ettől nem válik senki nagy zeneszerzővé. Míg a népzeneben világzene címen jelenleg bármit el lehet adni, és „zeneszerzőként” lehet tetszelegni. Ennek megfelelően születnek is a különböző félresikerült, dilettáns alkotások.

– *Mikor indul az a fajta elméleti képzés, amelynek eredményeképpen legalább olyan színvonalú lesz a magyar népzenei, világzenei kritika, mint a klasszikus zenében? A Fidelio is profitálna belőle, az egész zenei sajtóval együtt.*

– A Zeneakadémián belül azért jól lehatároltak az egyes képzési irányok feladatai. A népzenei kritika léte vagy oktatása inkább kapcsolódhatna a jövőre indítani tervezett etnomuzikológiai mesterképzéshez, ahogy a zenetudományi szakon a hallgatók foglalkoznak kritika írásával. Ha lenne egy ilyen tárgy, akkor természetesen a népzenei hallgatók felvehetnék, és pallérozhatnák magukat ezen a téren is. Ez fontos alap lehetne a szakszerű népzenei kritika létrejöttéhez, de nyilván az is fontos lenne, hogy a nálunk oktató tanárok közül, akinek ehhez megvannak az adottságai, szintén megpróbálná művelni és felkarolni. Mint tudjuk, ez különböző veszélyekkel jár, de a jelenlegi helyzet, hogy valójában a népzenei produkcióknak nincs kritikája, hosszabb távon nem maradhat fenn. Legalább olyan szintű és minőségű kritikára lenne szüksége a műfajnak, mint a jazznek. A népzenei kritika általános hiányának „köszönhető”, hogy néhány évvel ezelőtt, amikor az egyik újságban megjelent egy nem túl hízelgő kritika az egyik legismertebb népzenei együttesről, óriási felháborodás tört ki. Nagyon bízom benne, hogy előbb-utóbb ezen a területen is lesz előrelépés. A Zeneakadémián alkalmazott zeneszerzés szak fog indulni, ami nagyon fontos, hogy a filmzene, a színpadi zene, a reklámzene és más hasonló terén olyan szerzők kerüljenek be az alkotók sorába, akiknek ténylegesen van megfelelő iskolázottságuk és tájékozottságuk. Az alkalmazott zeneszerzői képzésre járó hallgatóknak lehetőségük lesz a népzenei elméleti kurzusokra áthallgatni éppúgy, ahogy reményeim szerint a népzene és a jövőre induló etnomuzikológiai mesterképzésre járóknak is a zeneszerzőire. A diákoknak meg kell ismerniük az érintkező szakterületeket, a rokon szakmák alapjait, kihívásait.

Kép és szöveg: Zípernovszky Kornél
(Megjelent a Fidelio 2010. augusztus 10-i számában)

A Népzene Tanszék Shanghajban

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékének hallgatói idén augusztusban meghívást kaptak Shanghajba, a Világkiállításra. Richter Pál és Árendás Péter tanárok vezetésével 12 hallgató és a Bihari Együttes négy táncosa nagy sikerrel léptek fel az Expo Európa téri nagyszínpadán és a magyar pavilonban, valamint a Kortárs Magyar Művészetek Múzeumának megnyitóján. (Fotó: Árendás Péter)

A pásztorfurulya és tanítási lehetőségei

Adalékok az alapfokú művészetoktatáshoz – II. rész

A PÁSZTORFURULYA FAJTÁI, SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE

Az előzőekben megpróbáltam összegyűjteni egy-két pontosan datálható és néhány, időben csak hozzávetőlegesen behatárolható adatot, melyek segítenek a furulyafélék fejlődésében egyfajta kronológiát felállítani. A továbbiakban alaktanilag elemzem a különféle fajtákat, de úgy gondolom, ez alapján is fel lehet állítani egy bizonyos fejlődési sort, az egyszerűtől az összetettebb felé. A pásztorfurulyák a Kárpát-medencében sem egyformák. Különböző fejlettségi fokok figyelhetők meg, bár látható, hogy egyes típusok egyidejűleg is jelen vannak egyazon területen. A fejlődés a sípszerkezet összetettségén mérhető.

A legegyszerűbb típus a „peremsípos”, ezt a fajtát szél- vagy peremfurulyának hívják. Készített ilyen szélfurulyát például Tuka Zsigmond a Kiskunságban, de Bukovinából, Gyimesből is ismerünk magyar és nem magyar furulyásokat, akik ilyen hangszeren játszottak, játszanak. A Balkánon és a Közel-Keleten igen elterjedt, de máshol is használják.

Másik síptípus, mely talán a fejlődési sor következő állomása, a „perembevágós”.¹ Az ilyen játékhangszert az alapanyaga szerint „lopótökdedának” vagy „napraforgódudának” hívják és igen ritka a Kárpát-medencében. Keleten a japánoknál „shakuhachi”, Dél-Amerikában pedig „quena” néven használják hangszert hasonló síppal.

A „harántfurulya” a perembevágósnál elterjedtebb volt Magyarországon, „flóta”, „flajta” néven találkozhatunk vele. Kevesebben játszottak rajta, mint „végénfűvös” testvérén, de országszerte ismert volt. A világ minden részén találkozhatunk ilyen sípkialakítással.

Az ajaksípos hangszerek egy különleges fajtája a tilinkó [játsszólyukak nélküli fafűvös népi hangszer – A szerk.], amelynél használ-

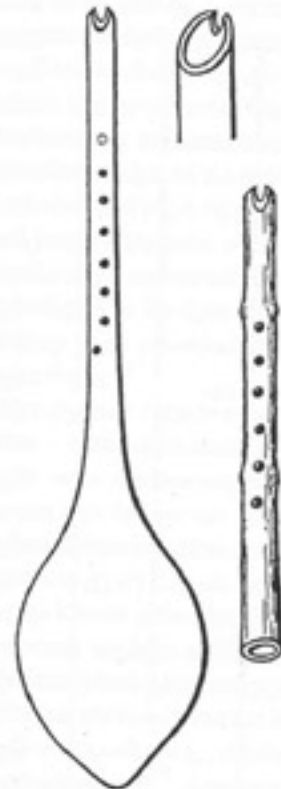
nak peremsípos, dugós és anélküli változatot; ez utóbbinál a dugót a játékos nyelve helyettesíti.

A néphagyományban az ajaksíposok legelterjedtebb változata a „végénfűvös”, amelynek a játszólukáival ellentétes oldalon, hátul helyezkedik el a sípnyílása. Ennek alapvetően két fajtáját különböztetjük meg. Az Alföldön, a Dunántúlon és a Felvidéken általában hengeres (párhuzamos falú) furattal rendelkezik, viszonylag hosszú a szélcsatorna és rövid szélhasító részsű jellemzi.

A másik az „erdélyi” típusú, melyet Erdélyben és Moldvában használnak, végén szűkített furatú, rövid szélcsatornájú és hosszú szélhasítóval van ellátva. Ezek nem kizárólagos, de általánosnak mondható jellemzők.

A klasszikus pásztorfurulya hatlyukú, a dugós mellett perem- és harántsípos, valamint perembevágós lehet, hossza 40 cm körüli. (A síp fajtája, a hangszer hossza, furatának alakja és a lyukak száma sok variációs lehetőséget hordoz magában, ezek mindig a helyi zenei tradíciókhoz alkalmazkodnak.) Alaphangja változó, nem köthető megszabott rezgésszámhoz, mint ahogy a műzenében ez oly elengedhetetlen. A Néprajzi Lexikon erről így ír: „Több furulya együttes játéka vagy esetleg a furulya és egyéb hangszerek együttese, már csak a furulyák többféle hangolása miatt is, nehezen valósítható meg. [...] A regőlest kivéve, ahol a többi hangszer meghatározatlan hangmagasságú ritmushangszer.” Hangsora általában dūr jellegű, de mixolid hangsorúakkal is találkozunk. A dūr jellegűeknél a III. és VII. fok semleges, azaz a III. fok az alaptól számítva kisterc és nagyterc közé esik, ugyanígy a VII. az V. fokhoz képest.

Ez a fajta [semleges tercű – A szerk.] furulya megtalálható az egész magyar nyelvterületen, ezen kívül a szlovákoknál, románoknál, szerbeknél, horvátoknál, sőt még a bol-

Perembevágós síp – lopótökdeda és furulya

gár furulya, a duduk is ilyen hangsorú. A jelenség vokális elterjedésének feltérképezésében Vargyas Lajos van segítségünkre, aki így ír a témáról: „A dūr-terc másként is szerepet játszik az ötfokúságban: mint a moll-tercel váltakozó megoldása (vagyis a do-nak különböző magasságú intonációja), s ilyenkor törvényszerűen megjelenik a harmadik változat is, a semleges terc. Ahol ez a váltakozás, illetve a semleges terc használata gyakori, ott a szeptima is ugyanígy váltakozik dūr-, semleges- és moll-szeptim között. Ez a hangnemi jelenség a Dunántúlra jellemző elsősorban, a régi, ötfokú dalokban; szórványosan azonban máshol is előfordul. Legtöbbször a Zoborvidéken találkozunk vele; ott a II. fok váltakozása is gyakori. Azonban Dunántúlon mint stílus él az intonációnak ez az ingadozása az öregek közt. Jellegetes régi stílusú, dél-dunántúli dallamainknak mindnek van moll és dūr változata, s legtöbb változatukban semleges terc is hallható. Ez a stílus annyira él és hat, hogy ott a falusi cigányok még hegedűn is semleges tercet fognak.” Majd folytatja: „Valaha ezt a jelenséget a dūr zene hatásával magyarázták (Kodály 1973). Ezt a magyarázatot azonban el kell ejtenünk, mihegyt két tényezőt jobban számításba veszünk: 1) hogy éppen a legrégebb hagyományú népesség körében él, ahol a dūr-zene hatása a lehető legkisebb, és éppen ötfokú dalokban; 2) hogy más népek régies énekmodjában szintén előfordul. Már Bartók (1913, 1951) megállapította a bihari románok és a szerb énekek archaikus változataiban.”²

Somogyi dugós furulya sípja

Gyetvai fujarás juhász és somogyi hosszúfurulyás kanász – Herman Ottó rajzai

A „rossz” hangsorú furulyákról azt mondják a furulyások, hogy „nem adja ki a hangot”, „rosszul magyaráz”.³ Pál István a tereskei palóc furulyástól és hangszerkészítőtől „...tudjuk, hogy a furulyát nótával és nem hangközök próbálgatásával kell hangolni, nem csodálkozhatunk, hogy az ilyen felfogású furulyások hangszerei ennek megfelelően semleges hangsorúak lesznek.”⁴

Ennek oka egyrészt a hangszerkészítés körülményeiben, lehetőségeiben, másrészt az alaphang egyénre szabott hangmagasságában keresendő. A régebbi korokban használója szinte mindig maga készítette furulyáját, ugyanis a pásztorélet szerves része volt a zene és a faragás. A pásztor szabadidejében ezekkel foglalatoskodott, ő maga készítette hangszerét, saját hangjához igazítva. Nem véletlen, hogy furulyásaink azt fújják, amit énekelnek is, kivéve, ha táncdallamról van szó. A pásztorfurulya főleg énekes dalok megszólaltatására használatos a magyar néphagyományban. Kivételt képeznek a moldvai csángók, ahol az énekes és tánc-

zene leginkább különváltak egymástól, de a furulyajátékot ott is „éneklésnek” nevezik. „Éneklek sütüből” – mondják. Gazdag díszítéssel szólaltatják meg a dallamokat, ornamentumok minden hangszer hajlításai és futamai közül leginkább hasonlítanak az énekelt hajlításokra.⁵

A PÁSZTORFURUYA RÉSZEI ÉS AZOK ELNEVEZÉSEI

A „szültü”, „sültü” elnevezéshez hasonló, ugyanarra a hangszerre használatos kifejezésekkel régi csángó népdalainkban és balladáinkban („Szép fehér pakulár”), lejegyzett formában pedig Petrás Incze Jánosnál találkoztunk először. A Furulyás családnév és annak változatai Erdélyben a XVI. századtól jelennek meg.⁶ Népi líránk sem szükkölködik olyan alkotásokban, melyekben említik ezt a hangszert. Ki ne hallotta volna a Furulyás Palkó⁷ vagy az Égig érő paszuly című mesét? Az említett csángó példa mellett ismerjük Erdélyből (is) a „juhait kereső pásztor”, valamint a Dunántúlról a „mol-

nár és a három duhaj” történetét, amelyekben a furulyák fontos szerepet játszanak.

A pásztorfurulya alapvetően a síprészből, a hengeres vagy kónuszos testből és az azon lévő hangképző nyílásokból áll. A síp legfontosabb része a „szélhasító” nyílás, melynek a rezgés létrehozása a feladata. Ez a rész magába foglalja az ablakot és a rézsüt. A székelly tájnyelv ezeket együttesen hívja „szélhasító”-nak. Dunántúlon a rézsű formájára utalva „hold”, „holdlik” az elnevezés, más tájakon „szem”, „ablak” (Heves m., Nógrád m.), a moldvai csángóknál „okna”, „vrána” a neve. A síp dugója („gálig”⁸ vagy „nyelv”) és a cső közti nyílás neve „zsiliplik”, „síp-lyuk”. A hanglyukak elnevezései is beszélő nevek, úgymint „váltó lyukak”, „magyarázó lyukak”, „billegető” vagy „jártató likak”. Furulyásaink gazdag képzeletvilágát tükrözi a furulyatest díszítése, ötletesen más funkcióba helyezése. A díszítés állhat geometrikus mintákból, növény és állatmotívumokból egyaránt.

Az ostornyél formájúra faragott furulya a pásztoroknál volt fellelhető. Ezt használták hangszernek, és ostornak egyaránt úgy, hogy a furulya végéhez illesztették a szíjat. Készítettek úgynevezett „botfurulyá”-t is, mely egy bothoz rögzített furulyából állt, annak hosszanti irányú meghosszabbításaként, vagy egyben elkészítve. Ennek egy változata a fokosban végződő botfurulya, melynek fej része fából van kifaragva.

Bolya Dániel
(folytatása következik)

JEGYZETEK

- 1 Sárosi Bálint: Hangszerek a magyar néphagyományban. Planétás, Budapest. 1998. 74. o.
- 2 Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje. Zeneműkiadó, Budapest. 1981. (Interneten: <http://mek.niif.hu/02000/02074/html/index.html>)
- 3 Sárosi Bálint: A magyar népi furulya. 599. o. In: Etnographia LXXIII., Budapest. 1962.
- 4 Juhász Zoltán: Az utolsó dudás. Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 1998. 57. o.
- 5 Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje. Zeneműkiadó, Budapest. 1981. (<http://mek.niif.hu/02000/02074/html/9.html>)
- 6 Pávai István: Az erdélyi és moldvai magyarság népi tánczeneje. Teleki László Alapítvány, Budapest. 1993. 15. o.
- 7 Benedek Elek: Többsincs királyfi és más mesék. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1975.
- 8 Juhász Zoltán: Az utolsó dudás. Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 1998. 56. o.

„Zalai pontozó”

A XXIV. Zalai Kamaratánc Fesztivál, ahogy egy kortárstáncos zsűritag látta

BESZÁMOLÓ

Páros években Zalaegerszegen, páratlan években Szolnokon rendezik meg a két legjelentősebbnek tartott országos néptánc-seregszemlét. Felmerült az igény – és senki nem kontrázta meg –, hogy a zsűribe meghívjanak egy kifejezetten kortárstáncos szakembert is, aki sem személyes, sem műfaji, sem semmilyen más szempontból nem elfogult a résztvevőkkel (koreográfusokkal, táncosokkal, együttesvezetőkkel), sem pedig az értékelő kritikusokkal, zsűritagokkal vagy a szervezőkkel szemben.

Felkértem, így 2010. április 16-17-én két nagyon intenzív napot tölthettem a Hevesi Sándor Színház, illetve a Keresztury Dezső Általános Művelődési Központ épületében, ahol huszonöt együttes harmincöt produkcióját nézhettem végig az egyre növekvő számú közönség és a zsűri: Mihályi Gábor, a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetője, a zsűri elnöke, Szögi Csaba, a Közép-Európa Táncszínház igazgatója, Sára Ferenc koreográfus, Merczel István koreográfus, Farkas Zoltán koreográfus és jómagam. A produkciókat alaposan megvitattuk, majd éjszakába nyúló üléseken mondtuk el véleményünket az erre igényt tartóknak, míg a többiek boldogan táncáztak a szomszédban.

Eddig tartana a hivatalos beszámoló, ám én – egy jókor jött biztatással is megerősítve – készültem a fesztivál láttán és kapcsán feltoluló gondolataim lejegyzésére. Előrebocsátom, hogy viszonylag ritkán fogom nevesíteni tapasztalataim forrását, mert egyrészt egyetlen produkció egyszerű megtekintése után felelőtlenség lenne nyilvános véleményt formálnom, másrészt így lehetőségem van sejtéseket is megfogalmazni, melyek adott esetben távolabbra mutathatnak, mint a konkrét esetek körültekintő megítélése.

KISZÁMOLÓ

A fesztiválra úgy érkeztem, mint „független szakember”, és sikerült is megtartanom ezt a pozíciót. A „zalai pontozó” nevet adtam értékelő rendszeremnek, mely tükrözi absztrakt, de érzékelésen alapuló szempontjaimat.

A versenyzők teljesítményét két kategóriában értékeltem. Az előadói teljesítménynél a mozgás (max. 3 pont), ritmika (3), dinamika (3), tetszés (6); a koreográfia minőségénél: tér (3), ritmika (3), dinamika (3), tetszés (6). Azt hiszem, először életemben értékeltem művészi tevékenységet számokkal, de minthogy verseny zsűrijébe hívtak, ezt indokoltnak láttam. Továbbá célom épp az volt, hogy a néptánc világot belülről megélték értékrendjébe sajátos, külső szemléletet vigyek. Kíváncsi voltam, vajon a modern tánc világában – Lábán Rudolftól Dienes Valériáig és tovább – közismert, sőt a lejegyzésben jártas sok-sok magyar (néptáncos) szakember körében szintén elterjedt *tér-idő-dinamika* rendszer alapján álló „sorrendek” vajon egybecsengenek-e a „bennfentesek” globális megítélésre épülő értékrendjével. Értékelhető válasz érdekében szükséges leszögezni, hogy a díjak odaítélésekor semerre nem „lejtett a pálya”. A közel egymillió forint összértékű nívódíjak, jutalmak odaítélése szakmai alapú döntésekre épült.

A zsűri döntései persze így sem találkoztak minden versenyző egyetértésével, de legalább mi, a zsűri, biztosak voltunk abban, hogy valóságos értékrendek ütköztek.

A pontrendszer egyik tapasztalata az volt, hogy a szakember, de talán a közönség szempontjából is kevés, ha a táncos, illetve a tánc egy vagy kevés „lábon áll”. Nem csak azok a versenyszámok nem kerültek a gálaprogramba vagy a díjazottak közé, melyek egységesen gyenge teljesítményt nyújtottak, hanem azok sem, melyek

egy-két területen igazán kimagaslót – elmélyült anyagismeretet, vagy szellemes térhasználatot, vagy virtuóz tempót, vagy dinamikát, vagy elmélyült lelkeségű gondolatvilágot, vagy akár több területen is kimagaslót nyújtottak, de nem az összes vagy legalább sok szempontból voltak kiválóak. Ebből is az derül ki, hogy csak azok kerültek a legsikeresebbek közé, akiknek abban az adott pillanatban sikerült komplexet, gazdagot, organikusan egybehangzót nyújtani.

Az értékelés ennek megfelelően nem a „hibák”, hanem a fejlesztendő területek, a sokszor kiküszöbölhető gyengeségek kíméletlen, de őszinte feltárásával szólította meg a többnyire nagyon felkészült csoportvezetőket, akik a gyakran nagyon rutinos, máskor igazi amatőr előadókkal csak részben tudták „átküldeni” általuk üzeneteiket.

ELÁGAZÁSOK

Azt tudtam, hogy a táncalkalmak, melyek meghatározták néptánckultúránk fő rétegeinek létrejöttét, a paraszti-feudális jogi, társadalmi, gazdasági környezet múltával egyre inkább csak történelmi és néprajzi stúdium tárgyát képezik. „Végük van, mint a botnak.” Most mégis itt van néhány – pár száz, pár ezer, pár tízezer? – ember, kevesen, akik birtokolják a kincset. Megtartani is nehéz, de eldobni se lehet. Nem is kell! Végignézve az itt megjelent produkciókat, arra a kérdésre lehetett – alighanem átfogó – választ kapni, hogy milyen irányokban látnak kiutat a maiak: színház belső tere átlósan kettéosztva, jobbra felül táncosok fényárban úszó színpadon, balra alul passzív közönség a sötétben. Ezt kéne felrajzolni a mai néptánc címerpajzsára! A „táncolás”-nál fontosabb a tánc „bemutatása”.

Lehetne egy másik címer is, a táncházmozgalomé: egyszínű mezőben zenészek, táncosok és füst „gomolyognak”. A fesztivál számomra legmeghatóbb élményét a szorosán vett szakmai program után, néha párhuzamosan zajló non-stop táncház-pincében üldögélve szereztem, ahol a mozgalmárok néha nem „performáltak”, hanem táncoltak – csodálatosan. Ha elhinnék, hogy amit csinálnak, az maga az élő tánc...! Az „MTA” már most kiszállhatna gyűjteni, mert mire észbe kapnak, ők is 70-80 évesek lesznek. Pedig, amit csinálnak, ugyanolyan autentikus XXI. századi néptánc, mint amilyen autentikus a XIX-XX. századi „öregeké” az volt.

Tehát, a kiút kétfelé ágazik, az egyik irány a táncház, a másik a színpad felé vezet. A kamaratánc-fesztivál kapcsán a következőkben foglalkozunk az utóbbival.

KITÖRÉSI LEHETŐSÉGEK

Melyek tehát a néptánc színpadi feldolgozásain át vezető kiutak? A hagyományörzés a leggyönyörűbb, őszinte, bájos eredményeket mutathatja, mint a Tótágas „Táncok Zselicből” című produkciója: pávakörös énekesek, egy szem citerás és a különböző korú, alkatú – de egyformán őszinte – táncosok, akik így, együtt, beléphettek volna akár Zuboly takács klasszikussá vált társulatába is.

Virtuóz táncot járó, sodró erejű mozgáskultúrák a világon mindenütt vannak. Egyik rituális, másik erotikusan tüzes, harmadik sámánisztikusan bűvölő-bájoló, negyedik harcias... – sorolja tovább a típusokat, aki tudja! Közös tulajdonságuk, hogy mind máshonnan, más csakra, meridián, égtáj, szituáció forrásából merítik és továbbítják azt az elképesztő energiát, mely évszázadok, talán évezredek óta sugárzik ránk. Talán csak friss lelkesedésem sugallja, de van egy olyan érzésem, hogy szerencsénk van ezzel a magyar

néptáncal. A fent felsoroltaknak nem-hogy egyikét-másikat, hanem mindegyikét, sőt néha *mindegyikét együtt* megtalálni vélem benne. És épp ennek a kisugárzó energiának leghatékonyabb közvetítője maga a test, maga a táncos, a táncos testének megismételhetetlenek látszóan precíz, kontrollált mozgása, minden további hókuszpókusz nélkül. Részletkérdés, hogy ezt valaki magába fordulva, véres komolysággal, nosztalgiával vagy csepp humorral műveli. Mindent ural az együttmozgások összecsendüléséből és a szólók virtuozitásából, férfierejéből áradó mágikus erő, személyiségfejlesztő energia. Ennek forrását, a benne rejlő rengeteg alázatot és munkát értékelte zsúri és közönség a megszállott táncosnak tűnő Kádár Ignác közreműködésével létrejött produkciókban, vagy a „zöld pulóveres” Fundák Kristóf maga vezette Derendóc Táncműhely táncában és a táncos díjjal értékelt Szabó Dániel előadásában.

Meg kell jegyezni, hogy ez az „egyenes út” csak a legkiválóbbaknak adatik meg. Sokan táncoltak igen jól, hitelesen, keményen, odaadóan, de kivételes hatás csak a tánctechnika, a szellemi jelenlét, a sallangmentesség (és bizony a nézői figyelem) együttállásakor jelenik meg. Nem pótolja az erőltetett tempó, hangerő, mozdulatméret és dinamika, meghökkentő sztori, szokatlan színpadkép, ki- vagy összekacsintás. Pedig több produkció is tolódik efelé, nem utolsósorban az említett nélkülözhetetlen nézői figyelem kiváltása érdekében. Mert „disznók elé hányt igazgyöngy”, „falra hányt borsó” marad minden, ha észre sem veszik a nagy zajban, hangzavarban. Így kell értelmezni azokat, akik kissé vagy nagyon az egység felé tolódtak. A „zalai pontozó” jól működött: akik (talán a közérthetőség reményében) lemondtak a tér-idő-erő hármasság valamely (ritkán összes) elemének differenciált kezeléséről, rendre a show-business területére tévedtek. Kicsit vagy nagyon, a pénz vagy a siker vonzásában, bővületében vagy csak a kommunikáció vágyától hajtva, nem tudom, hiszen csak tánc- és nem néptánc-kultúra szakembernek hívtak.

Képeskönyvnek neveztem el magamban a hagyományörzés különdlegesebbnek bizonyuló formáit, ahol valami elvonta a figyelmet a hagyományt éppen megőrző zenész, énekes, táncos, színész emberről. Mi vonta el? Például a keretjáték, ha nem maradt tőle hely a táncnak. Olykor a produkció első és utolsó percében funkcionáló díszlettől sem a színpadi, sem a szellemi térben nem maradt hely a táncra. Más esetekben a sztori foglalta el a tánc helyét. Megint

A XXIV. Zalai Kamaratánc Fesztivál résztvevői:

„ART”RÓZIS Társulat, A Hetedik Kortárs Táncműhely, AGRAM Táncműhely, Ajka-Padragkút Táncgyűttes, Almássy Gonoszok, Bartina Néptánc Közhasznú Egyesület, Bihari János Táncgyűttes, Budapest Főváros Bartók Táncgyűttes, Derendóc Táncműhely, Forrás Táncgyűttes, Fricska Táncgyűttes, Idéző Kamara Táncszínház, Kutyakölykök, ifj. Zsuráfszki Zoltán, Mecsek Táncgyűttes, Nagykun Táncgyűttes, Nógrád Táncgyűttes, Nyírség Kamara Táncgyűttes, Ónodi Béla, Rába Táncgyűttes, Szászorszszép Táncgyűttes, Szilas Táncgyűttes, Tabán Táncgyűttes, Tisza Táncgyűttes, Tótágas Táncgyűttes, Vadrózsák Táncgyűttes és Műegyetemi Néptáncgyűttes fű maracsapata, Zalai Táncgyűttes

Nyírség Kamara Táncgyűttes (Majnik Zsolt felvétele)

máskor a színpadtechnikára bízták a mondandót. Nem mintha tilos lenne, csak épp nem mindig és nem mindenkinek sikerül.

Másutt a heves tánc, az erőltetett, feszülő nyakú, a dinamikai skálán az 1000 és az 1001 között mozgó rohanás helyettesítette a művészetet. Pedig az 1 és a 2 között is 1 a különbség, csak ott más a változás aránya, súlya, hatása. Hiszen az ember nem mennyiségeket, hanem viszonylatokat, arányokat érzékel.

Megint másoknál a korszerű média alkalmazása tolt a tánc és közönség közé. Mondom én, akinek harminc éve szívügye az árnykép, a videó, a teatralitás minden formája. Épp azért mondom, mert tudom, mennyire érzékeny kérdés ezek alkalmazhatósága. És tudom, milyen nehéz a sok erővel (és pénzzel) összehordott technikát, ha kell, az utolsó pillanat előtt kidobni a színpadról, amennyiben nem az emberre irányuló figyelmet szolgálja, hanem elvonja azt. Az üzenet, a gondolatok, az érzelmek, a filozófia, a személyes mondanivaló gyakran felülírja, amit nem lenne szabad, a mozdulatot, a színpad kíméletlen, de útbaigazító kontrollját. A bökkenő, hogy nehezen szervesül eggyé a kétdimenziós vetítés és a háromdimenziós tánc, a csak a szemet foglalkoztató látvány és a sok érzékszervet megmozgató tánc, a tetszés szerint gyorsítható-lassítható, visszafordítható filmbeli és a feltartóztathatatlanul egy irányba hömpölygő tánc-idő.

Természetesen az ilyen, kérdéseket is felvető előadások szintén élménnyel és rengeteg tanulással szolgáltak. A fent általánosságban elemzett gyengéik folytán, de a nálamnál nyitottabb nézőkre gyakorolt vitathatatlan hatásuk révén is. Mert arról sem szabad elfeledkezni, hogy immár a néptánc nézője sem lehet biztos abban, milyen nyelven szólnak hozzá a színpadról a következő pillanatban. Nem csak a színpadi nyelv megosztott, hanem a befogadói magatartás is.

Nekem a táncszínházi kategóriában induló pályázók véleményezése volt a fő feladatomban.

Hágen Zsuzsa filozofálásra hajlamosító kontrasztokra és szimbólumokra építette kétszereplős munkáját. Aki a spirálvonalra, a fekete és fehér, az oda-vissza szerkezet, a helyben maradás és lassú mozgás ellentétére, a lassítás által stilizált néptáncmozgások gondolatiságára nyitott, azt bizonyára izgalmas elemzésekre inspirálta ez a darab.

A Nyírség Együttes négyzet alaprajzúnak látszó tüllszoba falaira projektorral vetített képeivel egy – a színpadon megkettőzött – fehér ruhás mátká siratásának szellemi tájait járja be, sok jól megoldott és sok megoldatlan pillanatban. Ha választanom kell az ember

és a kép között, – márpedig itt inkább eltakarták, mint kiemelték egymást –, én arra törekednék, hogy ne kelljen választanom.

A táncszínházi kísérletezés terén több évtizedes múlttal rendelkező Bihari Táncgyűttes „Hajnali” című, Horváth Zsófia által jegyzett produkciójának építőkövei nem elsősorban tánclépések, hanem inkább gesztusok voltak. Táncnyelv volt ez, hiszen a térben elfoglalt pozíciók koreográfiai jelentéssel bírtak, csak nem lánc, kör vagy páros formák domináltak, hanem például a színpad geometriájából értelmezhető diagonál vagy kapcsolati szociometriára emlékeztető csoportkompozíciók. A mozdulatok táncmozdulatok voltak, hiszen formájuk, ritmusuk és elsősorban dinamikájuk indulatok, még hozzá heves indulatok kifejezését szolgálták. A hatáselemek között fontos helyet foglalt el a csoportos mozgás. Tehát tánc volt, csak éppen már alig néptánc. Ez nem baj, hiszen első a kifejezés, második az eszköz. Másrészt viszont, ha megkérdezzük, milyen anyagból és milyen technológiával épült ennek a táncnak az épülete, alighanem csak annyit válaszolhatnánk, hogy egyedi. Ami azt is jelenti, hogy teret ad. De utat is mutat? Ki tudja?

Ónodi Béla és ifj. Zsuráfszki Zoltán szólóit lehet párhuzamosan tárgyalni, hiszen mindketten egyedül léptek színpadra, férfilelkük belső tájaira engedtek rálátást, nyelvezetük lakonikus célszerűsége nem, legfeljebb vérmérsékletük különbözőségéből fakadó tempója, dinamikájuk kontrasztossága volt különböző. Produkcióik sok vitát váltottak ki, melynek oka, hogy a néptáncos tematikáról és mozdulatanyagról lemondva, a színészi és a teatrális elemekre helyezték a hangsúlyt. Ilyenkor előadó és közönség egyaránt könnyen elbizonytalanodik. Ónodi Béla Sánta Őz felnőtté válási szertartását újraélő jelenete hitelesnek, a kötélben lebegés pillanata megindítóan tűnt. Ifj. Zsuráfszki Zoltán inkább a féktelen szabadság útkeresését villantotta fel – már ahogy én láttam. Azért kell ezt az értelmezési bizonytalanságot hangsúlyozni, mert miközben mindketten lemondanak az anyanyelvi szinten beszélt néptáncról, nem áll rendelkezésükre hasonlóan differenciált másik táncnyelv, tánctechnika. Félő, ez határt szab törekvések elmélyítésének és kulturális integrációjának.

A humor örök lehetőség. Ebből a szemszögből bármikor, bármit lehet hitelesen ábrázolni, a néptánc mozdulatait is, irodaház

világunkat is, és a kettőt együtt is. Különösen, ha a táncosok frapáns komikusok, és a koreográfus „penge” dramaturg és rendező. Mindez fennállt a Mecsek Táncgyűttesnél Bognár József és táncosai esetében. A „Lift” című jelenetben megfigyelhetjük, hogy a liftajtó nyitását jelző két giling-galang között miként született meg – „véletlenül” – a magyar néptánc: a brókerújság által a csapásolás, a pizzásdobozzal a legényes és a röpke szerelem ismerkedő gesztusaiból a csárdás. Saját „pontozóm”-ban ez volt az egyetlen maximális pontszámot elért produkció. A tér, az idő, a dinamika mesteri használata a helyén volt, így a tetszési index is csak a maximális lehetett.

Hozzá kell tenni, hogy a fenti csoportosítás, a felsorolt megoldások egyike sem vegytisztán jelenik meg, a néző, a kritikus sajátja. Az alkotók – persze meg kellene őket is kérdezni – spontánabb eljárások, vonzások és taszítások erőterében készítik munkáikat. Szabad legyen azt gondolnom, hogy a táncművészet mai helyzetének és közeljövőjének egyik sajátossága, hogy megkövetel(ne) némi tudatosságot.

MISZCELLÁNEA

Feltűnő volt, hogy az egész fesztiválon általában többségben voltak a férfiak. A zsűriben hat férfi, a zenekarokban kivétel nélkül férfiak, a legfergetegesebb táncokban csak férfiak, az egyikben egyetlen lány. Talán érthető ez abból a szempontból, hogy a mai felgyorsult világban kevésbé népszerűek a csendesebb, intimebb, a csoportos összhanggal szemben az egyéni teljesítményt kevésbé hangsúlyozó női táncok, inkább érvényesülnek a gyorsabb, keményebb, virtuózabb, akrobatikusabb férfitáncok. Hozzáteszem, néhány esetben vonzó tematika a „férfias” krimi, a ponyva-horror és a direkt politikai kikacsintás, bár a valóságban lassan ezek a területek is elnöiesednek.

Ne feledkezzünk meg a vendéglátó-szervezőkről! A második öten évének nekivágó Zalai Táncgyűttes Varga János vezetésével különböző generációk, ízlések, művészeti koncepciók erőterében igyekszik eleget tenni az összes elvárásnak. A fesztiválszervezés óriási munkája segíti a sokszínűség, a sokféle alternatíva megjelenését az együttes műhelyében és közönsége számára egyaránt. Há-

A XXIV. Zalai Kamaratánc Fesztivál végeredménye

Együttesi nivódíj: Mecsek Táncgyűttes, Tabán Táncgyűttes

Táncos-előadói nivódíj I. fokozat: Szabó Dániel

Táncos-előadói nivódíj II. fokozat: Fundák Kristóf

Zenei nivódíjak:

Forrás Táncgyűttes, a Sikentáncz Szilveszter – Sósokúti Edit: Bácskai táncok című koreográfia zenei kíséretéért

Zalai Táncgyűttes, a Varga János: Gyimesi táncok című koreográfia zenei kíséretéért

Tabán Táncgyűttes, a Farkas Tamás: Vasárnap zok Mácsán című koreográfia zenei kíséretéért

Tótágas Táncgyűttes, a Czigány Tamás: Táncok a Zselicből című koreográfia zenei kíséretéért

Koreográfusi nivódíj – Táncszínházi kategória:

I. fokozat: ifj. Zsuráfszki Zoltán, az Újratöltve 1/10 című koreográfiájáért, saját előadásában

II. fokozat: Bognár József, a Lift című koreográfiájáért, a Mecsek Táncgyűttes előadásában

III. fokozat: Ónodi Béla, a Sánta Őz című koreográfiájáért, saját előadásában

III. fokozat: Horváth Zsófia, a Hajnali című koreográfiájáért a Bihari Táncgyűttes előadásában

Koreográfusi nivódíj – Autentikus néptánc kategória:

I. fokozat: Kádár Ignác, a Bonchidai Románok című koreográfiájáért, az Ajka Padragkút Táncgyűttes előadásában

II. fokozat: Varga János, az Ördög ette... Bolhaűző legények című koreográfiájáért, a Kutyakölykök előadásában

II. fokozat: Fundák Kristóf, a Szegről-Végett című koreográfiájáért, a Derendóc Táncműhely előadásában

III. fokozat: Farkas Tamás, a Vasárnap zok Mácsán című koreográfiájáért, a Tabán Táncgyűttes előadásában

III. fokozat: Szabó Szilárd és Németh Ildikó, az Eleki zok című koreográfiájáért, a Százsorszép Táncgyűttes előadásában

ifj. Zsuráfszki Zoltán (Majnik Zsolt felvétele)

la illeti őket ezért együtt és külön-külön. Nem utolsósorban az együttes is megmutathatta lendületes férfierejét, mely a legjobb pillanatokban nem tűnt feszítettnek, erőltetettnek, hanem különösen az együttesvezető által jegyzett „Bolhaúzó legények” című táncban a crescendók és decscendók kontrasztjának és fejlesztésének kidolgozottsága által, a szöveg olykori érthetlenségét is fedeltetve, akadálytalanul ragadta magával a közönséget.

Végül a beszámoló és a kritika után következzen a legfontosabb. Természetes folyamat a földi életben, hogy minden keletkezik, él, majd elmúlik. Senki nem állítja, hogy a Kárpát-medence népi tárgy-, zene-, költészet-, mese- és táncművelése éppen keletkezésben lenne, viszont, azt hiszem, nem elegendő és nem elég tetterre készen néznek szembe azzal, hogy ez a kultúra már bizony nem a virágzás, hanem a hanyatlás korszakában van. Értékeit nem elég múzeumi tárlók üvege alá helyezni, iskolai tananyag fejezeteibe szorítani, intézmények, alkalmak és helyek rezervátumában őrizni. Mondhatnánk, hogy e kultúra utolsó mohikánjai a felelősök azért, hogy kultúrájuk értékei áthagyományozódjanak, tovább éljenek. S ha ez így leírva könnyen elfogadható közhelynek tűnik is, vajon levonja-e minden táncos, de legalább együttesvezető e tény konzekvenciáit? A világon ma élő hét milliárd emberből néhány százan (ezren?) vannak, akik elmélyült, tudatosan rendszerezett ismeretek birtokában magas szinten, napi aktivitással lehetséges hordozói azoknak az értékeknek, melyeket kizárólag a magyar (és a román, cigány, csángó...) táncművelés birtokol. Egy hanyatló periódusában tartó kultúra nem lehet képes „ráerőltetni” magát az – olyan-amilyen – uralkodó kultúrára.

A fentiekből és az utóbbi években a kortárs tánc világából kiemelkedő, néptánc elemeket is feldolgozó koreográfiák sikeréből következik, hogy a mai táncművelés, és ezen belül a mai magyar kortárs tánc-kultúra felelőssége az, hogy vajon teljesíti-e feladatát, avagy sem. Integrálja-e ezt a mozgás- és ritmusvilágot, elképesztő tempót, sokfokozatú dinamikát, a testrészek – különösen a láb – virtuóz gesztusait, a páros kapcsolatok kifinomult jelzéseit, fizikáját, a földhöz, a gravitációhoz való intenzív viszonyt, sodró energiát? Amit sajnos ritkán látunk színpadon, és nem azért, mert a koreográfusok és a táncosok lemondanak ezek használatáról, hanem azért, mert ha akarnák, sem használhatnák, mert nem tanulták, nem tudják.

E folyamatokkal egyidejűleg a kortárs tánc lázasan keresi inspiráló energiaforrásait. Merít minden lehetséges mozgáskultúrából: harcművészetből, akrobatikából, brazil, japán, indiai és minden más elérhető táncművelésből. A bökkendő, a kérdés a merítés mélysége. Nem mindegy, hogy néhány hetes, jó esetben néhány hónapos stúdió munkán alapul a feldolgozni kívánt táncművelés vagy a finomságok anyanyelvi szintet megközelítő ismeretén. Az orrunk előtt van, ideje megbecsülnünk és kortárs táncos rendszerben megtanulnunk ezt a rendelkezésünkre álló, viszonylag könnyen elérhető táncművelést.

Mit jelent az, hogy kortárs táncos rendszerben? A mai táncos ismeretei nem elsősorban történetileg vagy néprajzi értelemben definiált lépéseken, technikákon, tréningeken alapulnak, hanem a gravitáció, a tér-idő-dinamika és az anatómia absztrakt rendszerére felfűzött tudásanyag. Ez az átjárható, szabadon használható, nem pusztán keverhető, hanem új meg új rendszerekbe építhető tudás ad biztos alapot a jövő táncművelésének és táncművészetének. És ebben biztos helye van annak a tradíciónak, melynek átörökítése a mi felelőségünk.

Amíg a ma ismert klasszikus és modern táncnyelvek sokaságában biztosan tájékozódó, széleskörűen képzett kortárs táncos szakemberek tudásának nem lesz természetes része a Kárpát-medencei népek táncainak mozgás- és ritmusvilága, nincs remény e táncművelés értékeinek továbbélésére. A hagyományörző és az újító művésztelenség közös feladata, hogy ne csak ápoljuk, hanem termőre is fordítsuk ezeket a lábunk előtt heverő, sőt a lábunkban rejlő lehetőségeket.

A néptánc együttesek és a néptáncosok körében ismeretlen, de legalábbis ritka az elmélyült modern vagy kortárs tánc, netán kontakt improvizációs tréning. Pedig voltak ilyen kísérletek: Kricskó Antal Fáklya együttesében a '70-es években Árva Eszter évenként vezetett rendszeres Graham-tréninget. E sorok írója – akkor – váratlan meghívást kapott néhány hetes kortárs tánc tréning és improvizáció tanítására Györgyfalvai Katalin együtteséhez. Létezik ma ilyen? Kovács Gerzson kortárs tánc produkciói még őrzik a néptáncos formavilágot, de Nagy Zoltán, Nagy Andrea, Horváth Csaba, s tulajdonképpen Juronics Tamás is – noha egyértelműen néptánc alapképzés birtokában indultak –, kortárs táncos, pláne színházi tevékenységükben már viszonylag kevés közvetlen nyoma tapasztalható indítatásuknak. Így néz ki, amikor a néptáncosok tanulnak kortárs táncot. Nem mindegy mennyit és milyen mélységben.

Mondandóm lényege, amelyet a Zalai Fesztiválon átélt helyzetek is megerősítettek, hogy a néptánc továbbélésének felelőssége nem a néptáncosok, hanem még náluk is inkább a (magyar) kortárs táncosok vállán nyugszik. A *butoh* képében Keleten, Akram Khan és mások tevékenységében Nyugaton, van példa, hogyan integrálhatja a legmodernebb a legősibbet.

Fordítva nem megy!

Angelus Iván

Hová tűntek a táncosok?

– Élő népzene, Duna Televízió –

A nyolcvanas évek közepén felőtt a táncházmozgalom második, harmadik vagy ki tudja, hányadik generációja, és az újak valahogy másképp zavarták a régi-eket, mint a régi újak a régi régi-eket. Viszonylag egyszerű oka volt ennek: az akkori suhancokból hiányzott minden ellenzéki, ezzel együtt – ki se merem mondani –: értelmiségi attitűd. Ráncolták a szemöldöküket a régi-ek, hiszen még nem volt biztos, túléli-e a rendszerváltást a mozgalom, kinek lesz fontos, és milyen formában. Az új generáció, ha már építeni nem lehetett rá, persze önfeledtséget hozhatott volna, ha lett volna benne lendület és fantázia. De így maradt a sok parasztinges, jármából kiszabadult amatőr, aki nem tudta, Kelet-Európa mely részén bujkálhat Mezőség, de félig-meddig tudott „mezősegizni”.

Talán ekkor kallódott el néhány egészen fontos családi ékszer. Az egyik a kortárs művészekkel, elsősorban a kortárs költőkkel és írókkal folytatott közös munka volt. Ez – Sebő Ferenc egy sör mellett egyszer elismerte (hivatalosan: szóbeli közlés) – sosem ment simán, de voltak szép eredmények itt is, ott is. A mozgalom első virágkorának vége volt, és jól láthatóan szétszakadt a mezőny. A táncházak ösztönös amatőrjei tudatlanul mulattak, az együttesek domináns tagjai meg a profik nyomában loholtak. Az úgynevezett „minősítők” elvitték a könnyedséget, az amatőrség báját, az együttlét örömét. Ennek is volt persze hozadéka, mert elkezdődött a (köz)kutatás, a gyűjtés köznapi tevékenység lett, a fontosabb együttesek (azóta jórészt profivá lett) táncosai úgy jártak Erdélybe egy cifrább mozdulatért, mintha gombászni mennének. Bartók és Kodály magasából idáig ért le a falujárás. Másfelől viszont, mintha ez a profikat visszahúzta volna. Elég évente kóborolni kicsikét a Mezőség valamelyik falujában, sok pálinka, sok Csíki sör, jóban kell lenni három bonchidai nénival meg egy válaszüti bácsival, aztán lerakatott a szakmai fundamentum.

Ezek azért jutottak eszembe, mert néztem a Duna Tv-n az Élő népzene című riportműsort, és elgondolkodtam. Hová tűntek a néptáncosok? Mielőtt válaszolnék, helyreigazítok, néhány hete azt állítottam,

ez a műsor megszűnt. Tévedés volt, a csatorna, ha jól látom, felváltva üzemelteti az akkor megénekelte Etnoklub cíművel. Jól tesszik, a két folklórmagazinnal éppen kétszáz százalékkal vannak fölötte az átlagnak, más

Csik János és Dresch Mihály a Ladikos Fesztiválon (fotó: Bella Péter)

csatornán gyakorlatilag nincs népzene, ha csak az M2 Magyar válogatott című műsort komolyan nem vesszük. Ott a kétségbe ejtően gazdag archívumból vagdosnak egymás mellé MC Teknőt meg nagyapám legénykorából egy kifakult államis felvételt.

Az Élő népzene a Ladikos fesztiválról tudósított, de mielőtt szót ejtenék róla, vigyázó szememet a (nem látott) táncosokra vetem. Merthogy a világszenei trendet érző muzsikusként (láthatóan) jól megy (ment a mecseri ankéton is), nyitottak a nóta, a dzsessz, a rock felé, sztárok lettek. Ott vannak a Dombos fesztől a borünnepekig, a Csík Zenekar – és ezt ki gondolta volna akár négy-öt évvel ezelőtt! – nagyszínpados fellépő. Egy valamit magára adó gasztro-fesztivál népzenezőkkel húzatja, a tejföls kenyérlángost a villanygitar zajában meg nem emészti a magyar gyomor.

Ám táncegyüttes másfél óra revüműsorral: sok csárdás, egy legényes, egy karikázó, zenekari szám – szinte sehol. Szomorú, de valahogy nem is hiányoznak. A két sor háromszögcsapás, a lányok átvetővel balra, jobbra el (80-as évek), diagonál-váltások, később dzsumbuj (1990 után), az improvizációs korszak, nos, ezek mind szépek voltak, a mai nézőt lekötik – közel három percig... Nem leszek azért a szükségesnél jobban gonosz, a táncosok megritkulásá-

nak finánciális okai is vannak. Az együttesben sokan vannak, drága, bonyolult, erős és nagy színpad kell hozzá, a kalotaszegi legényes nem Székely himnusz, beszakad alatta a palló. Rendben, de engem most az érdekel:

miért nincs igény se rá? Biztos választ csak a bölcsek tanácsában meg az akadémián tudnának adni, de én a kommunikáció hiányára teszek, a színpadi folklór döbbenetes zártágát hibáztatom. A kortárs balett színpadi formáit, dramaturgiai, színpadi, látványtechnikai megoldásait szinte sehol sem használják, még a haladó szellemű, profi néptáncegyüttesek sem. A legjobb csapatok is csak keresik magukat, a lehetőségeket, botladoznak a popularitás és a hagyomány között, tévelyegnek a zene és a balett között félúton. Beszélni meg nem beszél egymással senki. A kortárs zene, tánc nem figyel a magyar folklórra, és cserébe a folklór sem figyel rájuk. A népi színpad évtizedes lemaradásban van, és a (nép)táncos

színházakban avitt darabok kerülgetik egymást félház előtt.

Pedig a folklór lehetne legnyitottabb kultúra: egy folyton változó, aktív ösztömvészlet. Az adatközlők páratlan jelenléte összetettebbé, izgalmasabbá teszi az alkotói és befogadói folyamatot, mint a „hagyományosan modern”, szerzőorientált munkákban. Ezért a kortárs művészetek és a folklór kölcsönösen sokat kaphatnának és tanulhatnak egymástól, ha tájékozódniuk szabadidejükben.

És akkor marad a zene. A Ladikos fesztiválon a kócos Koncz Gergő húzta, gyönyörűen kidolgozott hangok, éppen olyan pontosan, autentikusan és szépen játszott, mint amikor még megvolt a fésűje. A Rekontra megint nagysajóit muzsikált, mint a konkurens műsorban, sztárszám lehetne, ha sokan észrevennék, hogy ugyanazok a gömbölyű dallamok jöttek. A Magyarpatkai Bandát a felvétel kedvéért beteretlék a tisztaszobába, szépen szóltak, néhány lány petrezselymet árult, de nem volt legény, aki forgatott volna rajtuk egyet. Kodoba Florin meg húzta, ha táncoltak, ha nem; zaklatott, föl-kavaróan lüktető muzsika a palatkai, meg kell tőle a szívnek szakadnia.

Greccsó Krisztián
(Élet és Irodalom, 2010. július 9.)

HÉTFŐ

„GREENFIELDS” ÍR TÁNCHÁZ
minden páros héten hétfőn 19.00–22.00-ig
Belépőjegy: 700 Ft
TEMI Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 06-1-203-3868
fmh@t-online.hu; www.fmhnet.hu

NÉPTÁNC-TANFOLYAM
hétfőnként 19.00–22.00 óráig
Szászcsávási magyar és cigány táncok tanítása.
Oktatók: Redő Júlia és Bohus György
Napijegy : 1.300 Ft
Bérlet: 1.000 Ft / alkalom / hó
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u.10.
Tel.: 06-1-354-3400
otvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

„ÍGY TEDD RÁ!”
minden hétfőn 16.30-tól
Családi népi játék, néptánc foglalkozás 2 és 6
év közötti gyerekeknek és szüleiknek.
Foglalkozásvezető: Zsótér Boglárka
Belépő: 600 Ft/gyermek
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u.10.
Tel.: 06-1-354-3400
otvos.gyorgyi@aranytiz.hu
www.aranytiz.hu

folkMAGazin**LELŐHELYEK**

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY
FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG
1011 Budapest,
Szilágyi Dezső tér 6. I. em.
Tel.: (1)-214-3521
Interneten megrendelhető a
www.folkmagazin.hu oldalon
NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA
1137 Budapest, Katona József u. 22.
Tel.: (1)-239-1199
MESTERPORTA
1011 Budapest, Corvin tér 7.
Tel.: (1)-202-3859
KALÁKA ZENEBOLT
V. kerület Bárczy István utca 10.
Tel.: (1)-267-5331
A FOLK
1074 Budapest, Dohány u. 84.
Tel.: (1)-351-3341

NÉPTÁNC-TANFOLYAM
hétfőnként 18.30–21.30-ig
Kalotaszegi legényes és vajdaszentiványi páros
táncok tanítása.
Szervező: Strack Orsolya
strackorsi@yahoo.com
Tel.: 06-70-291-2487
Hagyományok Háza
1011 Budapest, Corvin tér 8.

ÓBUDAI KISVENDÉGLŐS
NÉPZENE-KLUB
minden hónap második hétfőjén 20.00-tól
Népzene est Kalász Máté és zenekarával.
A belépés ingyenes!
Szervező: Kalász Tamás
Tel.: 06-20-582-6860
Bonyai étterem
Budapest, III. ker. Reményi Ede u.1-3.
bonyaieterem.eagent.hu

KEDD

„ELEVEN ÖRDÖG” TÁNCKURZUS
keddenként 16.00–18.00 óráig
Moldvai, gyimesi és erdélyi cigány táncok.
Vezeti: Ábrahám Judit
AVKF 1013 Budapest, Krisztina krt. 59/b
Tel.: 06-20-521-2069
www.abrahamjudit.com

KLUB NÉPDALOKKAL
október 5-től keddenként 18.00–19.00 óráig
A Dunánál – Dalolás Lovász Irénnel
Belépő: 900 Ft
4 alkalomra szóló bérlet: 3.200 Ft
Budavári Művelődési Ház
1011 Budapest, Bem rakpart 6.
Tel.: 06-1-201-0324
bem6@bem6.hu; www.bem6.hu

FOLK-KLUB
minden kedden 21.00-tól
PÓTKULCS
1067 Budapest, Csengery u. 65/b.
Tel.: 06-1-269-1050
info@potkulcs.hu; www.potkulcs.hu

„MUZSIKÁS” GYERMEKTÁNCCHÁZ
keddenként 17.00–18.00 óráig
Belépőjegy: 350 Ft
TEMI Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 06-1-203-3868
fmh@t-online.hu; www.fmhnet.hu

APRÓK NÉPTÁNCA
keddenként 16.30-tól 17.15-ig
Játékos néptáncoktatás 4-7 éveseknek.

Bérlet: 2.300 Ft/hó
Csili Művelődési Központ
1201 Budapest, Nagy György István u. 4-6.
Tel.: 06-1-283-0230; fax: 06-1-284-0990
csilimk@t-online.hu; www.csili.hu

GYERMEK NÉPTÁNC-TANFOLYAM
keddenként 17.15-től 18.15-ig
8-12 éveseknek
Bérlet: 2.500 Ft/hó
Vezeti: Horváth Zsófia
Csili Művelődési Központ
1201 Budapest, Nagy György István u. 4-6.
Tel.: 06-1-283-0230; fax: 06-1-284-0990
csilimk@t-online.hu; www.csili.hu

SZERDA

„UTOLSÓ ÓRA” TÁNCCHÁZ
minden szerdán
Kükküllő menti táncitanítás és tánccház.
Táncokat tanítják: Szűcs Gábor és csapata
18.00–20.00: Kezdő és haladó táncitanítás
20.00: Tánccház
Fonó Budai Zeneház
1165 Budapest, Sztregova u 3.
Tel.: 06-1-260-5300; www.fono.hu

NÉPTÁNC-TANFOLYAM
szerdánként 19.00–22.00 óráig
Bonchidai román táncok tanítása.
Oktatók: Redő Júlia és Tompa Attila
A tanfolyam díja:
- napijegy : 1.300 Ft
- bérlet: 1.000 Ft / alkalom / hó
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u.10.
Tel.: 06-1-354-3400
otvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

NÉPTÁNC-OKTATÁS GYEREKEKNEK
minden szerdán és pénteken 16.00 órától
A Csillagszemű Táncgyűttes vezetésével,
a Timár-módszer segítségével 3 éves kortól.
Információ: 06-30-950-9137
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u.10.
Tel.: 06-1-354-3400
otvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

„ICIRI-PICIRI” TÁNCCHÁZ
szerda délelőttönként
Játékos táncitanítás 1-4 éves gyermekeknek.
Belépő: 8.000 Ft /10 alkalom
Jelentkezés, információ kizárólag
Gál Gabriellánál (06-30-999-4945)
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
www.tucsok-zene.hu

TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

NÉPTÁNC-TANFOLYAM

szerdánként 18.30-tól

Mezőségi táncok tanítása.

A tanfolyam díja: 1.000 Ft/alkalom

18.30: Mezőségi páros táncok alapjai kezdőknek

20.00: Magyarpalatkai és visai táncok tanítása haladóknak

Táncoktatók: Strack Orsolya és Galát Péter

1011 Budapest, Corvin tér 8.

Hagyományok Háza

Tel.: 06-70-291-2487

strackorsi@yahoo.com

„TULIPÁN” GYERMEKNÉPTÁNC

szerdánként 17.00-tól

Díja: 700 Ft/alkalom.

Vezeti: Bodzsár Szewla

Tel.: 06-30-555-6516

Karinthy Frigyes ÁMK

Közösségi Ház

1048 Budapest, Lóverseny tér 6.

„KOLO” DÉLSZLÁV TÁNCCHÁZ

minden szerdán 19.00–23.00 óráig

Délszláv (szerb, horvát és szlovén)

népzene és táncok.

Táncoktatás: 19.00–19.30 óráig

Belépődíj: 600 Ft

www.kolo.hu

Ferencvárosi Művelődési Központ

1096 Budapest, Haller u. 27.

Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410

info@ferencvarosimuvkp.hu

www.ferencvarosimuvkp.hu

CSÜTÖRTÖK

GÖDÖR KLUB

kéthetente csütörtökön 20.00-tól

A Bivaly és a Csürentő Együttes

részvételével.

A belépés ingyenes!

Gödör Klub

1051 Budapest, Erzsébet tér

Tel.: 06-20-201-3868

info@godorklub.hu

www.godorklub.hu

„GUZSALYAS”

CSÁNGÓ CSÜTÖRTÖKÖK

minden csütörtökön 20.00 órától

Gyimesi és moldvai csángó tánccház a

Szigony, Somos, Zurgó, Fanfara Complexa

zenekarokkal.

A táncban segítenek: Papp Eszter,

Zoltán Eszter, Földi Lehel, Fülöp Attila

Marczibányi Téri Művelődési Központ

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

Információ: Szelezcki Petra

Tel.: 06-1-212-2820, 06-70-335-6284

szelezcky.petra@marczi.hu

www.marczi.hu

NAGYECSEDI CIGÁNYTÁNCOK

minden csütörtökön 19.00–21.00 óráig

Szervező: Balogh Katesz

Gülbahar Táncstúdió

1065 Budapest, Weiner Leó u. 10.

Pinceterem

Tel.: 06-70-548-2578

kateszbalogh@yahoo.com

www.katesz.gportal.hu

FOLK KOCSMA

A TÖRKÖLY ZENEKARRAL

minden páratlan héten csütörtökön

20.00–23.55 óráig

Aranykorona Söröző

4024 Debrecen, Zöldfa utca 8.

Telefon: 06-30-450-7521

pgyuri@gmail.com

www.torkoly.hu

PÉNTEK

NÉPZENEI FILMKLUB

október 29., november 12., december 10.

19.00 óra

A vetítések előtt dr. Nagymarosy András tart

rövid néprajzi előadást, utána beszélgetés

dr. Halmos Bélával a látottakról.

Belépődíj: 1.300 Ft

Aranytíz Kultúrház

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 06-1-354-3400

otvos.gyorgyi@aranytiz.hu

www.aranytiz.hu

NÉPTÁNC-OKTATÁS GYEREKEKNEK

minden szerdán és pénteken 16.00 órától

A Csillagszemű Táncegyüttes vezetésével,

a Timár-módszer segítségével 3 éves kortól.

Információ: 06-30-950-9137

Aranytíz Kultúrház

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 06-1-354-3400

otvos.gyorgyi@aranytiz.hu

www.aranytiz.hu

„PIPITÉR” – VONÓS ÉS MOLDVAI TÁNCCHÁZ

péntekenként 20.00-tól 01.00-ig

Pilinszky János Irodalmi Kávéház

1052 Budapest, Váci u. 33.

Tel.: 06-1-429-0119

pilinszkycafe@pilinszkycafe.hu

www.pilinszkycafe.hu

APRÓK TÁNCA

minden pénteken 17 órától

Gyermektánccház kézműveskedéssel.

Hagyományok Háza

1011 Budapest, Corvin tér 8.

Tel.: 06-1-225-6086

varkonyi.tekla@hagyomanyokhaza.hu

www.hagyomanyokhaza.hu

„ROZMARING” DÉLSZLÁV TÁNCCHÁZ

minden hónap első péntekjén

19.30-tól 21.00-ig

A belépés ingyenes!

Baross Péter Közösségi Ház

2014 Csobánka, Béke út 4.

info@rozmaring.info ; www.rozmaring.info

SZATMÁRI NÉPTÁNC-TANFOLYAM

péntekenként 19.00–21.00 óráig

Szatmári táncok oktatása

kezdőknek és haladóknak.

Oktatók: Kiss Zsuzsa és Kovács Henrik

Belépő: 500 Ft/fő/alkalom

Kék Géza Közösségi Ház

2049 Diósd, Szent István tér

Tel.: 06-20-966-3559

www.fonoalapitvany.hu

„ZURGÓ DIÓ” GYERMEKTÁNCCHÁZ

havonta egy pénteken 18.00–19.00 óráig

A talpalávalót a Zurgó együttes biztosítja.

Időpontok: szeptember 17., október 15.,

november 12. és december 10.

MOM Klub

Budapest XII., Böszörményi út 34/a.

www.csorsz.hu; www.zurgo.hu

„CSÜRRENTŐ” MOLDVAI TÁNCCHÁZ

minden páratlan héten pénteken

18.00–24.00 óráig

Táncot tanít: Gyurka Fábán

Éneket tanít: Havay Viktória

Belépő: 700 Ft

TEMI Fővárosi Művelődési Ház

1119 Budapest, Fehérvári út 47.

Tel.: 06-1-203-3868

fmh@t-online.hu; www.fmhnet.hu

info@csurrento.hu; www.csurrento.hu

„BUBABÁL”

A CSÜRRENTŐ EGYÜTTESSEL

minden páratlan héten pénteken

18.30–19.30 óráig

Táncot tanít: Kovács Zsuzsanna

Belépő: 350 Ft, kísérő: 150 Ft

TEMI Fővárosi Művelődési Ház

1119 Budapest, Fehérvári út 47.

Tel.: 06-1-203-3868

fmh@t-online.hu; www.fmhnet.hu

TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

„FALKAFOLK” BALKÁNI TÁNCCHÁZ

minden páros héten pénteken
19.00–23.00 óráig
Belépő: 700 Ft
TEMI Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 06-1-203-3868
fmh@t-online.hu; www.fmhnet.hu

„TATROS” TÁNCCHÁZ

péntekenként 19.00–24.00 óráig
Moldvai és gyimesi tánccház
a Tatros együttessel.
A táncot Kiss Márton Zsolt tanítja.
Belépő: 300 Ft
Kesztyűgyár Közösségi Ház
1084 Budapest, Mátyás tér 15.
www.tatros.uw.hu

SZOMBAT

MAGYAR TÁNCCHÁZ

minden szombaton
17.00–18.00: Aprók tánca (Redő Júlia)
18.00–19.00: Játszóház (Horti Zoltán)
19.00–20.00: Táncitanítás (kalotaszegi román
táncok – Bohus György és Redő Júlia)
20.00–24.00:
Magyar tánccház – változó zenekarokkal
Belépődíj:
500 Ft - Aprók tánca és Játszóház
700 Ft - Felnőtt tánccház
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400
orvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

NÉPTÁNC-TANFOLYAM

szombatonként 17.15–18.45 óráig
Széki sűrű és ritka tempó.
Oktató: Bohus György
A tanfolyam díja:
- napijegy: 600 Ft
- bérlet: 500 Ft / alkalom / hó
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400
orvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

SEBŐ-KLUB

minden hónap első szombatján 19.00 órakor
Belépő: 1.000 Ft
Állandó vendégek:
a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
népzene szakos hallgatói
Budavári Művelődési Ház
1011 Budapest, Bem rakpart 6.
Tel.: 06-1-201-0324
bem6@bem6.hu; www.bem6.hu

KALÁKA-KONCERTEK

minden hónap utolsó szombatján 19.00 órától
A Kaláka együttes válogatása saját szerze-
ményeiből többek között Jeszenyin, Villon,
Kosztolányi, Tóth Árpád, József Attila megze-
nésített verseiből elsősorban a felnőtt közönség
számára.
Belépő: 1.000 Ft
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 06-1-212-2820, 06-70-335-6284

„SÜLTÜ” CSÁNGÓ TÁNCCHÁZ

minden páros héten szombaton
19.00–01.00 óráig
Belépő: 700 Ft
TEMI Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 06-1-203-3868
fmh@t-online.hu; www.fmhnet.hu

„DUNAZUG” TÁNCCHÁZ

minden hónap második szombatján
17.00–21.00 óráig
17.00–19.00: Aprók tánca,
kézműves foglalkozások
19.00–21.00: Felnőtt tánccház
Zenél a Dunazug együttes,
táncot tanít Jávör Csaba.
Gyermek belépő: 300- Ft
Felnőtt belépő: 600- Ft
Családi belépő: 1.000- Ft
Barcsay Jenő Általános Iskola
2000 Szentendre, Kálvária út 18.
Tel.: 06-20-824-3698
himessoft@gmail.com
www.dunakanyar.net/~himessoft/TANCHAZ

„MOKÁNYOS” TÁNCCHÁZ

minden hónap második szombatján
18.00–22.00 óráig
Gyimesi és moldvai családi tánccház
a Mokányos együttessel.
Táncot tanít: Gönczöl Tamás
Rákocscsabai Közösségi Ház
Budapest, XVII. Péceli út 222.
Tel.: 06-20-373-4243
info@mokanyos.hu; www.mokanyos.hu

VASÁRNAP

BUDAI MISZTRÁL-KLUB

minden hónap utolsó vasárnapján
19.00 órakor
Belépő: 600 Ft
Budavári Művelődési Ház
1011 Budapest, Bem rakpart 6.
Tel.: 06-1-201-0324
bem6@bem6.hu; www.bem6.hu

KÖKETÁNC GYERMEKTÁNCCHÁZ

minden vasárnap 10.00–12.00 óráig
Moldvai és gyimesi muzsikával kísért
gyermektánccház 1-7 éves gyerekeknek.
Házigazda: Sándor Ildikó
Táncot tanít:
Földi Lehel, Halmos Kata, Prekler Kata
Zenél:
Kerényi Róbert, Horváth Gyula, Nyíri László,
Vellner Balázs
Kézművesség: Bálint Ágnes, Huszti Kinga
Belépő: 600 Ft/fő;
Családi jegy (4 főtől): 2.000 Ft
A NOE tagsági kártyával rendelkező családok
személyenként 300 Ft-os belépővel
látogathatják programunkat.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 06-1-212-2820
www.marcsi.hu

MOLDVAI ÉS GYIMESI NÉPZENE ÉS NÉPTÁNC-KURZUSOK

minden hónap második vasárnapján
A kurzusokat a csángó kultúra, népzene és
néptánc iránt mélyebben érdeklődőknek,
laikusoknak és szakembereknek egyaránt
ajánljuk.
HANGSZEROKTATÁS 13.00–19.00 óráig
Hodorog András – furulya, kaval, tilinkó
Kerényi Róbert – furulya, kaval, tilinkó,
gardony
Horváth Gyula – koboz, gardony
Nyíri László – hegedű
Benke Grátsy – dob
Tintér Gabriella – ének, gardony
Részvételi díj: 2.000 Ft
TÁNC-TANFOLYAM
14.00–16.00: Moldvai táncok
16.30–18.30: Gyimesi táncok
A táncitanítás során az eredeti táncokat mutat-
juk be, archív felvételeket, gyűjtéseket nézünk
meg együtt. Tanítanak:
Zoltán Eszter, Papp Eszter, Földi Lehel
Részvételi díj: 1.000 Ft
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 06-70-335-6284
szeleczy.petra@marcsi.hu; www.marcsi.hu

MAGYAR TÁNCCHÁZ GYEREKEKNEK

minden vasárnap 10.00–12.00 óráig
Közreműködik a Mező Együttes és Kovács
Zsuzsanna néptáncoktató. Belépő: 450 Ft/fő
CSEREPESHÁZ – Zuglói Művelődési Ház
1144 Budapest, Vezér u. 28/b
Tel.: 06-1-363-2656, 06-1-383-1341
info@cserepeshaz.hu
www.cserepeshaz.hu

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 3 Two interesting **commentaries on the National Dance House Festival and Market** held at the Sport Arena in Budapest at the end of March. One is a review of the event from “Dumnezeu”’s blog and the other is Dreisziger Kálmán’s response.

Page 8 Interview with **bagpipe player, researcher, ethnographer Szabó Zoltán**. Here Szabó Zoltán talks at length about bagpipes from this part of the world, his music, research work, his newest passion the tárogató, and his recently released record: *Tündérek ajándéka II. - Dudaverseny* [Fairies’ Gift II. - Bagpipe Contest] Etnofon Records, 2010. By K. Tóth László.

Page 12 **New recording. *Tárkány Művek: Arcomba az arcod vésted***. Independently produced: TM 2010, Budapest. **Hungarian folk based world music. Jazz influenced.** Band members: Tárkány-Kovács Bálint cimbalom / leader of the band; Paár Julianna – voice; Kováts Gergő – saxophones, flute; Papp Endre – violas; Bognár András – double bass. See also: tarkanymuvek on Myspace and hangveto.hu on the internet.

Page 13 **Dance research in Hungary:** A “working committee on Hungarian dance research” was formed in 2009. The committee intends to meet regularly - meetings are to be hosted by the various affiliated universities and institutions and website is in the planning. Report on a symposium on dance research held at the folk dance department of the Hungarian Academy of Dance on June 11-12, 2010, in Budapest. Title of the symposium was: “The Metamorphosis of Traditional Dance Culture”. See reports in Hungarian for names of participating dance researchers / educators. Announcements by Bolvári-Takács Gábor.

Page 14 **Kóka Rozália’s Children’s Column. Two tales for children:** one is a story about who gets into heaven, the other is about the fox, the wolf and the cheese.

Page 16 **Traditional singer and dancer Mrs. Holecz István, Kanyó Margit**, was born in the village of **Rimóc** (in the Palóc region of Northern Hungary) on May 4, 1945. She married there and has always lived there. She is a “Master of Folk Arts” – a national recognition of her natural talent as traditional singer and dancer. She has been performing with the Rimóc women’s chorus singing the local folk songs since 1970, has actively collected songs in her village and leads the local tradition preserving dance group there. Here she tells the story of her childhood, growing

up in the traditional culture of her village and about how she always loved to sing and dance. As told to Kóka Rozália.

Page 19 **Announcement: National Conference on Folk Tales.** To be held on October 1, 2010 at the Hamvas Béla Library in Százhalombatta. Special theme: Croatian folk tales from the Drava region. “We are looking for answers to these questions: Why does traditional story telling have a special power and role today? Can story telling be taught?” Organized by the Hungarian Readers Association.

Page 22 **Report on the 10th Koprivstica festival in Bulgaria.** This festival is held every five years. Traditional dance groups from all over Bulgaria arrive to the mountain village of Koprivstica for this three day juried festival. There are seven stages with performances going on simultaneously from morning till night by groups performing authentic dances and music of their own villages and regions of Bulgaria. Report by Nagy Timea.

Page 27 **Conversation with Novák Ferenc “Tata”.** The interview begins with Tata’s statement: “Folk dance had an official role in the time of the party-state (under communism): to represent the optimism of the Hungarian workers. But in the meantime socialism foot the bill to bring up a generation that brought folk dance to a contemporary artform.” **Tata is brilliant and articulate and has the perspective of at least 60 years working with Hungarian folkdance.** Includes abbreviated biographical information and list of works. By Szentéi Anna. First published in *Magyar Demokrata* 2010/24.

Page 32 **The Muharay Folkarts Association (*Muharay Népművészeti Szövetség*)** celebrated its 20th anniversary. This is an organization devoted to preserving and upholding local tradition in Hungary. In practice one of the main functions of the association is nurturing the “local tradition preserving dance groups” (*bagymányörző együttesek*) from villages across the nation – each group presents dances and traditions from their particular location: these are groups of people of **all ages**. There are 159 member communities and 51 individual members. Every year the association organizes, amongst other events (forums, conferences, trainings), at least one showcase performance in Budapest with many of these groups performing their local traditions. This organization has carried on the work and function of the Pearly Bouquet (Gyöngyösbokréta) movement from the period between the two world wars. The

performance in spring of 2010, for example, featured an amazing number of different groups from Hungary’s Kalocsa Region. President of association is Héra Éva. Report by Antal László.

Page 34 **Conversation with Richter Pál – head of Liszt Academy of Music’s Folk Music Department.** Discussion of the program as the first class of students completed the three year course. One of the questions was: “A basic position of the department is that folk music is a valuable artistic language. Can it remain as such even though it has been taken out of its original medium and put into another sociocultural environment?”. Also includes information on the program; for example “... they learn how to look for the sources and how to make use of the original recordings...” Interview by Ziperovszky Kornél (fidelio.hu).

Page 19 **Where have all the dancers gone?** Commentary, criticism and complaints on the **present status of Hungary’s dance house movement**, the professional folk dance groups, the choreography, the revival bands. His parting comment however brings us back to the music from the Transylvanian village of Magyarpalatka (*Palatca*) which over the years has certainly moved many to participate in this movement. By Grecsó Krisztián. First published in *Élet és Irodalom* LIV /27.

Sue Foy

folkMAGazin

2010/4, XVII. évfolyam, 4. szám
Megjelenik évente 6+1 alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Gósi Anett,
Havasréti Pál, Kőrösi Katalin
MAGTÁR – Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda
Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla-szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUHB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Népművészeti Szakmai Kollégiuma

Hátlap: „Készült 1968-ban”; belső borító: „Nagymamám kukoricát morzsol” - Holecz Istvánné Kanyó Margit archívumából

